ANUL IV. BUCURESCI, FEBRUARIE 1878 No. 5.

„BISERICA ORTHODOXĂ ROMANA“

JURNALU PERIODICU ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

« Predică cuvêntul »
II Tim. IV, 2.

CRESTINISMUL IN DACII
ŞI
CREŞTINAREA ROMANILOR

(Urmare vedĭ No. IV. anul IV).

Aicĭ însĕ trebue să adaugămŭ, maĭ nainte de a trece la o altă serie de fapte ale Bisericeĭ Romăno-Bulgare, că unirea acéstа a Bisericilor, deşi în modŭ formalŭ pare a se fi prelungitŭ pĕnĕ la 1234, ea a fostŭ lovită maĭ mult séŭ maĭ puţin în dată după constituirea eĭ. Omeniĭ de la cârma regatuluĭ, vĕdĕndŭ că Papa n'a acordatŭ Regeluĭ Romăno-Bulgarŭ, titlul de Imperatorŭ, ĭar Archiepiscopuluĭ de Tŭrnova pre celŭ de Patriarchŭ, eĭ şĭ-aŭ întorsŭ privirile lor despre Biserica Romană şi s'aŭ încredutŭ maĭ multŭ propriilor lor puterĭ, continuând a-şĭ căuta de confesiunea, ereditată de la străbuniĭ lor; şi acésta era cu atâta maĭ uşor de împlinitŭ, căcĭ unirea Bisericeĭ Romăno-Bulgare, noĭ amŭ vĕdutŭ, se efectuase numaĭ pre relaţiunĭ administrative. Şi în adevĕr, că însuşĭ Ioniţă, avênd sub stăpânirea sa şi locurile de preste rîul Mariţa, între care şi Archiepiscopia de Achrida, el nu obligă pre Archiepiscopul Achrideĭ, de a se supune şi el Bisericeĭ papale, de şi noĭ am vĕdutŭ maĭ sus, că Ioniţă prin actul de unire al Bisericeĭ Romăno-Bulgare luase angajamentul, de a face acésta « cu tóte locurile, cucerite atât de la Principiĭ creştinĭ, cât şi păgânĭ». Şi ca dovadă, că Ioniţă n'a supusŭ pre Archiepiscopul de Achrida Bisericeĭ papale, se as-

cultămŭ pre Acropolitul, care, facênd istoricul luĭ Theodor Comnenul, şi arătând cum acesta a cuceritŭ Thesalonicul şi împrejurimile luĭ, cum el a fostŭ refusatŭ de a se încorona Imperatorŭ al Bizantiuluĭ de către Constantin al Thesaloniculuĭ, se esprimă despre Archiepiscopul Achrideĭ, ḑicênd: «῾Ο δὲ Βουλγαριας ἀρχιεπίσκοπος Δημήτριος τὸ βασιλικὸν περιδιδὺσκει τοῦτον διάδημα, ὡς ᾿έφασκεν, αὐτόνομος ὢν καὶ μηδενὶ εὐθύνας ὀφείλων δοῦναι, καὶ διὰ ταῦτα ἐξουσίαν ἔχειν βασιλέας χρίειν οὕς τε ἄν καὶ ὅπου καὶ ὅτε βούλοιτο. = Iar Archiepiscopul Bulgarieĭ Demetriu îl încoronéză pre el cu diadema imperială, ḑicênd, că el este autonomŭ şi nu datoresce nimănuĭ să dea socotélă, şi pentru acésta are puterea, de a unge pe imperatorĭ orĭ-pre cine şi orĭ-unde şi orĭ-când ar voi» (1).

Acésta s'a întâmplatŭ la anul 1222, când tronul Regatuluĭ Româno-Bulgarŭ era ocupatŭ de către Ioan II Asan ce avea în stăpânirea sa Achrida cu Eparchiile dependinte de dînsa, ĭar pre tronul Archiepiscopieĭ de Achrida era Demetriu Chomaten, una din cele maĭ însemnate persóne ale timpuluĭ seŭ. Demetriu Chomaten, suindu-se pre tronul Achrideĭ cam pre la 1195 (2) şi folosindu-se de împrejurarea, că atât Imperatorul Bizantinŭ, cât şi Patriarchul de Constantinupolŭ, se aflaŭ aşeḑaţĭ din causa Latinilor în Nicea, îşĭ propuse, ca şi el pre calea eclesiastică să realiseze tendinţele luĭ Ioan II Asan, adecă, cu alungarea Latinilor din Constantinupolŭ şi din Imperiul Bizantinŭ, să-şĭ împroprieze cu încetul autoritatea patriarchală a Bisericeĭ de Constantinupolŭ. De aceĭa şi vedem pre Chomaten, că el în urma armatelor luĭ Ioan II Asan, care acum alungase pre Latinĭ din părţile Achri-

(1) G. Acropolitae Annales cap. XXI.

(2) Demetriu Chomaten s'a suitŭ pre tronul Achrideĭ nu maĭ târḑiu de anul 1195, adecă când în Serbia veke era jupanŭ, séŭ Domnŭ Stefan Neman (Zhishman Das Eherecht der Orientalischen Kirche. Wien. 1864 pag. 249. E. Golubinski op. cit. pag. 291). El s'a râdicatŭ la trépta de Archiepiscopŭ din chartofilacsŭ, séŭ secretarŭ al Archiepiscopuluĭ de Achrida, predecesorul seŭ, Ioan Camaterŭ. Acéstă împrejurare, precum şi kĭar tendinţele séle, diferite de ale Bizantinilor, ne facŭ să bănuim, că Chomaten trebue să fi fostŭ din Româniĭ de prin jurul Achrideĭ, şi nu Grecŭ din Constantinupolŭ. Chomaten atestă singurŭ acéstă calitate a sa prin inscripţiunea, pusă asupra uneia din operile séle, aflătóre în biblioteca din Mĭunchen. (Colecţiunea bibliotecеĭ Mĭunchen a luĭ Hardt T. I, No. LXII, pag. 339 veḑĭ şi E. Golubinski op. citată pag. 291).

deĭ, întinde mână de ajutorŭ luĭ Teodor Comnenul şi din despotŭ al Epiruluĭ îlŭ unge de Imperatorŭ al Bizantiuluĭ, pentru ca cu timpul să-şĭ aducĕ aminte şi să scie kĭar, că autoritatea luĭ imperială este confirmată nu de Patriarchul de Constatinupolŭ, dar de Archiepiscopul Româno-Bulgarieĭ. . . . Acésta noĭ amŭ vĕḑutŭ, că în evul meḑiu avea o însĕmnătate politică fórte mare.

Dupŏ doĭ-spre-ḑece anĭ de la data acestuĭ faptŭ adecă la 1234, în timpul luĭ Ioan II Asan, când şi pre tronul Bisericeĭ de Tûrnova se afla Archiepiscopul, séŭ dupre titlul Bisericeĭ papale, Primatul Ioakim I, în Biserica Româno-Bulgară s'a petrecutŭ unŭ faptŭ care a skimbatŭ cu totul faça Bisericeĭ. Acesta a fostŭ transformarea Archiepiscopieĭ, séŭ a Primatieĭ Bisericeĭ Româno-Bulgarie în Patriarchie a Bisericeĭ ortodocse. Pentru acestŭ faptŭ noĭ avemŭ doĕ argumente, unul de origine Bizantină şi al-doile Româno-Bulgară.

Acropolitul, dupŏ ce espune modul, cum s'a efectuatŭ nunta fiiuluĭ luĭ Ioan (1222 — 1255) Duca Bataze cu fiĭca luĭ Ioan II Asan şi arată şi profitul, ce a trasŭ din acestŭ actŭ Imperatorul Bataze, apoĭ în respectul Bisericeĭ Româno Bulgare, adauge: « Τότε καὶ ὁ Τρινόβου ἀρχιερεὺς ὑπὸ τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τελῶν αὐτονομίᾳ τετίμηται καὶ πατριάρχης ἀναγορεύεσθαι κέκριται βασιλικῷ καὶ συνοδικῷ τῷ θεσπίσματι, χάριτας τῶν προυχόντων ἀποτινόντων τῷ Βουλγάρων ἄρχοντι Ἀσὰν τοῦ κήδους ἕνεκα καὶ τῆς φιλίας. = Atuncĭ şi Archiereul de Tûrnova, fiind sub Patriarchia de Constantinupolŭ (1), s'a onoratŭ cu autonomie, şi s'a judecatŭ a se proclama de Patriarchŭ cu decretŭ imperialŭ şi sinodicŭ, împlininduse cu acésta voĭa maĭ marilor ţereĭ pentru rudirea şi amiciţia cu Asan, căpitenieĭ Bulgarilor » (2).

Dupre sorgintea Româno-Bulgară, conservată pĕnĕ la noĭ de către Sinodicul, cunoscutŭ cu numele de aluĭ Boris, Patriarchia Bisericeĭ Româno-Bulgare nu se capătă cu atâta uşurinţă şi tot-o-

(1) Aicĭ, în acestŭ citatŭ a luĭ Acropolitul, se observă în genere o reservă în acelea, ce privescŭ titlurile de funcţiune ale Regeluĭ şi ale Archiepiscopuluĭ. Pre lîngă aceste, Acropolitul, ne recunoscênd pentru Ioakim I titlul de Primatŭ, el nu-ĭ dă necĭ pre celŭ de Archiepiscopŭ, numindu-lŭ simplu Archiereŭ. — Aceste se înţelege nu fōrĕ intentiune, dupre cum vomŭ vedea că s'aŭ petrecutŭ lucrurile şi kĭar cu acéstă Patriarchie, aprobată sinodicesce.

(2) G. Acropolitae Annales cap. XXXIII.

dată acéstă sôrginte ni presintă şi maĭ multe amănunţimĭ. Maĭ ântâiŭ Patriarchatul de Tûrnova se presintă aicĭ, ca o conditiune din partea luĭ Ioan II Asan pentru întrarea luĭ în legăturĭ de rudire cu Ioan Duca Bataze. Dupre aceĭaşĭ sorginte se ḑice, că Imperatorul a scrisŭ patriarchilor de Ierusalimŭ, Antiochia şi Alecsandria, rugându-ĭ, ca să manifesteze consimţimentul lor în scrisŭ pentru ase acorda Archiepiscopuluĭ de Tûrnova titlul de Patriarchŭ, egalŭ cu al lor. Că dupŏ priimirea consimţimêntuluĭ din partea Patriarchilor, s'a ţinutŭ unŭ sinodŭ mare, în Lampsac, compusŭ din Metropoliţiĭ, Archiepiscopiĭ, Épiscopiĭ, Archimandriţiĭ, Egumeniĭ atât grecĭ, cât şi Români-Bulgarĭ, şi că aŭ luatŭ parte şi toţĭ monachiĭ ceĭ din muntele Atonuluĭ, cariĭ se aflaŭ atuncĭ sub stăpânirea Imperatoruluĭ Română-Bulgarŭ. In fine, proclamându-se cu solemnitate Ârchiepiscopul de atuncĭ Ioakim în Patriarchŭ, Patriarchul de Constantinupolŭ German şi toţĭ Archiereiĭ grecĭ, presenţĭ la sinodŭ, aŭ făcutŭ unŭ actŭ, pre care: «своими сигилліями печатлевше, вдали царіо болгарскому и новопоставленному патріарху въ вѣчное поминаніе неотъемлемо. = pecetluindu-lŭ cu sigiliile lor, l-a datŭ Imperatoruluĭ Bulgarŭ (Români-Bulgarŭ) şi Patriarchuluĭ pusŭ din noŭ, spre a rĕmânea pentru eternă memorie» (1).

Dupŏ treĭ anĭ de la data proclamăreĭ Patriarchieĭ de Tûrnova, adecă la 1237, Patriarchul Bisericeĭ Români-Bulgare, Ioakim I móre, dupre cum ni spune Acropolitul o dată cu Maria, femeea luĭ Ioan II Asan şi în locul luĭ se urcă pre tronul Patriarchieĭ Vasilie II. Despre acestŭ Patriarchŭ al treile al Bisericeĭ Români-Bulgare noĭ scimŭ numaĭ atâta, că pre timpul luĭ s'a transportatŭ în Tûrnova relicviile (móscele) s-teĭ Paraskeveĭ, carea maĭ pre urmă, pre timpul luĭ Vasilie Lupul, s'aŭ adusŭ şi s'aŭ aşeḑatŭ în Monastirea s-lor Treĭ-Ierarchĭ din Iaşĭ. Despre Vasilie II ca Patriarchŭ al Bisericeĭ Români-Bulgare se face mençiune în sinodicul luĭ Boris (cart XXI) şi în biografia s-teĭ Paraskeve, scrisă de cătrĕ Eutimie, celŭ din urmă Patriarchŭ al Bisericeĭ Români-Bulgare (2).

---

(1) Actulŭ originalŭ, despre care se face aicĭ menţiune, nu se conservă, dar faptul este espusŭ în sinodicul luĭ Boris, care se află tiparitŭ în: Временникѣ общ. ист. и Древн. cart. XXI, pag. 9. seqq. (E. Golubinski op citată pag 280—281).

(2). Mart,in (Annus eccles. pag. 247) urmând pre Bolandiştĭ (pag. 326), pune anul 1221, ca timpŭ de transportare a móscelor steĭ Paraskeve în Tûrnova; şi prin

La anul 1238 Papa Gregoriu al IX-le se încércă, de a rădica o cruciadă întrégă contra luĭ Ioan II Asan pentru primirea de cătrĕ acesta a titluluĭ de Patriarchŭ de la Biserica de Constantinupolŭ pentru Archiepiscopul Bisericeĭ Românо-Bulgare. El, spre a-şĭ ajunge scopul, scrie epistole cătrĕ toţĭ Episcopiĭ papalĭ din partea loculuĭ, promiţênd prin agenţiĭ seĭ eclesiasticĭ, de a da indulgenţiĭ tuturor acelora, cariĭ séŭ în persónă séŭ cu ajutorŭ « vorŭ merge în contra luĭ Asan » (1). De altă parte Papa scrie scrisorĭ pentru acelaşĭ scopŭ şi luĭ Bela IV-le, Regeluĭ Ungarieĭ şi luĭ Balduin I Imperatoruluĭ Latinilor din Constantinupolŭ (2). Cătrĕ Bela în particular éca cum se esprimă Papa : « Pre Ecselenţia ta o rugămŭ şi de la tine celŭ maĭ creştinŭ între prinţĭ ceremŭ, rugându-te pentru Tatăl, Fiĭul şi S. Spiritŭ, pentru vĕrsarea sângeluĭ Christosuluĭ teŭ, scólă-te, spre stricarea németuluĭ celuĭ reŭ şi întorsŭ, carele mult bârfeşte în contra némuluĭ creştinescŭ. Aprindĕ-te pre tine rîvna credinţeĭ ceĭ pravoslavnice şi aşa te întrărmézá în mână tare şi arcŭ întinsŭ, ca fugĕrind pre ceĭ cĭumaţĭ, ... să puĭ în locul lor pre unşiĭ Domnuluĭ. Pentru că noĭ din mila Atot-Puterniculuĭ D-deŭ şi cu puterea s-lor Petru şi Pavel, apostolilor luĭ, ţie şi tuturor, cariĭ s'au căitŭ adevĕrat şi s'aŭ mărturisitŭ, şi cu tine se vorŭ duce în persóna sa, séŭ te vorŭ ajuta, li dămŭ indulgenţiĭ depline, şi ţéra aceia, dupŏ soborul generalŭ, ţie şi altor catolicĭ o închinămŭ, să o cuprindeţĭ » (3). Dar cu tóte indulgenţiile, acordate de cătrĕ Papa celor, ce ar lua armele contra luĭ Ioan II Asan, Regele Românо-Bulgarilor se akită uşor, căcĭ pre Balduin învingêndu-lŭ la Adrianupolŭ, îlŭ închide şi maĭ pre urmă îlŭ şi omóră, ĭar Bela respunde Papeĭ, că ţinênd la rudirea luĭ cu Ioan II Asan, nu póte să ĭea armele contra luĭ, dar speră că se va reîntórce la Biserica română (4).

---

urmare ar resulta, că ele s'aŭ adusŭ aicĭ pre timpul luĭ Borilă. Dar atuncĭ trebue să fimŭ în oposiţiune cu datele biografieĭ s-teĭ, care spunŭ precis, că s-tele mósce s'aŭ transportatŭ pre timpul luĭ Ioan Asan, şi anume pre la finele împĕrăţieĭ luĭ când el se afla în culmea putereĭ. (E. Golubinski opera citată pag. 281).

(1) Raynaldus ad annum 1238 §. 7. (Şincaĭ chr. Rom. T. I, pag. 263).

(2) Aloysius Guerra in Epitome constitutionum Pontif. pag. 272 No. 18 (Şinc. T. I, pag. 264).

(3) Reynaldus ad annum 1238 § 7. (Şinc. T. I, pag. 264).

(4) ibidem.

Vĕḍênd Papiĭ Romeĭ, că cu rĕul nu isbutescŭ a face nimicŭ, şi că Imperatorul Ioan II Asan este nu numaĭ chotărîtorŭ în decisinile sele, dar şi bravŭ în esecuţiunea lor, eĭ ascéptă mórtea luĭ Ioan II Asan, şi la 1245, adecă dupŏ patru anĭ de la suirea pre tronul Regatuluĭ Româno-Bulgarŭ a luĭ Caliman, Papa Inocentiu IV trămite o scrisóre luĭ Caliman, dupŏ ce se înţelege, că verbal s'aŭ făcutŭ tóte preparativele pentru unirea Bisericilor în timpul de la 1241 pĕnĕ la 1245. Prin scrisórea de la 1245 Papa învită pre Caliman, ca îndată să facĕ unirea Bisericeĭ Româno-Bulgare cu cea română, şi că, décă el voiesce, póte kĭar să adune sinodŭ ecumenicŭ pentru acéstă afacere (1). Şi noĭ putemŭ să afirmămŭ în modul cel maĭ positivŭ, că acéstă tentaţiune a Papeĭ Inocentiu IV n'a fostŭ încoronată cu succesŭ; căcĭ în acelaşĭ anŭ al încercăreĭ (1245) a muritŭ şi Caliman.

Aicĭ este locul, ca să arătămŭ şi privirile Bizantinilor asupra Patriarchieĭ de Tûrnova. Noĭ amu vĕḍutŭ, că dupre mărturia kĭar a chronicarilor Bizantinĭ, şi specialminte a luĭ Acropolitul, Patriarchia de Tûrnova s'a proclamatŭ şi confirmatŭ de cătrĕ unŭ sinodŭ, compus din prelaţiĭ Bisericilor Bizantine şi aĭ celor Româno-Bulgare şi că pentru acésta s'a cerutŭ şi adesiunea în scrisŭ a tuturor Patriarchilor. Acum să ascultămŭ şi acele părţĭ dintr'o epistolă a Patriarchuluĭ de Constantinupolŭ, Calist I, care la 1355 se esprimă în acéstă privinţă: «Pentru condescendenţă, ḍice Calist, i s'a acordatŭ Episcopuluĭ de Tûrnova dreptul de a se numi Patriarchŭ al Bulgarieĭ, dar nicĭ de cum nu i s'a datŭ luĭ dreptul, de a se enumera cu cialalţĭ Prea Sânţĭ Patriarchĭ» (2). Iar despre Patriarchul Constantinupoluluĭ German, celŭ ce a proclamatŭ pre Archiepiscopul de Tûrnova Patriarchŭ, ḍice Calist: «Insuşĭ Patriarchul (German) justificându-se în acéstă privinţă, se esprimă, că opera nóstră trebue să se esplice nu aşa, nu aşa; cugetând la folosul politicŭ comunŭ, noĭ am onoratŭ pre archiereul poporuluĭ Bulgarŭ, dar nu ĭ-amŭ acordatŭ luĭ dreptul autocefalieĭ întregŭ; din contră, el este datorŭ *să plătĭască tributŭ şi să dea darurĭ Patriarchuluĭ*, ce l-a

(1) Reynaldus Annales Eccles. ad an. 1245 No. 11.

(2) Acta. Patriarch. Constnatinop Micloşicĭ 1. 436. şi Извѣст. Акад. наукъ Т. VII, pag. 156. Noĭ, ne avênd originalul, dămŭ citatele dupre D. E. Golubiuski o pera deja citată pag. 283.

onoratŭ, şi tot-o-dată să pomenĭascĕ numele luĭ în Biserică; şi décă vre unul dintre dînşiĭ se va constata, că neglijaze aceste obligaţiunĭ, unul ca acesta va fi proadusŭ înaintea nóstră pentru comtŭ, şi respundere, adecă va fi datŭ judecăţeĭ » (1).

La acestŭ tributŭ bănescŭ, precum kĭar şi la celelalte obligaţiunĭ, impŭse de Patriarhul German în tăcere Bisericeĭ Româno-Bulgare, şi fĕrĕ de unŭ consimţimêntŭ mutualŭ, Patriarchiĭ de Tŭrnova nu s'aŭ supusŭ nicĭ-o-dată, pĕnĕ când Regatul Româno-Bulgarŭ a fostŭ în vigórea sa. Tot din epistola luĭ Calist noĭ aflăm că Patriarchiĭ de Tŭrnova nu pomenĭaŭ la serviciile divine pre ceĭ de Constantinupolŭ, fiind că şi acestia nu pomenĭaŭ pre ceĭ de Tŭrnova (2). Şi mergênd relaţiunile dintre Biserica Româno-Bulgarilor şi cea de Constantinupolŭ tot-spre maĭ reŭ, noĭ găsimŭ înaceĭaşĭ epistolă a Prea Sântuluĭ Calist, că Patriarchiĭ de Tŭrnova cu toţĭ Metropolţiĭ, Archipiscopiĭ şi Episcopiĭ Bisericeĭ Româno-Bulgare recurgŭ într'o necesitate eclesiastică la unŭ mijlocŭ ne usitatŭ; adică, lipsindu-li s-tul Mirŭ, neavênd de la Bizantinĭ permisiunea, ca de la Papĭ, de a sânţĭ s-tul Mirŭ, şi de altă parte nevoind a se adresa şi la Patriarchiĭ de Constantintinupolŭ, eĭ întrebuinţéză la misteriul mirŭ-ungereĭ mirurĭ de la relicviile s-tuluĭ Demetriŭ de Thesalonicŭ şi ale s-teĭ Varvareĭ (3). In fine, dupŏ ce Regatul Româno-Bulgarŭ a cădutŭ sub jugul Turcilor la 1391; şi dupŏ ce Regiĭ acestuĭ Regatŭ n'aŭ maĭ fostŭ în stare, ca să impunĕ respectŭ Imperatorilor şi Patriarchilor de Constantinupolŭ; Patriarchul Antonie la 1392, adecă numaĭ la unŭ anŭ dupŏ căderea Regatuluĭ, scrie o enciclică cătrĕ toţĭ Patriachiĭ şi Metropoliţiĭ Imperiuluĭ Bizantinŭ, unde se esprimă: « Episcopiĭ Bulgarĭ (Româno-Bulgarĭ), ne temêndu-se de legile luĭ D-ḑeŭ, şi neruşinându-se de cele umane şĭ-aŭ împropriétŭ multe din Bisericile nóstre, pentru care cu dreptŭ cuvêntŭ sûntŭ escluşĭ din comunicaţiunea cu noĭ, şi noĭ nu ni permitemŭ, de a fi în coliturgisire cu nisce prelaţĭ, cariĭ comitŭ fĕrĕ de legĭ şi se facŭ călcătorĭ de dînsele » (4)...... De aicĭ numele şi viéţa Românilor din drépta Dunăreĭ se limitéză cuĭ

(1) ibidem.
(2) Acta Patriarch. Constp. Micloşicĭ I, 440, 441.
(3) ibidem.
(4) Acta Patriarch. Constp. Micloşicĭ II, 161.

totul în cea bulgară, şi Biserică Româno-Bulgara îşî perde unitatea sa, demicată fiind în Eparchiî eclasiastice, care maî pre urmă începŭ a avea prelaţî numaî dintre Bizantinî, şi specialminte de naţiunea grecéscă, conservată, séŭ maî drept, formată în Constantinupolŭ şi anume în suburbia Fanaruluî.

Nu vomŭ părăsi Regatul Româno-Bulgarŭ din drépta Dunăreî pĕnĕ ce nu vomŭ arăta aicî numĕrul, precum şi faptele maî însĕmnate ale Patriarchilor din Biserica de Tŭrnova, espunĕnd tot-o-dată şi ultimele încercărî ale Papilor Romeî pentru unirea Bisericilor. Noî amŭ vĕḑutŭ maî sus, că celŭ ântăiŭ Archiepiscopŭ al Bisericeî Româno-Bulgare a fostŭ Basiliu I, care s'a suitŭ pre tronul Tŭrnoveî cam pre la 1185 séŭ 1186 şi a continuatŭ cu titlul de Primatŭ, primitŭ de la Inocenţiu III-le, pĕnĕ pre la 1234, când pre tronul Bisericeî Româno-Bulgare se vede a fi Ioakim I. La 1237 Ioakim I móre şi acestuîa î-a urmatŭ Vasilie II, care fiind faça la transportarea s-lor relicviî ale s-teî Paraskeve, el trebue să fi ocupatŭ tronul patriarchalŭ îndată dupŏ mórtea luî Ioakim I. Sinodicul luî Boris pune dupŏ Patriarchul Vasilie II pre Ioakim II, despre care istoria pĕnĕ acum nu scie nimicŭ însemnatŭ. Ignatie nu se scie când s'a suitŭ pre tronul Tŭrnoveî, dar el se vede figurând, ca Patriarchŭ al Bisericeî Româno-Bulgare la 1273, conform inscripţiuneî de pre o Evangelie (1). Sinodicul luî Boris dupŏ Ignatie pune pre unŭ Macarie, numindu-l şi martirŭ.

Ioakim III. Despre acesta îarăşî nu se scie când s'a suitŭ pre tronul Bisericeî Româno-Bulgare. Chronicariî Bizantinî facŭ despre dînsul mençiune la 1283 şi pre timpul Regeluî George Terter I, care se ḑice a fi fostŭ din Cumania, (2) adecă dintre Româniî din Moldova şi rudă cu Asan despre femee; Ioakim III primesce o epistolă de la Papa Nicolaŭ IV-le, privitóre pre unirea Bisericilor (3). In acéstă scrisóre Papa aduce aminte luî Ioakim III de promisiunea acestuîa, că fiind amândoî la sinodul din Constantinupolŭ, adunatŭ la 1277 pentru unirea Bisericilor, pre timpul luî Michael Paleologul şi a Patriarchuluî Ioan Bec, Ioakim III a declaratŭ împreună cu Patriarchul Bisericeî de Constantinupolŭ, că primesce unirea

(1) Путеществіе по востоку Григоровича pag. 183.
(2) Istoria pentru începutul Românilor în Dacia de P. Maîor. pag. 231,
(3) Raynaldus ad an. 1291 §§ 37, 38, 40.

Bisericilor (1). Şi acéstă încercare a Papeĭ Nicolaŭ al IV-le a rĕmasŭ nefructiferă, căcĭ la 1294 Ioakim III a fostŭ ucisŭ de cătrĕ fiĭul luĭ Terter, Sfentislav Terter, bănuitŭ fiind cu trădare Statuluĭ la Tatarĭ.

Sinodicul luĭ Boris nĭ-a maĭ păstratŭ numele a patru Patriarchĭ de Tŭrnova, fŏrĕ ca să cunóscemŭ vre unŭ faptŭ din viéţa lor. Aceştia sunt: Dorotheĭ, Roman, Teodosiu I şi Ioanikie I.

Dupŏ Ioanikie I din sinodicŭ se vede, că a urmatŭ unŭ Simeon. Acesta la 1346 a încoronatŭ pre Regele Serbieĭ Ştefan Duşan (2).

Theodosiu II. In timpul acestuĭ Patriarchŭ, şi póte klar dupŏ insistinţa luĭ, s'a adunatŭ în Tŭrnova Sinodŭ, cam pre la 1352 contra Iudeilor şi a Bogomililor, cariĭ turburaŭ atuncĭ creştinătatea în Regatul Româno-Bulgarŭ (3). Acestŭ Theodosiu n'a şeḑutŭ pre scaunul Bisericeĭ Româno-Bulgare, de cât numaĭ pênĕ la 1356, când s'a retrasŭ, şi în locul căruĭa s'a râdicatŭ la tronul de Tŭrnova Ioanikie II, despre care scimŭ nu maĭ atâta, că el a luatŭ parte la sinodul din Tŭrnova în calitate de Archimandritŭ şi Egumenŭ al Lavreĭ din Tŭrnova a celor 40 de martirĭ, unde sûntŭ îngropaţĭ toţĭ Regiĭ Româno-Bulgarĭ (4). Pre acestŭ Theodosiu, Calist, Patriarchul de Constantinupolŭ, printr'o epistolă de la 1356 îlŭ face: «простъ сый = prostŭ».

In fine Eutimie, ultimul Patriarchŭ al Biserieĭ Româno-Bulgare din drépta Dunăreĭ, este cunoscutŭ prin lucrările séle de sciinţă şi prin

(1) Raynaldus ad an. 1277. § 34. şi Allaţii de perpetua consens. lib. II, cap XV § 5.

(2) Исторія Сербскаго языка. Майкова 1857 pag. 240.

(3) Incepĕtorul eresieĭ Bogomililor este unŭ monachŭ, cu numele Vasilie, dupre cum ni spune Zonara (Chron. cart. XVIII, pag. 336). Numele eresieĭ vine de la vorbele slavone БОГЪ=D-ḑeŭ şi МИЛЫЙ = plăcutŭ; în totul plăcuţiĭ luĭ D-ḑeŭ. Eresia Bogomililor este unŭ antropomorfismŭ completŭ şi Bogomiliĭ pretindeaŭ că D-ḑeŭ are formă umană, şi că lumea s'a creatŭ de spiritele cele rele. Dintre cărţile sânteeĭ primĭaŭ numaĭ pre unele şi Evangeliile, dar le interpretaŭ în sensul lor propriu Nu primĭaŭ misterile Bisericeĭ ortodocse, numindu-le sacrificiĭ elenice, lepădaŭ icónele, creḑêndu-le, ca pre unŭ cultŭ idololatru. Eĭ se maĭ numĭaŭ pre dênşiĭ nâscĕtorĭ de D-ḑeŭ, şi ḑiceaŭ, că eĭ, cugetând, nascŭ pre cuvêntul. etc. In genere pre D-ḑeŭ Tatăl îlŭ presentaŭ, ca pre unŭ bătrînŭ cu barbă lungă, pre Fiiul cu maĭ puţină barbă, ĭar pre S. Spiritŭ eĭ îlŭ credeaŭ, că este unŭ tînĕrŭ, ce încă nu ĭ-a eşitŭ barba. 'Εκκλ. ἱστ. Μελετίου T. III, pag. 418.

(4) Чтен. общ. ист. и Древ. biogr. luĭ Theodosiu cart. I,

nenorocirea, de a vedea cu propriiĭ seĭ okĭ căderea Regatuluĭ Româno-Bulgarŭ sub jugul Musulmanŭ la 1393, pre timpul luĭ Susman, ultimuluĭ Rege. Eutimie, dupre cum ni spune Gregoriu Ţamblac, panigiristul luĭ, trebue să fi fostŭ dintre Româniĭ, ce locuĭaŭ în jurul Adrianupoluluĭ, şi aicĭ împreună, séŭ maĭ drept, sub conducerea luĭ Theodosiu, care maĭ pre urmă a devenitŭ Patriarchŭ de Tŭrnova, a primitŭ tunderea în monachismŭ, şi s'a nevoitŭ în viéţa monachală. Strămutaţĭ călugĕriĭ din monastirea Raraoria, unde Euthimie şĭ-a începutŭ viéţa monachală, şi neputênd maĭ mult rĕmânea acolo din causa Musulmanilor, cariĭ pre la 1361—1362 luase Adrianupolul şi Filipupolul, Euthimie împreună cu părintele seŭ spiritualŭ Theodosie, s'a aşeḑatŭ într'o monastire de lôngă Tŭrnova. Dupŏ o călătorie prin Constantinupolŭ, pentru a lua parte la unirea Bisericilor de pre timpul luĭ Ioan Paleologul; dupŏ ce a trăitŭ maĭ mulţĭ anĭ în Lavra s-luĭ Atanasie din muntele Athonuluĭ; Eutimie, rĕtrăgêndu-se în monastirea de lôngă Tŭrnova, a fostŭ aicĭ alesŭ Egumenŭ, şi s'a ocupatŭ cu corigerea cărţilor de serviciu divinŭ ale Bisericeĭ Româno-Bulgare, colaţionându-le cu tecstul originalŭ. In fine pre la anul 1375—şi 78 el fu alesŭ Patriarchŭ al Bisericeĭ Româno-Bulgare din Tŭrnova. Ocupând tronul patriarchalŭ timpŭ aprópe de 18 anĭ, Euthimie, dupŏ luarea Tŭrnoveĭ de cătrĕ Musulmanĭ la 1393, a maĭ rĕmasŭ, ca Patriarchŭ numaĭ pĕnĕ la 1394, când a fostŭ trămisŭ în ecsiliu de cătrĕ sultanul Baĭazet I, în părţile Macedonieĭ, adecă, cam spre locurile natale ale Patriarchuluĭ (1).

Şi pentru ca să vedemŭ şi modul, cum Biserica Româno-Bulgară din drépta Dunăreĭ, şĭ-a perdutŭ independenţa sa, noĭ estragemŭ aicĭ privirile Dluĭ E. Golubinski, fundate pre acte şi autorĭ reputaţĭ: « Cu ecsiliul luĭ Eutimie, s'a terminatŭ esistenţa Patriarchatuluĭ Bulgarŭ (Româno-Bulgarŭ). Nu se scie cum, dar Greciĭ (Bizantiniĭ) aŭ isbutitŭ, ca să capete dela Turcĭ permisiunea, de a înkide scaunul patriarchalŭ, şi pre Episcopiile Regatuluĭ Bulgarŭ (Româno-Bulgarŭ) ale supune Patriarchieĭ de Constantinupolŭ. In acelŭ timpŭ Sultanul Baĭazet I asediase Constantinupolul, ĭar Greciĭ (Bizantiniĭ) cu preçul degradăreĭ căpătase o pace

(1) Manuscriptele luĭ Tolstoĭ posedă unŭ esemplarŭ din panegiricul luĭ Euthimie. Biblioth. publică. Sec. II. No. 205 sul. 257 şi 282.

pentru maĭ mulţĭ anĭ (1). Dupŏ ecsiliul luĭ Euthimie, Eparchia de Tûrnova, degradată şi transformată în Metropolie, rĕmăsese fŏrĕ de Archiereŭ, şi la August 1394 a fostŭ trămisŭ din Constantinupolŭ grecul Ieremia, care ne fiind primitŭ de cătrĕ Moldo-Vlachĭ, a ocupatŭ, tronul de Tûrnova, în calitate de Metropolitŭ» (2).

Resumând cele dise despre Biserica Romano-Bulgarilor din drépta Dunăreĭ, noĭ trebue să recunóscemŭ, că *de la 1185 pênĕ la 1204 ea a avutŭ rangul de Archiepiscopie, proclamată astŭ-felŭ de cătrĕ fundatorul Regatuluĭ Romano-Bulgarŭ, Asan, de la acéstă dată şi pênĕ la 1234 Biserica Romano-Bulgară a avutŭ titlul de Primatie, fiind tot-o-dată-şi în óre-care relaţiunĭ cu Biserica Romeĭ*; în fine, *de la 1234 şi pênĕ la 1394, adecă timpŭ de 160 anĭ, Biserica Română-Bulgarilor a continuatŭ a fi o Patriarchie în tóte condiţiunile canonice, de şi în acestŭ intervalŭ,* noĭ am vĕdutŭ, *a fostŭ tentată de maĭ multe-orĭ de cătrĕ Papiĭ Romeĭ, şi intrigată de cătrĕ Patriarchiĭ de Constantinupolŭ, cariĭ n'aŭ pututŭ face nimicŭ, pênĕ când pre tronul Regatuluĭ Româno-Bulgarŭ s'a aflatŭ unŭ Rege.*

Dar să întórcemŭ privirile nóstre retrospective şi asupra întregeĭ vieţĭ a Românilor din drépta Dunăreĭ. **Incepută viéţa politico-religiósă de către Românĭ, eĭ cu încetul şi-a supusŭ şi elementul Bulgarŭ, cu care maĭ apoĭ a pactizatŭ pentru a-şĭ crea o sórtă comună şi liberă de influenţele Imperiuluĭ Bizantinŭ şi ale Regatuluĭ** *Ungurŭ*, **făcênd imediatŭ din statul lor o împĕrăţie, iar din Biserică o archiepiscopie.** *Ne putêndu-se maĭ mult nega esistenţa Statuluĭ Româno-Bulgarŭ, şi căpătêndu-şĭ întinderea cea maĭ mare posibilă,* **ómeniĭ de Statŭ aĭ Româno-Bulgarilor în persóna luĭ Ioaniţa îşĭ stabilescŭ posiţiunea lor internaţională, faça cu celelalte Staturĭ şi Bisericĭ Europiene şi éca că Imperiul şi archiepiscopia, de sine proclamate ale luĭ Asan, se transformézá în regatŭ şi primătie regulată a luĭ Ioniţă,**

(1) Histoire de l'Empire Ottoman aluĭ Hammer tradusă în franţuzeste de Docher Paris. 1840 T. I pag. 108.

(2) Acta Patriarch. Constp. Micloşic. Tom. II, pag 233 şi E. Golubinski Oг. ист. церквей. pag. 84 — 89.

conform usurilor diplomatieĭ evuluĭ mediu. In fine, **pre tronul Regatuluĭ Româno-Bulgarŭ se sue Ioan II Asan. Acestŭ românŭ, şi fiiŭ al luĭ Asan, cu prevederĭ depărtate, face usŭ de ambele forme ale legătureĭ din viéţa umano-creştinéscă. Intrând maĭ ântăiŭ în rudire cu Regiĭ Ungarieĭ şi dupŏ acésta şi cu Imperatoriĭ Bizanţiuluĭ, el pre acéstă cale îşĭ asigură statul din partea celor doĭ vecinĭ puternicĭ; şi pre calea curat diplomatică realisază idealurile Statuluĭ seŭ; adecă face din Regatŭ o Impĕrăţie, şi din Primăţie o Patriarchie.** ***La umbra magnificenţeĭ regeneratorilor vieţeĭ Româno-Bulgare din drépta Dunăreĭ, şi în legăturĭ de rudire în linia femenină, Statul şi Biserica lor continuă a esista încă 160 anĭ, când mâna cea păgână a luĭ Baĭazet I pune capĕtŭ vieţeĭ politice a Românilor din drépta Dunăreĭ, ĭar intrigele Patriarchieĭ de Constantinupolŭ li râdică şi viéţa independentă religiósă, reducênd Patriarchia Româno-Bulgarilor la rangul de Metropolie a Túrnoveĭ.***

Fiind Regatul romănescŭ din stânga Dunăreĭ, şi anume celŭ dintre Carpaţĭ şi Siret, înfiinţatŭ încă de la 1215, Biserica românéscă, din acéstă parte pare a fi privată de organisaţiunea eĭ eclesiastică. Sorgintele bizantine nu nĭ-aŭ conservatŭ nicĭ unŭ nume de Metropolitŭ séŭ Episcopŭ, care ar desemna modul organisaţiuneĭ eclesiastice din acestŭ Regatŭ. De la 1359 Actele Patriarchatuluĭ de Constantinupolŭ ni presintă atât nume, cât şi fapte relative la Biserica Valachieĭ, pĕnĕ la acéstă dată însĕ Biserica Valachieĭ pare, că n'a esistatŭ pentru istorie. Óre este dreptŭ, ca pre acéstă tăcere a chronicarilor bizantinĭ să o înterpretămŭ în sensul, că Biserica Valachieĭ îşĭ are începutul seŭ numaĭ, de când datele istorice bizantine începŭ a face mençiune despre dînsa? Séŭ, putemŭ noĭ să admitemŭ, împreună cu D. E. Golubinski, că Biserica Valachieĭ pĕnĕ la 1359 a fostŭ supusă celeĭ de Tûrnova şi că ea a fostŭ administrată de cătrĕ protopopiĭ şi ecsarchiĭ acesteĭ Bisericĭ? (1). Noĭ

(1) Кр. оч. ист. Церквей. pag. 350.

în virtutea datelor istorice, de care dispunemŭ nu putemŭ să admitemŭ suposiţiunea ântâĭa, şi pre a doa o primimŭ, scrutând'o maĭ mult. Dar să desfăşurămŭ lucrul maĭ de aprópe şi să vedemŭ, care aŭ fostŭ fasele, prin care Biserica Valachieĭ a trecutŭ pênĕ la organisaţiunea eĭ definitivă.

Noĭ amŭ vĕḑutŭ, vorbind despre viéţa politică a Români-Bulgarilor din drépţa Dunăreĭ, că Ioniţă la anul 1203 îşĭ disputa cu Regele Ungarieĭ cincĭ Eparchiĭ din Serbia de astă-ḑĭ. De altă parte, la 1238 Regele Ungarieĭ Bela IV într'o epistolă către Papa Gregoriu IX-le, arăttându-şĭ relaţiunile séle amicale şi de rudire cu Ioan II Asan, ḑice: «Afară de acésta, *fiind că de cătrĕ părţile Bulgarieĭ*, în *pămêntul ce se numesce Zemram*, carele maĭ de mult era deşertŭ, s'aŭ îmulţitŭ locuitoriĭ, cariĭ încă nu s'aŭ supusŭ vre uneĭ Episcopiĭ; ca pre acestia să-ĭ putemŭ da óre-căruĭ episcopŭ, dupre plăcerea nóstră, poftimŭ slobodenie de la Sânţia ta» (1). Pre lângă aceste, décă noĭ maĭ consultămŭ şi sorginţele româno-slavone, privitóre pre administraţiunea eclesiastică a acestor locurĭ, descoperimŭ, că Eparchia Vidinuluĭ nu era supusă Patriarchieĭ de Tûrnova, şi că sinodicul aceteĭ Patriarchiĭ, cunoscutŭ astă-ḑĭ cu numirea de sinodicul luĭ Boris şi care se citea în Biserica Patriarchieĭ de Tûrnova în fie-care Duminică a ortodocsieĭ, nu cuprindea pre Metropoliţiĭ de Vidin (2). Tot în aceste sorginţĭ noĭ maĭ descoperimŭ, că la 1262 séŭ celŭ mult 1270 Metropolitul Moskveĭ Kiril al II capătă în limba slavonă nu de la Patriarchul de Tûrnova, dar de la Metropolitul de Vidin cartea întitulată: «Indreptarea legeĭ» (3). In fine când noĭ maĭ scimŭ, că Patriarchia, de Tûrnova a continuatŭ a esista ne'ntrerupt pênĕ la 1393, şi ea în persóna Patriarhuluĭ seŭ, Theodosiu II, pre la 1356, a începutŭ a fi numaĭ atăcată de cătrĕ Patriarchul Calist I al Constantinupoluluĭ, ĭar Metropolia de Vidin cu tótă vigórea Patriarchieĭ de Tûrnova se vede dependintă de Constantinupolŭ între aniĭ 1282, şi 1327 (4). In faça, ḑicemŭ, a atâtor fapte istorice, nu putemŭ,

(1) Reynaldus ad annum 1238 § 7. (Şinc. T. I, pag. 264). Pămêntul Zemram, dupre opiniunea luĭ Şincaĭ, este Severinul de astă-ḑĭ.

(2) Оч. ист. Церкви pag. 98. E. Golubinski.

(3) Востокъ Румянц. Муз. pag. 290 seqq.

(4) Acta Patriarchatus Conptani. Micloşicĭ. T. II No. 434 pag. 161.

să ne unimŭ, cu părerea D-luĭ Golubinski, că Biserica Valachieĭ a atârnatŭ de Patriarchia de Tûrnova, fiind administrată de protopopiĭ séŭ esarchiĭ acesteĭ Bisericĭ.

Din contra, noĭ amŭ vĕḑutŭ în epocele precedinte din studiul nostru, modul cŭm Archiepiscopia de Achrida s'a înfiinţatŭ de către Justinian din cea de Sirmiu, precum şi afecţiunile ce Românii kĭar pĕnĕ la Stefan celŭ mare nutriaŭ către acéstă Archiepiscopie. Eĭ bine, în timpurile, ce ne ocupă, acéstă Archiepiscopie se afla sub administraţiunea Patriarchuluĭ de Constatinupolŭ şi tot-o-dată despărţită de Româniĭ din Stânga Dunăreĭ prin Patriarchia de Tûrnova. Acum în faça lipseĭ de date istorice positive, şi privitóre pre raporturile Bisericeĭ Valachieĭ cu alte Bisericĭ, nu este maĭ naturalŭ, ca să interpretămŭ lipsa de Episcopŭ din pămêntul Zemramuluĭ cu administraţiunea eclesiastică a Metropolituluĭ de Vidin? Şi acésta noĭ o afirmămŭ cu atâta maĭ mult, căcĭ scimŭ, că în respectul politicŭ o parte din malul dreptŭ al Dunăreĭ se afla prin seculul al XIII-le sub stăpânirea unor regĭ debilĭ, cariĭ prin seculul a XIV-le aŭ cedatŭ posesiunile lor Basarabilor din stânga Dunăreĭ. Aceste ni daŭ decĭ dreptul, de a presupune, că precum în respectul politicŭ, aşa şi în celŭ eclesiasticŭ malul dreptŭ al Dunăreĭ s'a legatŭ cu celŭ stângŭ, şi că Episcopiĭ din stânga Dunăreĭ recunosceaŭ suprematia Metropolituluĭ de Vidin. Maĭ departe cum se póte admite, că Radul Negru, fundând Regatul Valachieĭ cu unul din popórele cele maĭ religióse — Româniĭ, şi ocupându-se şi de imunităţile orăşénilor din Câmpul-lungŭ, să nu se ocupe şi de partea lor religiósă, şi să nu se gândĭască şi la organizaţiunea Bisericeĭ séle, părăsind'o cu totul, séŭ lăsând'o în îngrijirea Protopopilor şi a esarchilor Bisericeĭ de Tûrnova? Acésta este unŭ ce imposibilŭ, şĭ kĭar contrariu datelor istorice, de care dispunemŭ.

Maĭ ântâiŭ, noĭ amŭ vĕḑutŭ, Radul Negru, îndată dupŏ descălicarea Valachieĭ, se ocupă de fundarea Bisericeĭ domnescĭ din Câmpul-lungŭ (1215); apoĭ, strămutându-şĭ reşedinţa în Argeşŭ, el şi aicĭ se gândesce ĭarăşĭ la construirea uneĭ Bisericĭ. Despre acésta éca ce ni spunŭ documentele nóstre Istorice: « Iar Radul Negrul voevodŭ celŭ mençionatŭ maĭ sus, este celŭ ântâiŭ domnitorŭ creştinŭ, ce a fostŭ în Valachia. De asemine a şi cea ântâĭa Biserică, ce s'a ziditŭ în Valachia, este acésta, unde se află relicviile s-teĭ mar-

tire Filothea » (1). Acum putemŭ noĭ să presupunemŭ, că în óre-ce Radul Negru avea în Regatul seŭ doĕ Bisericĭ, să nu aĭbă nicĭ unŭ felŭ de organizaţiune eclesiastică? Dér în acéstă privinţă să ascultămŭ şi prea Prea Sânţitul Neofit I, Metropolitulŭ Ungoro-Valachieĭ, care, făcĕnd biografia s-teĭ Filotheeĭ dupre tradiţiunea populară, éca cum se esprimă: «Şi numindu-se Biserica, pre carea Radul Negru a făcut'o la curtea de Argeş, s'a lăsatŭ Sânta să fie rădicată, şi călătoriaŭ ómeniĭ cu s-tele eĭ relicviĭ srpe Dunărea. Decĭ, dându-se de veste luĭ Radul vodă Negru, îndată prea credinciosul Domnŭ *a luatŭ pre Archiereul loculuĭ* şi pre totŭ clerul cu boeriĭ, (*fiind-că atuncĭ Metropolia era în curtea de Argeş*), s'a dusŭ la Dunărea spre întimpinarea Sânteĭ şi a adus'o în curtea de Ageş, depunĕnd'o în Biserica luĭ, unde se află şi astă-ḑĭ, ... (2) Incă unŭ faptŭ care este de o valóre istorică ne contestabilă, noĭ îlŭ găsimŭ într' unŭ chrisovŭ de la Vlad I, prin care se stabilesce fundarea monastireĭ Vodiţa (3) şi unde în modŭ precis se vorbesce despre esistenţa de Archiereŭ în Valachia maĭ 'nainte de anul 1459. Vlad la anul 1342 ḑice în actul, datŭ părinteluĭ Nicodim, egumenuluĭ acesteĭ monastirĭ : іако по смърти куръ Никодимовѣ, да нѣсть никы Господаръ воленъ да постави на мѣстѣ томъ старѣишиня, ни Архіерей, ни'инь кто.= Şi dupŏ mórtea D-luĭ Nicodim, să nu fie liberŭ nicĭ unŭ Domnitorŭ, ca să punĕ în locul acela stareţŭ, nicĭ Archiereŭ, şi altul orĭ-care, (4). Aceste date istorice, ni atestă în destul, *că Biserica Ungro-Valachieĭ îşĭ avea, décă nu Mitropolitul cu Metropolia sa în Curtea de Argeş, apoĭ celŭ puţin archiereul seŭ, séŭ póte şi maĭ mulţĭ archiereĭ.*

Incă de la 1346 Serbia se afla sub conducerea jupânuluĭ Ştefan

(1) Jurnalul „Bis. ort. Română" No. X. an. II. pag. 636. Aicĭ Prea Sânţitul Neofit I, Metropolitul Ungoro-Valachieĭ, pune pre Biserica S-luĭ Nicolaŭ diu oraşul Curtea de Argeş, cea ântăĭa Biserică. Dar Radul, descălecândŭ ântâiŭ la Câmpulungŭ, a construitŭ acolo Biserica domnéscă, despre care am vorbitŭ, maĭ sus, şi numaĭ cu strămutarea reşedinţeĭ la curtea de Argeşŭ s'a construitŭ şi acéstă Biserică.

(2) Jurnalul « Bis. ort. Română » an II. No. X pag. 635.

(3) Vodiţa, este locul, unde s-tul Nicodim a fundatŭ o monastire şi de unde apoĭ a trecutŭ la 1382 de a fundatŭ şi monastirea Tismana. Cultura slavică de pre acele timpurĭ, care era rĕspândită, cum am vĕḑutŭ maĭ sus, şi la Românĭ, a tradusŭ numirea veke a Mechadieĭ de Aquae cu ВОДИЦА séŭ maĭ usitatŭ ВОДИЦИ= apele.

(4) Влахо Болгарскія Грамматы Венелина. pag. 6.

Duşan, care îşî întinsese posesiunile séle preste o parte din vestul Regatuluî Româno-Bulgarŭ, adecă şi preste Vidin. De altă parte, la 1327 Patriarchia de Constantinupolŭ pusese sub dependinţa sa pre Metropolia de Vidin (1) şi pre la 1356 ea tindea la a subordina sieşî şi kîar pre Patriarchia de Tûrnova, pre timpul Patriarchuluî Calist I, care începuse a esplica înfiinţarea Patriarchieî de Tûrnova în sensul arătatŭ de noî maî sus (2). Cu alte vorbe, că pre la începutul jumătăţeî adoa a secoluluî al XIV-le malul dreptŭ al Dunăreî din faça Regatuluî luî Radul Negru era ocupatŭ politicesce de către Sêrbî, îar bisericesce de către Patriarchul din Constantinupolŭ; şi Româniî din stânga Dunăreî aŭ trebuitŭ să se ocupe de aicî în modŭ specialŭ şi de organisaţiunea Bisericeî lor, şi să caute, a-şî funda o Biserică cât se va putea maî naţională. Pentru acestŭ scopŭ Româniî din Valachia, avênd în vedere periculele despre Ungaria, ce căutaŭ a li se impune prin Biserica papală, şi ţinênd şi la ortodocsia lor străbună, se vêdŭ necesitaţî, de a regula lucrul numaî cu Patriarchia de Constantinupolŭ.

Şi în adevêr, că între aniî 1350 şi 1359, pre timpul Domnitoruluî Valachieî Alecsandru I Basarab (3), Româniî din Valachia se punŭ în relaţiunî cu Patriarchul de Constantinupolŭ, şi primescŭ de Metropolitŭ al Bisericeî Valachieî pre Ioakint Critopul, care maî 'nainte fusese Metropolitŭ al Vizineî (4). Cu acéstă ocasiune Patriarchia de Constantinupolŭ, în unire cu Sinodul patriarchalŭ, dupŏ ce, în urmarea cerereî Domnitoruluî Alecsandru, alege şi confirmă de Metiopolitŭ al Valachieî pre Ioacint Critopolŭ, stabilesce, ca Metropolia de Ungro-Valachia să fi supusă Patriarchieî de Constantinupolŭ (5). Dupre cât putemŭ cunósce, Metropolitul Ioacint se afla pre tronul Metropolieî séle şi la 1370, dar îarăşî nu maî târḑiu de

(1) Acta Patriarchatus Const. Micloşicî T. II, No 434 pag. 161.

(2). Act. P. Const. Micloşicî. T. I, pag. 436.

(3) Chronicariî românî punŭ pre Alecsandru I, Domnitorŭ al Valachieî numaî pênĕ la 1352; îar de aicî pênĕ la 1366 se vede domnind Nicolaŭ I, fiiul luî Alecsandru. Actul patriarchalŭ, pre care îlŭ avemŭ aicî în vedere, şi care relatéză celŭ mult fapte de la 1357, séŭ 1358, ḑice că pre acestŭ timpŭ era domnitorŭ Alexandru.

(4) Βιτρίνη se afla în Alania veke, dupre mărturia luî Lequien în Oriens christianus (I, 1349): adecă dé-supra rîuluî Cuban din Gubernia rusă de Caucasŭ. — Acéstă Metropolie într'unŭ altŭ actŭ al Patriarchieî de Constantinupolŭ dela 1370 se maî numesce Bitrinia.

(5) Acta Patriarchatus Const. T. I, pag. 388 seqq şi 532 sqq.

1380. In actul, care se ocupă de numirea Metropolitului Ioacint, se presintă o particularitate, pre carea noĭ nu o putemŭ trece cu vederea. Aicĭ Mitropolitul Ioacint se numesce apropiétul luĭ Alecsandru (πλησιάζοντα αὐτῷ). Şi noĭ acéstă apropiere o esplicămŭ numaĭ în sensul de cunoscutŭ (1).

Dupŏ anulŭ 1370 şi între 1380 tronul Metropolieĭ Valachieĭ se ocupă de cătrĕ unŭ Chariton. Pre timpul Metropolituluĭ Chariton, Biserica Ungro-Valachieĭ, carea de la Ioacint se numĭa a Ungarieĭ şi a Planinelor, începe a se numi a Ungro-Valachieĭ, şi Meotropolitul eĭ purta titlul de: «Μητροπολίτης πάσης Οὐγγρο-Βλαχίας= Metropolitŭ al tóteĭ Ungro-Valachiĭ» şi «ὑπέρτιμος =prea onoratŭ». Aşa la anul 1380, în luna luĭ Iunie, Metropolitul Chariton, împreună cu al doiĭea Metropolitŭ al Ungro-Valachieĭ, Antim al Severinuluĭ, subsemnéză doĕ acte sinodale a Patriarchieĭ de Constantinupolŭ, prin care se rădică Episcopia de Cernica la rangul de Metropolie (2) şi se confirmă Mateĭ de Metropolitŭ al Adrianupoluluĭ (3). Iar la anuĭ 1381, luna Martie, Chariton, a maĭ subscrisŭ o decisiune sinodală, prin care Metropolia de Cernica este redusă iarăşi la rangul de Episcopie şi supusă Mitropolituluĭ de Paleopatrasia (4). Şi Chariton a rĕmasŭ Metropolitŭ a tóteĭ Ungro-Valachiĭ numaĭ pênĕ la 1381 luna Maĭ; căci de la acéstă dată vedemŭ în actele patriarchatuluĭ de Constantinupolŭ pre Antim Critopul, fratele luĭ Ioacint (5).

In lunele de la Martie pênĕ la Maĭŭ anul 1381, se sue pre thronul Metropolieĭ a tótă Ungro-Valachia Antim Critopul. Eredițând de la predecesorul seŭ, Chariton, titlurile de Metropolitŭ al Ungro-Valachieĭ şi prea onoratŭ, el devine la 1382 şi: «τοποτηρητὴς τῆς Καποδοκίας=Locoțiitorŭ al Capadocieĭ (6) şi ἔξαρχος=Ecsarchŭ (7).

(1) Acta patriarchatus Const. T. II, pag. 19.

(2) ibidem. T. II. pag. 9. Dupre catalogul Eparchiilor, cunoscutŭ cu numele de a Imperatoruluĭ Leon celuĭ înțeleptŭ, Episcopia de Cernica cade în Metopolia Dirachiuluĭ (Ῥάλλη T. V, pag. 484). Prin urmare Episcopia cu orașul Cernica se afla în partea de Nordŭ a Albanieĭ de astă-ḑĭ.

(3) ibid. T. II, pag. 19.

(4) ibid. T. II, pag. 23.

(5) ibid. T. II, pag. 25—28.

(6) Acta patriarchatus Constp. Micloşiçĭ. T. II, pag. 42—44.

(7) ibidem T. I; pag. 494. cfr. Ῥάλλη şi Πότλη. şi Συνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων T. V, pag. 501.

Cu modul acesta, Metropolitul Ungro-Valachieĭ pre timpurile luĭ Antim, avea tóte titlurile, ce le aŭ Metropoliţiĭ acesteĭ Bisericĭ şi pênĕ astă-ḑĭ; adecă «Metropolitŭ al Ungro-Valachieĭ, Locoţiitorŭ al Capadocieĭ, Ecsarchŭ şi prea onoratŭ». Şi aceste titlurĭ diferĭaŭ de cele ale Metropolituluĭ de Severin, despre care avemŭ a vorbi maĭ jos.

Din timpul Prea sânţituluĭ Antim, pre care D. Lesviodacs îlŭ pune celŭ ântâiŭ Metropolitŭ al Ungro-valachieĭ (1), ni sûntŭ cunoscute maĭ multe fapte istorice, care atestă, că Metropoliţiĭ Ungro-Valachieĭ, fie ca Locoţiitorĭ aĭ Capadacieĭ, séŭ şi ca Metropoliţĭ aĭ Bisericeĭ Valachieĭ, aŭ luatŭ parte la administraţiunea Patriarchieĭ de Constantinupolŭ, ca membri aĭ sinoduluĭ patriarchalŭ. In anul 1381, luna Maĭ, Metropolitul Antim a fostŭ presentŭ la sinodul din Constantinupolŭ, şi a subsemnatŭ gramata sinodală, prin care se confirmă pacea, înkeiată între Ioan Paleologul şi fiiul seŭ Andronicŭ (2) Tot în acelaşĭ anŭ, dar numaĭ în luna luĭ Iunie, Antim a decisŭ împreună cu cialalţĭ membri aĭ sinoduluĭ, ca monachul Casian să devinĕ Metropolitŭ al Vidinuluĭ (3) şi depărtarea luĭ Dorotheŭ de la Metropolia de Periteoria (4). La 1382 în luna luĭ Septemvrie opinéză împreună cu cialalţĭ membri aĭ sinoduluĭ patriarchalŭ, ca Metropolitul de Cherson să întórcĕ Metropolituluĭ de Sugdiana Elisul şi alte locurĭ (5); iar în luna luĭ Noemvrie chotărescŭ împreună, ca Metropolitul de Cotia din Midia să se strămute la Filadelfia (6). La anul 1382 Ianuarie în 20, Metropolitul Ungro-Valachieĭ, D. Antim, şi locoţiitorŭ acum al Nicomidieĭ, a luatŭ decisiunea sinodală, ca să se degradeze unŭ preutŭ Machitar pentru o cununie nelegală (7); şi tot în acelaşĭ anŭ, dar numaĭ la August 24, a subsemnatŭ actul de degradare a protopopuluĭ Constantin Cavasila (8). Decide a se degrada Metropolitul Pimen al Russieĭ la 1389 luna Fevruarie şi

(1) Istoria bisericeascä. Bucurescĭ 1845. pag. 390. Dupre D. Lesviodacs Metropolia Ungro-Valachieĭ incepe a avea Metropoliţiĭ seĭ numaĭ de la 1362.

(2) Acta patriarchatus Constp. T. II, pag. 25—28.

(3) Ibidem T. II pag, 28—29.

(4) Ib. T. II pag. 34—39.

(5) Acta patriarchatus Constp. Micloşicĭ T. II pag. 42—44.

(6) ib. T. II, pag. 45—47.

(7) ib. T. II, pag. 48—49.

(8) ib. T. II, pag. 51—54.

aprobă alegerea luĭ Ciprian (1); şi tot în aceĭaşĭ lună şi anŭ subscrie o altă decisiune, relativă la strămutarea Metropolieĭ din Adrianupolŭ în Agatonupul, din causă că Turciĭ ocupase Adrianupolul (2). In Luna luĭ Martie a opinatu pentru o epitimie, impusă unuĭ preutŭ Gregoriu (3); ĭar în luna luĭ Aprilie a subsemnatŭ decisiunea sinodală, prin carea se interdicea Metropolituluĭ de Chalcedona, de a nu maĭ avea Biserică şi clerŭ al seŭ în Constantinupolŭ, pentru ca astŭ felŭ să se pótě înlătura neorânduelele (4). In fine tot în anul 1389 şi în luna luĭ Iulie, ambiĭ Metropoliţĭ aĭ Ungro-Valachieĭ, adecă Antim al întregeĭ Ungro-Valachiĭ şi Atanasie al părteĭ din Ungro-Valachia despre Severin aŭ subsemnatŭ actul sinodalŭ, relativ la Metropolitul Paleopatrasieĭ, pentru ca acesta să nu sŭpere pre Nifon Mandilas, Episcopul Methonieĭ (5). In genere vorbind, *Metropolitul Antim Critopul s'a suit pre Tronul Metropolieĭ întregeĭ Ungro-Valachiĭ la 1381 şi a continuatŭ cu administraţiunea Eparchieĭ séle pênĕ pre la finele anuluĭ 1389, fiind tot odată şi membru al sinoduluĭ patriarchalŭ din Constantinupolŭ.*

Deşi finele seculuĭ al XIV le a fostŭ ultimul scopŭ al studiuluĭ nostru, spre a se vedea cum crestinismul s'aŭ desvoltatatŭ prin Dacia în modŭ regulatŭ şi ne'ntreruptŭ, noĭ însĕ vomŭ vorbi aicĭ şĭ despre succesorul Metropolituluĭ Antim, care pare a nu fi bine ficsatŭ de documentele istorice, séŭ maĭ drept, că actele patriârchatuluĭ de Constantinupolŭ nu facŭ mençiune despre dînsul.

Judecând în adevĕr depre actele patriarchatuluĭ de Constantinupolŭ s'ar părea, că dupŏ Antim a urmatŭ Macarie I. In acéstă eróre, a cădutŭ şi D. Golubinski (6). Dar Meletie, Metropolitul de Atena, éca ce dice în acéstă privinţă la 1389 Fevruarie 15: « Ἀντώνιος Δ! ἐφ' οὗ ἐν ἔτει 1389 φεβρουαρίου 15, ὁ Οὐγγροβλαχίας Τιμόθεος, φορέσας τὸ μέγα σχῆμα ἐν ἀσθενείᾳ, ὑγιαίνων τὸν νοῦν συνεχωρήθη νὰ ἔχῃ τὴν ἀρχιερωσύνην ὡς πρότερον.... = Antonie IV. Pre timpul acestuĭa la anul 1389 Fevruarie 15, Metropolitul Ungro-Valachieĭ Timotheĭ, în timpŭ de

(1) Acta patr. Conpt. T, II, pag, 116—129.
(2) ib, T, II, pag, 129—130.
(3) ib. T. II, pag, 115,
(4) Aeta patriarchatul Constp. T. II, pag. 131—133.
(5) ib, T. II. pag. 135—137.
(6) Оч .ист. Церквей. pag. 355.

bólă luând schima cea mare, şi fiind sănătosŭ la minte, a continuatŭ a avea archieria, ca maĭ nainte, (1). Acestŭ Timotheĭ a continuatŭ a fi Metropelitŭ pĕnĕ la 1442, dupre cum atestă D. Lesviodacs, pre basa documentelor istorice române (2). Totŭ ce putemŭ să scimŭ despre Metropolitulŭ Timotheĭ al tóteĭ Ungro-Valachiĭ din actele patriachatuluĭ de Constantinupolŭ consistă întru aceĭa, că Patriarchul Mateĭ I la 1401 în luna luĭ Maĭŭ, îĭ atrage atenţiunea asupra respundereĭ morale, faça cu datoriile séle de Archipăstorŭ (3), şi tot-o-dată, *că în sinodul patriarchalŭ din Constantinupolŭ el a fostŭ înlocuitŭ prin Metropolitul părteĭ Ungro-Valachieĭ ceĭ despre Severin*;—şi acésta noĭ o presupunemŭ, că s'a petrecutŭ din causa boleĭ, ce a suferitŭ încă la suirea sa pre tronul a tóteĭ Ungro-Valachieĭ.

Nu putemŭ să întrerupemŭ studiul vieţeĭ religióse a Românilor din Valachia pênĕ când nu vomŭ face cunoscutŭ lectorilor noştri o particularitate istorică, pre care noĭ o întâlnimŭ în istoria Bisericeĭ Valachieĭ. In Valachia trebue să scimŭ, a coesistatŭ de o dată doĕ Metropoliĭ, una cu reşedinţa în Argeş, şi a doa la Turnul-Severinuluĭ. Celŭ ântăiŭ Metropolitŭ avea titlurile : Μητροπολίτης πάσης Οὐγγρίας καὶ Πλαγηνῶν = Metropolitŭ al tóteĭ Ungariĭ şi al Planinelor; apoĭ τοποτηρητὴς Καπαδοκίας = Locoţiitorŭ al Capadocieĭ şi ἔξαρχος καὶ ὑπέρτιμος = Ecsarchŭ şi prea onorabilŭ (4); ĭar al doilea se numĭa: «τοῦ μέρους Οὐγγρο-βλαχίας τῆς κατὰ τὸν Σεβερινὸν = Metropolitŭ al părţeĭ Ungro-Valachieĭ ceĭ despre Severin (5) şi avea şi titlul de : ὑπέρτιμος = prea onorabilŭ (6), precum şi pre celŭ de « τοποτηρητὴς τῆς Μελιτήνης = Locoţiitorŭ al Melitineĭ. D. Golubinski crede, că înfiinţarea a doĕ Metropoliĭ în Valachia trebue să fi esistatŭ pentru cuvêntul, ca patriarchiĭ de Constantinupolŭ, folosinduse de ne'nţelegerea Metropoliţilor, să pótĕ ţinea maĭ bine acéstă Biserică în dependenţă. Noĭ la aceste maĭ adăugămŭ, că trebue să fi esistatŭ şi unŭ motivŭ politicŭ; adecă acela, că Regatul Valachieĭ pre aceste timpurĭ se compunea din doĕ domniĭ — din domnia luĭ Radul Negru şi a Banatuluĭ de Severin

(1) Εκκλησιαστικὴ ἱστορία Μελετίου. Τομ., III, pag. 239,
(2) Ist. Bisericéscă pag 397.
(3) Acta patriarchatus Constp. T. II, pag. 494.
(4) Acta patriarchatus Const. T. I, pag. 494. Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων Ράλλη. T. V, pag. 511.
(5) Acta id. T. III, pag. 519. 312.
(6) ib, T. I, pag. 535.

séŭ Craĭova. Dar noĭ să urmărimŭ maĭ de aprópe şi Metropolia Severinuluĭ din punctul de privire religiosŭ.

La anul 1370, adecă cel mult după 15 anĭ de la suirea pre tronul Metropolieĭ de Argeş a luĭ Ioacint Critopul, Metropolitul Ioacint, pentru ca să căpătuĭascĕ de sigur pre unŭ frate al seŭ Daniel, aflatorŭ în Constantinupolŭ, cere de la Patriarchul, împreună cu boeriĭ din Banatul Severinuluĭ, unŭ al doilea Metropolitŭ, care să aĭbă reşedinţa în Severin. Dar maĭ bine şi aicĭ să reproducemu actul în întregul luĭ, pentru ca lectoriĭ noştri să vadĕ şi condiţiunile, cum s'a formatŭ acéstă a doa Metropolie. «Anul 6878 (1370) Noemvrie indictionul IX-le. Cu puţinĭ anĭ maĭ 'nainte, Prea Sânţitul Metropolitŭ al Bitrineĭ (1) a fostŭ strămutatŭ cu votul Sinoduluĭ şi cu aprobarea Patriarchuluĭ la Metropolia Ungro-Valachieĭ, şi acésta după ce maĭ ântăiŭ s'a cerutŭ de boeriĭ aceluĭ locŭ şi de creştiniĭ de acolo, ca să li se dea lor archiereŭ, pentru administraţiunea spirituală şi folosul sufletescŭ; astŭ-felŭ. ca să se păstorĭascĕ de acesta bine şi în modŭ plăcutŭ luĭ D-ḑeŭ, şi să fie conduşĭ pre căile mântuireĭ. Iar după unŭ timpŭ óre-care, fiind că poporul aceluĭ locŭ este mare şi kĭar nemărginitŭ, unŭ singurŭ archiereŭ nu era de ajunsŭ la atâta poporŭ, ca să-ĭ pótă pre eĭ inspecta spiritualminte şi învĕţa cele necesare sufletuluĭ şi mântuireĭ, şi pentru acésta aŭ cerutŭ, ca să li se chirotonisĭascĕ şi altŭ archiereŭ al loculuĭ aceluĭa, cerĕnd şi acésta boeriĭ acia şi cedând la acésta Archiereul, ce era şi se află şi pênĕ acum acolo. S'a alesŭ la acéstă demnitate prea onorabilul dikeofilacs, D. Daniel, bărbatŭ fórte bunŭ şi pietosŭ, precum şi virtuosŭ, propriu pentru acéstă demnitate mare şi fiind cu consciinţă şi cu virtute. De acăruĭa virtute şi celelalte bunurĭ avĕnd cunoscinţă boeriĭ aceluĭ locŭ, împreună cu supuşiĭ, aŭ rugatŭ prin scrisorĭ anume pre modestia nóstră, precum şi pre divinul, sântul şi marele Sinodŭ, ca să bine-voimŭ şi să li-lŭ dăruimŭ lor Archiereŭ, care s'a şi chirotonisitŭ cu votul Sinoduluĭ şi cu aprobarea modestieĭ nóstre,—*Mitropolitŭ al uneĭ părţĭ din Ungro-Valachia, adecă a uneĭ jumătăţĭ*, avĕnd (celalaltă jumătate) de Archiereŭ pre strămutatul maĭ 'nainte din Bitrina. Decĭ Prea Sânţitul Metropolitŭ mençionatŭ al părţeĭ Ungro-Valachieĭ, Prea onoratul şi în s. Spiritŭ ĭubitŭ frate şi coli-

(1) Aicĭ Bitrina este disŭ în locŭ de Vitzina.

turgisitorŭ al modestieĭ nóstre, celŭ supra-numitŭ în monachismŭ, D. Antim, datoresce să primĭască şi să ţină acéstă Biserică, şi se învețe pre poporul celŭ creştinŭ al Domnuluĭ din dînsa, să sfătuĭască şi să esplice cele folositóre pentru sufletŭ şi mântuire, făcênd şi citĕţĭ etc. Pre lôngă aceste, el va maĭ ţinea şi locul Militineĭ şi de acum va avea locŭ în strane şi în tronurile, ce se află în s-tul şi marele Sinodŭ, precum şi pretutindinea. Deci pentru acestŭ scopŭ s'a eliberatŭ acestŭ actŭ sinodalŭ mençionatuluĭ Metropolitŭ al părţeĭ Ungro-Valachieĭ, prea onoratuluĭ şi locoţiitoruluĭ Melitineĭ, frateluĭ celuĭ în S. Spiritŭ prea ĭubitŭ şi coliturgisitoruluĭ modestieĭ nóstre (Domnuluĭ Antim) (1).

Trecênd Metropolitul Antim în anul 1381 la catedra Metropolieĭ de Argeşŭ, în locul acestuĭa la Severin se rădică de sigur Atanasie I. Despre acestŭ Metropolitŭ al Severinuluĭ noĭ nu avemŭ nicĭ o scire pĕnĕ la anul 1389 luna Iulie, când împreună cu Antim, a subsemnatŭ unŭ actŭ al Sinoduluĭ patriarchalŭ, relativŭ la Metropolitul Paleopatrasieĭ, Macsim (2). Suindu-se la anul 1389 Fevruarie în 15, pre tronul Metropolieĭ a tótă Ungro-Valachia Metropolitul Timotheĭ, şi suferind acesta de o bólă, la sinodul patriarchalŭ din Constanupolŭ a luatŭ parte în tóte decisiunile Athanasie I. Aşa la anul 1397 găsimŭ pre Metropolitul Severinuluĭ Athanasie luând parte la regularea Metropolieĭ de Corint (3). Pre timpul Patriarchuluĭ Matheĭ, şi anume la anul 1400, Metropolitul Severinuluĭ, de sigur că tot Atanasie I, ĭea parte la alegerea Metropolituluĭ de Laodicea, Macarie, la alegerea şi confirmarea celuĭ de Kizic, Theognot, precum şi la alegerea Metropolituluĭ de Eraclia Theofan (4). In fine la 1401 în luna luĭ Iulie, Metropolitul Atanasie I subscrie unŭ actŭ patriarhalŭ, relativŭ la nisce mustrărĭ, făcute Metropolituluĭ de Thesalonicŭ (5). Alte date istorice noĭ nu maĭ avemŭ, relative la Metropolitul Atanasie I, şi tot-o-dată nu scimŭ, décă Metropolia Severinuluĭ a maĭ continuatŭ a esista. Totŭ, ce putemŭ presupune, este, că în anul 1401 Biserica Moldoveĭ respin-

(1). Acta Patriarchatus Constp. T. I, pag. 532.
(2) Ib. T. II, pag. 135—137.
(3) Ib. T. II, pag. 287.
(4) Acta patriarchatus Constp. T. II 312.
(5) Ibidem. T. II. pag. 519.

gênd, cum vomŭ vedea maĭ jos, pre Metropolitul grecŭ, Ieremia, o încurajatŭ póte şi pre Româniĭ din Valachia, ca să nu maĭ tolereze aseminea neregularitate canonică în Biserica lor, şi tot-o-dată să concentreze tótă autoritatea supremă eclesiastică în Metropolitul a tóteĭ Ungro-Valachiĭ, care pre la acestŭ anŭ era séŭ Timotheĭ, séŭ Macarie I. Unŭ lucru însĕ trebue notatŭ aicĭ, *că cu anul 1401 Metropoliţiĭ Ungro-Valahieĭ n'aŭ maĭ luatŭ parte la Sinodul patriarchalŭ din Constantinupolŭ*, şi acésta póte pentru cuvêntul, că de la acéstă dată Metropolia Ungro-Valachieĭ, ca şi cea a Moldoveĭ, trebue să fi începutŭ a avea Metropoliţĭ dintre Românĭ.

Resumând cele ḑise în respectul Bisericeĭ Ungro-Valachieĭ, noĭ trebue acum să stabilimŭ, **că de la 1215 pĕnĕ la 1350 şi ceva Biserica Ungro-Valachieĭ s'a administratŭ de cătrĕ Archiereiĭ locuiuĭ cu autoritatea Metropolituluĭ de Vidin. De la acéstă însĕ dătă istorică Biserica Ungro-Valachieĭ devine Metropolie sub autoritatea Thronuluĭ patriarchalŭ şi cu dreptul de administraţiune în acea patriarchie. Iar de la anul 1370 se înfiinţază şi o adoa Metropolie, dependintă în modŭ directŭ tot de Patriarhie, care durézá pĕnĕ la 1401, când pentru Metropoliţiĭ Ungro-Valahieĭ încetézá şi dreptul de administraţiune în Sinodul patriarchalŭ de Constantinupolŭ.**

Viéţa religiósă a Românilor din Moldova, numaĭ pĕnĕ la începutul seculuiuĭ al XV se va desfăşura de către noĭ aicĭ. Chronica Episcopieĭ de Romanŭ a Prea Sânţituluĭ Melchisedec, Episcopul Dunăreĭ de jos, (partea I, pag. 41—100), desfăşură în de ajuns şi cu tótă dreptatea epocha înfiinţăreĭ Metropolieĭ de Moldova, precum şi relaţiunile Românilor din acéstă parte cu Patriarchia de Constantinupolŭ, pentru organisaţiunea lor religiósă. Prin urmare noĭ ne vomŭ limita pentru scopul, ce urmărimŭ, numaĭ în determinarea posiţiuneĭ religióse a Românilor din Moldova, începênd de la secolul al XII şi pĕnĕ la XV-le.

In intervalul de treĭ secule, ce ne ocupă aicĭ, nu putemŭ să nu admitemŭ, că pre aceste locurĭ, adecă în Moldova n'aŭ esistatŭ Ro-

mânĭ şi kiar de ritul ortodoxŭ. Noĭ am vedutŭ maĭ sus, că cu transmutarea Cumanilor în Regatul Româno-Bulgarŭ şi în Ungaria, prin Moldova aŭ rĕmasŭ numaĭ Româniĭ, cariĭ, se adăpostiaŭ prin munţiĭ Carpaţiĭ, de câte-orĭ eraŭ supăraţĭ de incursiunile Tătarilor. Acum să probămŭ din noŭ că locuitoriĭ rĕmaşĭ în vekea Cumanie eraŭ nu numaĭ Românĭ, dar kiar şi ortodocşĭ de religiune. Papa Gregoriu al IX-le printr'o epistolă de la 1234 se esprimă în acéstă materie cătrĕ Bela, Regele Ungarieĭ: « In Cumanorum Episcopatu, sicut accipimus, quidam populi, qui Valachi vocantur, existunt, qui et si censeantur nomine christiano, sub unam tamen fide varios ritus habentes, et mores illa committunt, quae huic sunt nomini inimica. Nam Romanam Ecclesiam contemnentes, non a venerabili fratre nostro, Episcopo Cumanorum, qui loci Dioecesanus existit, sed a quibusdam pseudo-Episcopis Graecorum ritum tenentibus universa recipiunt ecclesiae sacramenta, et nonnulli de regno Ungariae, tam Ungari, quam Theutonici et alii orthodoxi morandi causa cum ipsis transeunt ad eosdem, et sic cum eis quasi populus unus factus, cum eisdem Valachis, eo contemto, praemissa recipiunt sacramenta in grave orthoxorum scandalum, et derogationem non modicam fidei christianae. = In Episcopatul Cumanilor, dupre cum am înţelesŭ, esistŭ óre-care popóre, *ce se numescŭ Valachĭ*, cariĭ, de şi se distingŭ cu numele de creştinĭ, aŭ maĭ multe riturĭ în una şi aceĭaşĭ credinţă, şi comitŭ fapte, care sûntŭ opuse acestuĭ nume. Căcĭ, despreçuind pre Biserica romană, *primescŭ pre tóte misterele Bisericeĭ* nu de la venerabilul nostru frate, Episcopul Cumanilor, care este Diecesanul loculuĭ, **dar se ţinŭ de ritul unor pseudo-Episcopĭ grecĭ** şi *nu puţinĭ din regatul Ungarieĭ, adică* **Ungarĭ** şi Teutonĭ şi *alţĭ ortodocşĭ* **trecŭ** *la dînşiĭ, pentru a trăi cu dînşiĭ*, şi *aşa cu aceştĭ Valachĭ facŭ unul şi acelaşĭ poporŭ, despreçuind pre Episcopŭ, şi primind predisele mistere* (adică cele ortodocse) spre marele scandalŭ al ortodocşilor şi spre degradarea nu mică a credinţeĭ creştine (1). Acum din tóte aceste scrise ale Papeĭ Gregorie IX-le resultă, *că la 1234 în Episcopatul Cumanieĭ, carea se vede, că era Moldova, adecă vekea ţéră a Cumanilor, eraŭ Românĭ, şi că aceştĭ Românĭ se ţineaŭ*

(1) Assemanus. cart. VIII. Ep. 319 (Mag. ist. A. T. Laurian T. III. pag. 119).

de ritul Bisericeĭ ortodocse, avênd şi Episcopiĭ lor ortodocşĭ.

Dar trebue, ca maĭ 'nainte de ce vomŭ arăta tentatiunile Papilor şi respectiv de Romaniĭ din Moldova, séŭ Cumania, să precisămŭ maĭ de aprópe pre aceştĭ Episcopĭ ortodocşĭ, de cariĭ se face mençiune în acestă Epistolă a Papeĭ Gregorie IX-le. Toţĭ Românii dar maĭ ales Moldoveniĭ, s'aŭ distinsŭ în istorie prin tendinţa lor de a ţinea în modŭ independentŭ Biserica lor de Patriarchia de Constantinupolŭ. Acésta se probéză în modul celŭ maĭ impunĕtorŭ din faptele, că Moldoveniĭ nu primescŭ pre Metropolitul Ieremia (1395) (1) şi pre alţiĭ, cariĭ s'aŭ chirotonisitŭ şi trămisŭ aicĭ de către Patriarchia de Constantinupolŭ (2). De altă parte, noĭ trebue să maĭ constatămŭ şi aceĭa, că nicĭ într'unŭ locŭ al actelor Patriarchieĭ de Coustantinupolŭ nu se vede, ca Metropoliţiĭ Moldoveĭ din acéstă epochă, să fi luatŭ parte, ca ceĭ din Valachia, la administraţiunea Patriarchieĭ din Constantinupolŭ. Aceste considerente ne facŭ, ca să căpătămŭ o conclusiune de caracterŭ negativŭ, că Episcopiĭ ortodocşĭ din Episcopatul Cumanieĭ nu puteaŭ să fie grecĭ, séŭ maĭ drept, Bizantinĭ de origine. Din contra, avênd în vedere, că Biserica Moldoveĭ are pre Episcopul Iosif şi Meletie (3), chirotonisiţĭ de cătrĕ Metropolitul Galiţieĭ între aniĭ 1371 şi 1376; şi că în decursul întreguluĭ secul al XIV-le Biserica Moldoveĭ este în relaţiunĭ fórte apropiéte cu cea de Achrida; (4) noĭ trebüe să recunóscemŭ, că Româniĭ Moldovenĭ din acéstă epochă, fugind de ingerinţa Patriarchieĭ de Constantinupolŭ, nu se află nicĭ în relaţiunĭ intereclesiastice cu Metropoliţiĭ din Vidin, séŭ vekea Eparchie a Sirmiuluĭ, ca Româniĭ din Valachia, ci eĭ, supunendu-se circumstărilor, îşĭ capătaŭ pre Episcopiĭ lor de la Bisericile ortodocse vecine, ţinênd la relaţiunile lor cu Archiepiscopia de Achrida, carea se formase tot-dintr'o Episcopie românéscă, adecă a vekĭuluĭ Sirmiu şi carea în aceste timpurĭ nu presenta nicĭ unŭ periculu pentru independenţa Bisericeĭ Moldoveĭ.

In faţa lipseĭ de o organisaţiune definitivă a Bisericeĭ Moldoveĭ, de unde lipsĭa încă o Metropolie regulată, Papiĭ îşĭ îndreptéză privirile lor aspra Bisericeĭ Moldoveĭ, dupre cum ele aŭ fostŭ îndrep-

(1) Acta patriarchatus Constp. Micloşicĭ T. II, pag. 223.
(2) Veḑĭ Chronica Ep. de Roman locul citatŭ mai sus.
(3) Acta patriarchatus Constp. T. II, pag. 241 şi 529.
(4) Iibid. T. II. pag. 230.

tate asupra Bisericeĭ Româno-Bulgare din 1203, precum şi asupra Bisericeĭ din Valachia. In anul 1234 Biserica papală a fostŭ cu desĕvêrşire desrădicinată de cătrĕ Ioan II Asan din Regatul Rămâno-Bulgurŭ, şi Papa Gregoriu IX-le, vĕḑênd că nu póte să râdice o cruciadă contra acestuĭ Rege al Româno-Bulgarilor, el îşĭ îndreptéză privirile séle asupra Bisericeĭ Moldoveĭ, şi cu Bela al IV-le, Regele Ungarieĭ, reguléză organisaţiunea uneĭ Bisericĭ papale în Episcopatul Cumanieĭ, séŭ în Moldova. Eca cum se esprimă acestŭ Papă şi în privinţa acèsta: «Ne igitur ex diversitate rituum pericula proveniant animarum, nos volentes huiusmodi periculis obviare, ne praefati Valachi materiam habeant pro defectu sacramentorum ad schismaticos Episcopos accidendi, Eidem Episcopo nostris damus litteris in mandatis, ut catholicum eis Episcopum, illi nationi conformem, provida dileberationi constituat, sibi juxta generalis statuta concilii vicarium in praedictis, qui ei per omnia sit obediens, et subjectus. = Decĭ, ca nu din diversitatea riturilor săse nascĕ pericule pentru suflete, noĭ cu modul acesta voimŭ, ca să ilăturămŭ periculele, pentru ca nu preḑişiĭ Valachĭ, avênd de motivŭ lipsa de mistere, să-se adreseze la Episcopiĭ schismaticĭ, şi aceluĭ Episcopŭ prin scrisórea nóstră îĭ comandămŭ, ca în vedere cu prevĕzătórele deliberaţiunĭ *să aşeḑe lor Episcopŭ catolicŭ, kiar din acea naţiune*, ĭar luĭ să-ĭ fie vicarŭ între predişiĭ (Valachŭ) comform cu prescripţiunile conciliuluĭ generalŭ şi să-ĭ fie luĭ ascultătorŭ întru tóte şi supusŭ (1). De unde se vede, că Papa Gregoriu IX-le, observând dorinţa Românilor din Moldova, el li reguléză, ca eĭ, supunêndu-se Bisericeĭ papale, *să aĭbă unŭ Episcopŭ de naţionalitatea lor.*

Dar nu maĭ departe, de cât la anul 1352, adecă când era Papă Climent VI, ĭar Rege al Ungarieĭ Ludovic, Biserica Moldoveĭ devine ĭarăşĭ obiectul îngrijirilor Bisericeĭ papale. Ludovic, bătênd pre Tătarĭ la gurele Dunăreĭ, cere de la Papa, ca să-ĭ dea binecuvêntarea, spre a întórce la catolicismŭ pre toţĭ locuitoriĭ ţerilor vecine Ungarieĭ, între cariĭ şi pre locuitoriĭ Cumanieĭ. Şi cu tótă bine-cuvêntarea, dată de Climent luĭ Ludovic (2), Moldoveniĭ continuă cu ortodocsia şi maĭ departe, avênd Episcopĭ, dupre cum am

(1) Assemanus cart. VIII, Ep. 319. (Mag. ist. T. III, pag. 120).
(2) Maganiŭ istoricŭ A. T. Laurian T. III, pag. 124—128.

arătatŭ maĭ sus, chirotonisiţĭ de cătrĕ Metropoliţĭ, ce nŭ li presenta nicĭ unŭ periculŭ în privinţa independinţeĭ eclesiastice, şi fiind în relaţiunĭ intereclesiastice cŭ Achrida.

Timpŭ de 118 anĭ Biserica Moldoveĭ rĕmâne liniscită în privinţa religiósă, şi ea continuă cu esecutarea cultuluĭ ortodocsŭ pĕnĕ la 1370. In acestŭ anŭ Clara, muma vitrigă a Domnitoruluĭ Lascu din Moldova, şi mumă bună a femeilor Regeluĭ Româno-Bulgarŭ şi al jupanul Serbieĭ, înteţesce din noŭ cestiunea unireĭ Bisericeĭ Moldoveĭ cu cea papală. Urban V-le, Papa Romeĭ, întreprinde o nouă cercare pentru unirea acesteĭ Bisericĭ, şi el, precum şi Gregoriu XI-le, scrie epistole luĭ Lascu, învitându-l de a primi unirea (1), Clareĭ, de a convinge pre fiiul sĕŭ celŭ vitrigŭ în privinţa unireĭ (2), şi o ordonanţă Archiepiscopuluĭ de Praga, prin carea îĭ determină modul, cum trebue să acţioneze. Noĭ reproducemŭ aicĭ Epistola luĭ Urban V-le către Archiepiscopul de Praga; fiind că acésta cuprinde tóte datele istorice, privitóre pre tendinţa Papilor în respectul unireĭ Bisericeĭ Moldoveĭ din timpul Domnitoruluĭ Lascu. Eca coprinderea eĭ şi în originalŭ: Urbanus etc. Archiepiscopo Pragensi et Wratislaviensi, Cracoviensique Episcopis. —

Nobilis vir Latzko dux Moldaviensium partium seu nationis Valachiae, nobis per dilectus filios Nicolaum de Melsak, et Paulum Swidinitz ordinis fratrum minorum professores notificare curavit, quod ipse et suus populus ducatus seu terrae Modaviensis, licet christianitatis nomine gloriantur, tamen ipsi et eorum progenitores schismatici fuerunt hactenus et existunt, sed quorundam fratrum Minorum praedicationibus et doctrinis inducti abnegare volunt omne schisma, profiterique sanctam fidem, quam catholica et apostolica Ecclesia tenet, docet, et praedicat; ac nobis et successoribus nostris Romanis Pontificibus, et sanctae Romanae Ecclesiae humiliter obedire, ac intendere de caetero, prout alii catholici Principes et populi obediunt et intendunt: nobisque idem Dux humiliter supplicavit, quod opidum suum Ceretense Halecensis dioecesis spatio magno terrarum, diffusae (cui praeest Episcopus schismaticus, cuius Ecclesia Halecensis est in Russiae partibus schismaticorum videlicet constituta, utique insigne ac incolarum multitudine copiosum,

(1) Mag. ist. T. III, pag. 130, şi pag. 140,
(2) ibidem, T, III, pag, 133

et alias aptum decorari insignibus civitatis) in civitatem erigere, ac civitatis insignere vocabulo, et eidem episcopum praeficere catholicum, qui ipsos, ducem et populum instruat et conservet in dicta fide catholica et alia opportuna circa haec facere dignaremur.

Nos igitur ad salutem animarum praedictorum Ducis. et populi, contra Crucis hostes asserentium jugiter se pugnare, quos ab erroribus et schismate praedicto revocare cupimus augmentumque praefatae fidei plenis effectibus aspirantes, sed de praemissis nobis expositis notitiam non habentes, fraternitati vestrae, de quorum fidelitate et circumspectione in his et aliis plenam in Domino fiduciam obtinemus, de fratrum nostrorum concilio per Apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus vos vel duo aut unus vestrum, per vos vel alium seu alios viros fideles catholicos, et prudentes, si praefatos Latzkonem et populum repereritis velle firmiter, pure, simpliciter, humiliter et reverenter fidem catholicam suscipere praelibatam (quos si oporteat, ad hoc vestris doctrinis et praedicationibus, inducatis, et per alios viros catholicos in ipsa fide peritos procuretis induci) postquam ipsi, seu aliqua pars eorum, de qua vestrae discretioni videbitur expedire, abnegaverint omne schisma, et eandem fidem devote susceperint, et eam professi fuerint secundum formam, quam vobis sub bulla nostra transmittimus, dictum oppidum Ceretense ac totam praedictam terram seu Ducatum Moldaviensem ab omni potestate, dominio, superioritate et jurisdictione ordinaria, et dioecesana, et subjectione episcopali praefati Episcopi Halecensis, seu gerentis se pro Episcopo Halecensi, ac Ecclesiae Halecensis, et cuiuslibet alterius personae ecclesiasticae, in ipsius oppido et terra seu ducatu quamcunque spiritualem seu ecclesiasticam potestatem sive jurisdictionem praetendentis se habere, et eius ecclesiae seu dignitatis, totaliter in perpetuum eximatis, et etiam liberetis, constituentes et ordinantes, quod solum et immediate sanctae Apostolicae sedi et spiritualibus subsit: et deinde praefatum oppidum in civitatem erigatis, et civitatis vocabulo decoretis, ac totam dictam terram seu ducatum Moldaviensem, in quantum ad praefatum Ducem pertinet, eidem civitati pro dioecesi assignetis et etiam deputetis, et ipsam dioecesim certis terminis limitetis, et si ecclesia ibidem sit ad hoc congrua, illam in cathedralem et episcopalem etiam erigatis = Ni s'a făcutŭ nouĕ cunoscutŭ de către prea iubiţiĭ

nostri, fiĭ Nicolaŭ de Malsac şi Paul de Suidiniţ, profesori din ordinea fraţilor minoriţĭ, că nobilul barbatŭ Lascu, Ducele părţilor Moldovene, séŭ a naţiuneĭ Valachieĭ, atât el, cât şi poporul ducatuluĭ seŭ, séŭ al tereĭ Moldova, deşi se grorifică cu numele crestinătăţeĭ, cu tóte aceste *eĭ şi părinţiĭ lor aŭ fostŭ dela începutŭ şi sûntŭ schimaticĭ.* Dar acum, conduşĭ de predicele şi învĕţăturile fraţilor minoriţĭ, voeĭscŭ să se lepede de tótă schisma, şi să profeseze s-ta credinţă, pre carea o ţine, învaţă şi o predică Biserica catolică şi apostolică; şi voĭescŭ, ca să asculte cu umilinţă de Noĭ şi de succesoriĭ nostri, Pontificiĭ Romanĭ, precum şi de s-ta Biserică romană, şi să se supunĕ în tóte, precum şi cialalţĭ principĭ şi popóre catolice ascultă şi se supunŭ. Apoĭ acestŭ Duce a cerut dela Noĭ cu umilinţă, *ca oraşul seŭ Siret, ce este supusŭ dieceseĭ de Galiţia,* întinsă preste unŭ spaţiu mare de pămîntŭ, în care diecesă se află unŭ Episcopŭ schismaticŭ, a căruĭa Biserică de Galiţia este aşeḑată în părţile adecă ale schismaticilor din Rusia, şi numitul oraşŭ (Siret) este mare dupre aparinţă şi plinŭ de locuitorĭ şi cuprinde totŭ, ce l-ar face aptŭ, pentru a fi decoratŭ cu insigniile de cetate), să fie râdicatŭ la rangul de cetate şi desemnatŭ cu numele de cetate *şi să numimŭ în dînsul unŭ Episcopŭ catolicŭ,* care ar învĕţa atât pre duce, cât şi pre poporŭ, şi să-ĭ întreţinĕ în ḑisa credinţă catolică şi să-ĭ învrednicimŭ în privinţa acésta şi de alte dispositiunĭ cuviinciόse.

Decĭ noi, pentru mântuirea sufletelor preḑisuluĭ poporŭ şi duce cariĭ mărturisescŭ, că se luptă în contra inimicilor Cruceĭ, dorimŭ, ca să-ĭ întórcemŭ de la erorĭ, şi de la preḑisa schismă, voind, ca întórcerea la preḑisa credinţă să fie plină de efecte bune; dar, ne avĕnd cunoscinţă (esactă) despre espunerile, făcute noĭ, cu scrisorĭ Apostolice şi din consiliul fraţilor noştri te trămitemŭ pre frăţia ta, în a căruĭa fidelitate şi circumspecţiune în aseminea cause, precum şi în altele, punemŭ în Domnul tótă încrederea nóstră, şi tot-o-dată îţĭ ordonămŭ, ca voĭ, séŭ doĭ, séŭ unul dintre aĭ voştri, să cercetaţĭ prin voĭ, séŭ prin altul, séŭ prin alţĭ bărbaţĭ catholicĭ credincĭoşĭ şi prudenţĭ, décă preḑisul Lascu şi poporul luĭ voĭesce în modŭ fermŭ, purŭ, cu simplitate, umilinţă şi reverenţă să primĭască dorita credinţă catolică (şi décă va fi trebuinţă, să-ĭ înduplecaţĭ în acésta cu învĕţăturile şi predica vóstră, şi să-ĭ confirmaţĭ în dînsa şi prin alţĭ

bărbaţĭ catolicĭ, cercaţĭ în acéstă credinţă), după care toţĭ, séŭ o parte óre-care din dînşiĭ, cariĭ se vorŭ părea înţelepcĭuneĭ vóstre maĭ întreprindĕtorĭ, vorŭ nega schisma întrégă, şi vorŭ primi cu devotamentŭ acea credinţă şi va fi profesată ea dupre formula, carea vi se trămite voĭ sub bula nóstră; atuncĭ să scóteţĭ cu totul şi pentru tot-de-una pre mençionatul oraşu Siret şi pre tótă ţéra preḑisă, séŭ ducatul Moldoveĭ, de sub tótă puterea, dominaţiŭnea, superiorioritatea şi jurisdicţiunea ordinară şi eclesiastică, *şi supunerea episcopală a preḑisuluĭ Episcopŭ de Galiţia, precum şi acelor, ce gerézã în locul Episcopuluĭ de Galiţia, séŭ a Bisericeĭ Galiţiéne*, şi a orĭ-căreĭ alte persóne eclesiastice, ce ar pretinde, că are în acestŭ oraşŭ, ţéră, séŭ ducatŭ vre o putere séŭ ĭurisdicţiune spirituală şi eclesiastică, provenită din partea Bisericeĭ, séŭ a demnităţeĭ séle, şi tot-o dată să-lŭ liberaţĭ, stabilind şi dispunênd, *că acelŭ oraşŭ să fie supusŭ imediat s-luĭ scaunŭ Apostolicŭ*; şi maĭ pre urmă să râdecaţĭ pre oraşul mençionatŭ la rangulŭ de cetate, şi să-lŭ decoraţĭ cu numele de cetate, şi să supuneţĭ pre tótă ţéra mençionată, séŭ pre ducatul Moldavieĭ, cât apărţine preḑisuluĭ Duce, aceleĭ cetăţĭ, ca pre o diecesă, şi tot-o-dată să dispuneţĭ, ca să se delimiteze acea Eparchie cu confiniĭ certe, şi décă va fi acolo o Biserică proprie pentru acestŭ scopŭ, *să o faceţĭ Biserică catedrală séŭ episcopală. . . .*» (1).

Din acestŭ documentŭ istoricŭ de la 1371 resultă, că Biserica Moldoveĭ încă nŭ avea o organisaţiune eclesiastică definitivă, dar îşĭ primĭa pre Episcopiĭ seĭ maĭ ales de la Biserica de Galiţia, carea prin seculul al XIV nŭ presinta niciĭ unŭ periculŭ pentru îndependenţa Bisericeĭ şi a statuluĭ Moldovenescŭ. De altă parte, noĭ amŭ arătatŭ maĭ sus, că încă de la 1356 Patriarchia de Constantinupolŭ, în persóna Patriarchuluĭ Calist I, supusese sieşĭ Archiepiscopia de Achrida, cu carea Biserica Moldoveĭ încă din vekime era în relaţiunĭ canocice, transformase pre Biserica Vidinuluĭ în Metropolie, dependintă de Patriarchie şi acum tenta, ca să nege şi auto-

(1) Raynaldus ad annum 1371. (Mag, ist. T. III pag. 139). — Biserica unde s'a aşeḑatŭ Episcopia papală, despre care se face aicĭ mençiune, este Biserica s-luĭ Ioan Botezătorul din oraşul Siret; ĭar Episcopul, ce s'a rânduitŭ de papa Urban V-le, se numĭa Andreĭ Vasito, care era şi confesorŭ al Clareĭ (Engel in antiquit. Hist, Moldaviae pag, 108 veḑĭ şi Şincaĭ Chron. Rom, T, I, pag' 340.);

ritatea Patriarchieĭ de Tûrnova. In faça acestor circumstanţe eclesiastice se esplică fórte bine motivul, ce a făcutŭ pre Biserica Moldoveĭ, ca să recurgĕ la Metropolia de Galiţia, cerêndu-ĭ a fi chirotonisiţĭ de Episcopĭ Iosif şi Meletie (1) din cariĭ celŭ ântâiŭ la anul 1401 a devenitŭ şi Metropolitŭ cu reşedinţa în cetatea Albă (Ἀσπρόκαστρον) (2) Acéstă însĕ tendinţă curat-naţională a Bisericeĭ Moldoveĭ, a provocatŭ o reacţiune puterică maĭ ântâiŭ din partea Papilor, cariĭ aŭ regulatŭ, ca Biserica Moldoveĭ să fie neatârnată de orĭ ce altă Biserică ortodocsă, dupre cum am vĕḑutŭ din actul de maĭ sus al luĭ Urban al V-le, de la anul 1371, şi să se supunĕ scaunuluĭ romanŭ, ĭar de altă parte şi Patriarchia de Constantinupolŭ şĭ-a manifestatŭ pretenţiunile séle façă cŭ Biserica Moldoveĭ, şi pre timpul Patriarchuluĭ Antoniu ea cu totŭ poporul a fostŭ supusă anatemeĭ, şi eĭ i s'a impusŭ pre la 1395 de Metropolitŭ unŭ Ieremia, venitŭ a nume din Constantinupolŭ pentru acestŭ scopŭ, pre care Moldoveniĭ l'aŭ alungatŭ (3). Dupŏ aceste la 1397 Patriarchia de Constantinupolŭ trămite unŭ al doilea Metropolitŭ tot-de acelaşĭ origine cu Ieremia, dar şi acesta este refusatŭ de tenaciĭ Moldovenĭ (4). Dar tóte aceste lupte aŭ adusŭ cu sine şi partea bună şi positivă pentru Biserica Moldoveĭ; adecă, Româniĭ din Moldova cu Domnitorul lor Lascu aŭ provocatŭ indirect pre Patriarchia de Constantinupolŭ, ca să nu rĕmânĕ indiferentă façă cu cele lucrate în Moldova de cătrĕ Papiĭ Urban V-le şi Gregoriu IX-le, şi pentru acésta Patriarchul Antonie trămite din Constantinupolŭ doĭ Episcopĭ, *cariĭ aducŭ Bisericeĭ Moldoveĭ titlul de Metropolie,* pre care nu-lŭ acordase nicĭ unul din Papiĭ mençionaţĭ. Prin acésta Biserica Moldo-

---

(1) Acta patriarchatus Constp. T. II, pag. 241 şi 529.

(2) ibid. T. II, pag. 529. D. Golubinski pretinde, că oraşulŭ, cetatea Albă, era prin locul Bălţilor de astă-ḑĭ din Basarabia, pronunçând numele acestuĭ oraşŭ Belţĭ şi derivându-lŭ nu de la românescol Baltă, dar de la slavonul бѣлый = albŭ. (Оч ист. Церкв. pag. 382). Acéstă interpretare a numireĭ grecescĭ de ἀσπρόκαστρον nu este nicĭ istorică şi nicĭ filologică, de şi D-sa fundéză acéstă numire pre unŭ tecstŭ vekiŭ, care sună : « а Митрополитъ Бѣльскій тутъ же у церквй служитъ = ĭar Metropolitul de cetatea Albă servesce aicĭ în acéstă Biserică » Acéstă espresiune este usitată în locŭ de cetatea albă, prin care greciĭ aŭ voitŭ ca să esprime locul, ce s'a numitŭ maĭ în urmă Moncastro, séŭ pre turcesce Ac-kerman. (veḑĭ Γεωγραφία Μελετίου pag. 226).

(3) Acta Patriarchatus Constp. T. II, pag. 223 şi 241.

(4) ibidem. T. II, 278.

veĭ, dând luĭ Iosif, celuĭ chirotonisitŭ de cătrĕ Metropolitul Galiţieĭ, titlul de Metropolitŭ, s'a regulatŭ şi în privinţa eclesiastică, recunoscută fiind acum şi de cătrĕ Patriarchie cu titlul de « Μητρόπολις τῆς Μαυροβλαχίας, séŭ Ῥουσσο-Βλαχίας, séŭ în fine Μολδο-Βλαχίας= Metropolie a Valachieĭ celeĭ negre, séŭ Rusescĭ, saŭ a Moldo-Vlachieĭ (3); şi în urmarea uneĭ tenacităţĭ şi lupte de vr'o 30 anĭ, ea, pre timpul Patriarchuluĭ Matheĭ la 1401 séŭ 1402, *a isbutitŭ, ca să aĭbă şi Metropolitŭ independentŭ, recunoscutŭ de Patriarchia de Constantinupolŭ în persóna luĭ Iosif, celuĭ contestatŭ atâta timpŭ de către ceĭ din Bizanţiŭ.*

Caracteristica generală a Bisericeĭ Moldoveĭ din epocha, ce ne ocupă, adecă pĕnĕ la finele seculuĭ al XIV-le şi începutul celuĭ al XV-le, constă întru aceĭa, **ca ea se distinge prin spiritul de independenţă naţională, avênd şi Episcopiĭ seĭ de naţionalitate Moldovenĭ, pre cariĭ îĭ chirotonisia la Metropolia de Galiţia, séŭ la altă Biserică ortodoxă, ce nu putea să ameninţe libertatea şi naţionalitatea Bisericeĭ lor; pĕnĕ când infine însăşĭ Patriarchia de Constantinupolŭ a trebuitŭ la 1401 să recunóscĕ pre Biserica Moldoveĭ Metropolie autocefală cu Iosif Metropolitul dintre pămêntenĭ.** De altă parte, *în acestŭ timpŭ Biserica Moldoveĭ a fostŭ tentată în treĭ rândurĭ, pentru a se uni cu Biserica papală, adecă pre timpul Papeĭ Gregoriu IX-le (1234), Climent VI le (1252) şi Urban V le (1370), şi în faţa tuturor acestor cercărĭ, ea se presintă cu pretenţiunea, de a avea clerŭ nationalŭ, pentru care Grigoriŭ al IX-le a şi cedatŭ în acéstă privinţă, lucru ce fórte rar se observă în istoria Bisericeĭ papale.*

ARCH. Genadie Enacénu.

(Va urma)

(3) In tóte aceste numirĭ ale Metropolieĭ de Moldova se observă, ca basă, titlul de Valachia, care era acum numirea, cu cariĭ Bizantiniĭ se deprinsese a numi pre toţĭ Româniĭ, fie din stânga, séŭ drepta Dunăreĭ. In special Mavro-Vlachia vine dupre opiniunea nóstră, de la Vlachia şi Μαύρος=negru, luatŭ de la numirea Μαύρη θάλασσα—marea négră, unde se afla şi cetatea albă. Ruso-Vlachia, avênd ĭarăşĭ de basă terminul Valachia, acéstă ţéră era situată aprópe de Rusia, séŭ pentru că ea era în relaţiunĭ inter-eclesiastice cu Metropoliţiĭ din Galiţia. In fine numirea de Moldo-Vlachia se compune, dupre opiniunea nóstră din terminul de Vlachia, celŭ atribuitŭ de Bizantinĭ Românilor, şi din Moldova, celŭ ce şi-lŭ atribuĭaŭ sieşĭ Moldovenĭĭ.

OMILIA

LA

DUMINICA A III-a DIN SANTUL ȘI MARELE POSTŬ

PRONUNȚIATA IN BISERICA S. NICOLAE DOMNESCU DIN IAȘI LA ANUL 1872.

«Cine se va rușina de mine și de cuvintele mele întru acest neamŭ prea curvariu și pàcătosŭ, și fiĭul omuluĭ se va rușina de elŭ, cândŭ va veni întru mărirea tatăluĭ seŭ cu sânțiĭ ingerĭ». (Marcu 8. 38).

De câtă mirare nu póte fi cuprinsŭ cine-va, frațilorŭ creștinĭ, cugetândŭ asupra acestorŭ cuvinte sacre și misterióse ale Evangelieĭ de astă-dĭ! Altă dată ele fură adresate poporuluĭ Judaicŭ și păgânŭ din Cesaria Palestineĭ, reședenția unuĭ Gubernatoriŭ Romanŭ; éră astă-dĭ cu câtă justeță óre nu suntŭ ele adresate de Sânțitoriulŭ acestuĭ Altariŭ, unuĭ Orașŭ ce pare a fi maĭ totŭ în aceiașĭ categoriă? Alte popóre, în alte situațiunĭ, se tânguiaŭ de schimbarea timpurilorŭ, prefacerea moravurilorŭ, reformarea societaților; déră noĭ pare-că într'adinsŭ venimŭ a confirma profeticile cuvinte ale luĭ Iisus cò: «cerulŭ și pămêntulŭ va trece, éră cuvintele mele nu vorŭ trece»; vreoŭ să dicŭ că după unŭ traiŭ în creștinismŭ de 18 seculĭ, orașulŭ nostru politiceste chiar și moralicește presintă vederatulŭ aspectŭ al Cesarieĭ luĭ Filipŭ. Așa de puținŭ ne silimŭ în a aprofunda adevĕrata cunóscere a învĕțătureĭ D-luĭ Iisus Christosŭ, și atâta s'aŭ părăginitŭ în inimile nóstre practica precepte-

lorŭ luĭ morale, — a acestor divine şi sânte deprinderĭ ce elibereazǎ şi râdicǎ pre omŭ din vijelósa furtunǎ a pasiunilor degrǎdǎtóre la serinitatea angelicǎ, în câtŭ chiar astǎ-dĭ de s'arŭ presenta prin unŭ miracolŭ Christos între noĭ, nu mĕ îndoescŭ nicĭ cum cǎ, ne-arŭ ameninţia cu cuvinte încǎ maĭ fulgerǎtóre de côtŭ cele adresate Cesarenilorŭ. Pre noĭ, ceĭ ce ne fǎlimŭ cu numele de civilisaţĭ creştinĭ; pre noĭ, ce ne pogorîmŭ din nisce strǎbunĭ, cariĭ aŭ roşitŭ pǎmêntulŭ acesta cu sângele lorŭ vĕrsatŭ pentru cruce şi Evangelia sa; pre noĭ în fine, cariĭ adunaţĭ în acestŭ sântŭ templu, — mĕ tem ca nu cum-va rugele şi laudele de mulţemire cǎtrǎ D deulŭ Pǎrinţilorŭ noştri, ne fiindŭ productulŭ uneĭ inimĭ piόse şi consciinţĭ curate, — în locŭ de a îmblândi bunǎtatea cereascǎ, sǎ facĕ a se vérsa asuprǎ-ne cupa calamitǎţilorŭ de totŭ feliulŭ ce de unŭ timpŭ ne încongĭurǎ de pretutindinea. — Si ce gândiţĭ óre, fraţilorŭ, cǎ cel-ce a reformatŭ lumea prin puterea învĕţǎtureĭ sale, cel-ce a prefǎcutŭ giganticulŭ Imperiŭ Romanŭ plinŭ de gloriǎ, linişte şi avuţiǎ pǎmêntéscǎ, trǎgêndu-lŭ de la închinarea de idolĭ, la adorarea şi cunóscerea unuĭ adevĕratŭ D-deŭ; acelŭ puternicŭ Iisus Christosŭ — cuvêntulŭ întrupatŭ a luĭ D deŭ — , ce aŭ disŭ : cǎ de nu aşĭ fi venitŭ şi nu m'aşĭ fi arǎtatŭ lorŭ, pǎcatŭ nu ar avea; óre nu este capabilŭ de a şi pedepsi pre ceĭ ce ĭaŭ numele seŭ în deşertŭ, în vanŭ fǎlindu-se numaĭ cu numele sĕŭ de creştinŭ, compromiţêndŭ prin faptele lorŭ impie înaintea infidelilorŭ chĭar şi sânta sa învĕţǎturǎ, prin care s'aŭ fǎcutŭ cunoscutŭ pre Sine şi pre Tatǎlŭ seŭ, şi pentru care nu vom putea avea escusare de pĕcatulŭ nostru « cǎcĭ orĭ-cine se va ruşina de mine şi de cuvintele mele, şi fiĭul omuluĭ se va ruşina de acésta » (Luca 9. 26). Se vedemŭ dérǎ, luândŭ în o maĭ de apróре considerare serbarea bisericéscǎ a acesteĭ Duminicĭ, care suntŭ învǎţǎmintele ce ne dǎ Mântuitorulŭ lumeĭ prin Evangelia de astǎ-dĭ, ca aşa

luminându-ne inteleginția, se putemŭ trece maĭ uşiorŭ la faptă!

I

Biserica ne propune astă-ḑĭ amintirea închinăreĭ onoratei şi de viață făcĕtóreĭ crucĭ, — unulŭ din simbolurile esterióre cele maĭ venerate ale cultuluĭ creştinŭ primariu, şi pênĕ astă-ḑĭ crucea se numesce onorată, pentru că din ceĭa ce era maĭ înainte semnulŭ pedepseĭ pentru criminaliĭ ceĭ maĭ infamĭ, deveni crucificêndu-se, restignindu-se pre ea D-lŭ Iisus Christos, Simbolulŭ celŭ maĭ prețiosŭ şi maĭ veneratŭ de creştinĭ; din objectŭ de scandalŭ pentru Judeĭ şi batjocură pentru păgânĭ, simbolŭ de mântuire si învingere a putereĭ creştine, căcĭ aşa a voitŭ D-ḑeŭ ca sĕ amuțĭască şi maĭ multŭ gura necredincioşilorŭ (infidelilorŭ), rădicândŭ cele de nimica ale lumeĭ la onórea cea maĭ supremă de adorațiune şi închinare. Ea este semnulŭ şi parola onorifică de recunóscere între creştinĭ, şi de la eliberarea de orĭ ce impresiunĭ necurate anti-creştine; de aceĭa Biserica strigă: «Dómne mântuesce şi cu crucea ta păzesce pre poporulŭ teŭ. Apoĭ cótŭ de nepătrunse şi ne înțelese de ómenĭ suntŭ consiliele prin care Marele D-ḑeŭ alŭ Universuluĭ gubernéză lumea acésta, şi conduce pre ómenĭ în chipŭ miraculosŭ, spre mântuire, se póte vedea şi din acésta, că totŭ ce omenirea, în cursŭ maĭ de 5,000 anĭ de la crearea sa, considera de defăĭmatŭ, spurcatŭ, făcêndŭ usŭ pentru cruḑimea eĭ numaĭ în casurĭ rarĭ, deveni crucea, ḑicŭ, în urmă acumŭ maĭ de douĕ miĭ de anĭ, objectul celŭ maĭ sântŭ, maĭ onoratŭ şi de usul celŭ maĭ desŭ şi maĭ salutariŭ pentru ómenĭ. Amuțițĭ déră, închideți-ve gura voĭ pretinşĭ filosofĭ aĭ acestuĭ seculŭ, cariĭ din pismă de a nu putea converti omenirea la ideile vóstre, saŭ în disperare de a nu putea înțelege nimica profundŭ, îngăĭmațĭ că lumea este o ficțiune şi divinitatea infinită, —

ce-va nimica! Apoĭ fraţilor creştinĭ, crucea se maĭ nu. mesce şi de viaţia făcĕtóre. Éră sensulŭ acesteĭ denumirĭ ni-lŭ arată însuşĭ Iisus Christos, în Evangelia sa de astă ḑĭ, cândŭ ḑice: orĭ cine voesce sĕ vię după mine, să se lepede de sine, şi sĕ-şĭ ĭea crucea sa şi să urmeze mie. Căcĭ orĭ-cine va voi să'şĭ mântuĭasca viaţa sa, o va perde; éră cine, va perde viaţa sa pentru mine şi pentru Evangelie, acela o va mântui. Eată definiţiunea vieţeĭ fie căruĭa creştinŭ în înţelesulŭ Evangelicŭ. Vrea sĕ ḑicĕ prin crucea cea făcĕtóre de viaţă, se înţelege de Christos cariera fie căruĭa adevĕratŭ creştinŭ ce voesce a 'lŭ urma pre acestŭ pămêntŭ.

Si în adevĕrŭ, fraţilorŭ, ce suntŭ diferitele cariere ce întreprindemŭ în acéstă viaţă de la Impĕratŭ pênĕ la agricultorŭ, de côtŭ atâtea căĭ de trude, de anevoinţă, de suferinţĭ, prin urmare de atâtea crucĭ, după ḑisa Mântuitoruluĭ. Căcĭ totŭ muritorulŭ: prinţiĭ ca şi plugariĭ; comersanţiĭ ca şi meseriaşiĭ, nobiliĭ avuţĭ ca şi rusticiĭ sĕracĭ, toţĭ cadŭ sub acelaşĭ sentenţiă: «că întru sudórea feţeĭ vóstre, vĕ veţĭ câştiga pânea vóstră». Ba încŏ cu côtŭ Impĕraţiĭ, principiĭ, magnaţiĭ, suntŭ maĭ susŭ puşĭ în classele sociale, cu atâta, de côte orĭ 'şĭ atragŭ urgia cerească, prin criminalele lorŭ fapte, căderea lorŭ este cu maĭ mare sunetŭ, prăbuşirea lorŭ maĭ îngrozitóre; şi restulŭ vieţeĭ, de maĭ potŭ scăpa de ĭuria cea resbunătóre, încă şi maĭ funestŭ. Acum cândŭ viaţa nóstră este aci o continuă luptă atâtŭ pentru bărbaţĭ, câtŭ şi pentru femeĭ, spre a ne desvolta pe de o parte facultăţile spirituale la gradulŭ de a ne înţelege demnitatea de omŭ şi poseda cunoscinţa creatoruluĭ nostru, combătêndŭ ignoranţa şi superstiţiunile de tóte ḑilele, şi silindu-ne de a distingui binele ce aci ni se presintă maĭ totŭ dea-una în alăturare cu rĕul; éră pe de altă parte corporalicesce luptândŭ contra influinţelorŭ periculóse ale natureĭ, ce continuă a ne ataca în muncă şi repausŭ,

în sănătate şi infirmitate, în câtŭ osânda primitivă, că pămêntulŭ va produce ţie spinĭ şi pălămidă; adesea ne face a cădea chiar pe patulŭ morţeĭ; de acea ḑicŭ, ast-felŭ fiindŭ viaţa, să ne luptămŭ în ea conformŭ preceptelorŭ divinuluĭ învĕţătoriŭ ce ḑice: cine voesce se vie dupŏ mine, să se lepede de sine; căcĭ, cine voesce a'şĭ mântui viaţa în lumea acésta, perde-o-va pre ea; Érŏ cel-ce o va perde pre ea pentru mine şi Evangelia mea, mântui-o-va pre ea». Cu alte cuvinte, Iisus cere de la urmaşiĭ sĕĭ lepădare de sine, séŭ abnegaţia personală, adecŏ sacrificiulŭ tuturorŭ pasiunilorŭ corporale şi spirituale ale personalităţeĭ mărginite şi egoiste a omuluĭ în interesulŭ sublimăreĭ şi purificareĭ sale morale, carea singură numaĭ este în stare a-lŭ asemĕna şi pune în contactŭ cu esenţia divină supremă de la care şĭ aŭ luatŭ fiinţia.

A! Aice este pétra de impedecare pentru toţĭ pretinşiĭ creştinĭ. Abnegaţie! —Abnegaţie! tu eştĭ saltulŭ mortale ce de atâtea seculĭ desfiḑĭ societăţile creştine şi daĭ pre façă superficiala şi pospăita lorŭ credinţă. Fapta morală nu maĭ, este aceea ce inobiléză pre omŭ, verificŭ pre creştinŭ şi perfecţionéză individulŭ pênŏ a'lŭ face objectŭ de adorare şi divinisare pentru restulŭ omenireĭ. De aceĭa Apostoluluŭ Paulŭ ḑice: de aşĭ vorbi în limbĭ omenescĭ şi îngerescĭ; de aşĭ avea darulŭ profeţieĭ şi alŭ minunilorŭ; de aşĭ avea credinţa câtŭ se stremutŭ chiar şi munţiĭ; éră dragoste nu amŭ, care singură nu maĭ póte duce la fapte devotate şi de abnegaţiune; nu sunt nimica; amŭ devenitŭ nu maĭ o aramă sunătóre şi Cimbalŭ resunătorŭ!! Uşiorŭ este a fi pênĕ la acestŭ punctŭ creştinŭ; darŭ de aice se începe adevĕrata carieră a cruceĭ. De la acestŭ punctŭ înainte Evangeliulŭ ne spune că chiarŭ Christos asuda sudorĭ de sânge şi se ruga Părinteluĭ Cerescŭ se treacă, de se va putea, de la elŭ paharulŭ acesta!

Apoĭ, póte arŭ ḑice cine va, dacă abnegaţiunea cerută

de Iisus Christos, daca fapta morală creştină este atâta de grea deîmplinitŭ, în câtŭ însuşĭ intemeitoriulŭ religĭuneĭ nóstre părea a se descoregia spre a o aduce la perfecta sa realisare; cine dintre ómeniĭ ordinarĭ va putea suporta acéstă impovărătóre sarcină de cruce, ce Biserica prin Evangelia de astă-dĭ o cere de la toţĭ creştiniĭ? Să reflectămŭ puţinŭ, fraţilorŭ creştinĭ, asupra acesteĭ marĭ dificultăţĭ, ce ne presintă abnegaţiunea creştină, că póte se aflămŭ puncte de radimŭ, motive de încuragĭare, prin care se evitămŭ abisulŭ desperăreĭ ce provócă o periculósă stagnaţiune şi în privirea acţiunilor corporale şi acelorŭ lăuntrice spirituale, ne întreprindîndŭ nimenea nimica din frica de a nu putea scóte ce-va la capătŭ. Decĭ se cade a sci că, virtuţile creştine diferescŭ între sine, cum stea de stea diferesce în lumină. Voesce cine-va să imiteze pre Domnulŭ Iisus; să se sacrifice pentru omenirea întreagă, spre a deveni unŭ objectŭ de adoraţiune pentru ómenĭ; spre a duce abnegaţiunea de sine la culmea sublimităţeĭ, şi a mortifica egoismulŭ personalităţeĭ sale, pênĕ la gradulŭ de a nu se considera de ómenĭ ca omŭ? O! acéstă stare de sublimare divină, acéstă cruce estraordinară, nu se póte câştiga de côtŭ prin sudorĭ de sânge, şi urmândŭ modelulŭ propusŭ de D-deulŭ Iisus Christosŭ. Apoĭ noĭ creştinilor, spre mântuirea sufletelorŭ nóstre nu ni se cere absolutŭ acéstă perfecţiune? ea ni este propusă maĭ alesŭ spre admirare, venerare şi adorare? Cine se va ruşina de mine şi de cuvintele mele, şi eŭ mĕ voiŭ ruşina de dênsulŭ, dice Iisus. Putemŭ să devenimŭ adevĕraţĭ creştinĭ, fără a ne şi abnega cu totulŭ personalitatea omenéscă; căcĭ pre de o parte: « pământ suntemŭ şi în pământŭ ne vomŭ întórce; éră pre de alta, avemŭ sufletŭ raţionalŭ; minte înţelegĕtóre şi voinţă morală; şi ce va folosi omuluĭ de arŭ câştiga şi lumea tótă, éră sufletulŭ seŭ îşĭ va perde? saŭ ce schimbŭ va da omulŭ pentru

sufletulŭ seŭ? dice Evangeliulŭ de astă-dĭ. —Sĕ ne esaminămŭ acum déră, daca noĭ trăindŭ în viaţa acésta, fiindŭ membre a societăţeĭ actuale, punemŭ totŭ o dată în faptă côtŭ de puţinŭ cuvintele luĭ Iisus Christos pentru ca sé nu purtămŭ în zadarŭ acestŭ gloriosŭ nume, şi dacă probămŭ şi cu fapta că moralminte suntem maĭ superiorĭ de côtŭ ceĭ de alte credinţe inferióre şi reprobate de noĭ îşine.

II.

Maĭ întăiŭ Iisus Christos nu şĭ aŭ propusŭ prin învĕţătura sa—schimbarea mecanismuluĭ esteriorŭ a societăţeĭ omenescĭ, din contră aŭ sfătuitŭ pre discipuliĭ seĭ se dea Cesaruluĭ ale Cesaruluĭ şi luĭ D-deŭ cele ale luĭ D-deŭ; cŏcĭ tocmaĭ aceste diferite grade sociale şi ocupaţiunĭ distincte ale ómenilorŭ suntŭ o arenă publică, unŭ teatru visibilŭ pentru toţĭ, unde dilnicŭ se daŭ ocasiunĭ a se pune în manifestŭ exerciţiŭ virtuţile creştine, şi a se aprecia starea de reformă şi sublimarea interióră morală a fie-căruia individŭ creştinŭ. Si tocmaĭ prin acésta se probéză la arătare întru côtŭ creştiniĭ suntŭ în adevĕrŭ pătrunşĭ de ideile învĕţĕtoruluĭ lorŭ şi practică preceptele luĭ morale: déca societatea lorŭ se presintă maĭ înbunătăţită în relaţiunile esterióre ale diferitelorŭ grade de cetăţenĭ, în instituţiunile de bine facere umană, în recipoculŭ adjutoriŭ a tuturorŭ individilorŭ între sine, în miluirea sĕracilorŭ din partea avuţilorŭ, aşia ca şi lipsiţiĭ să vadă în bine-făcătoriĭ lorŭ nisce fraţĭ moralminte ce consimţescŭ la nevoile lorŭ; éră nu nisce îngânfaţĭ superbĭ şi egoiştĭ ce încalcă şi despreţuescŭ orĭ ce sentimentŭ de solidaritate omenéscă; prin urmare violéză şi unulŭ din principalele precepte ale luĭ Christos ce dice: «că voĭ prin acésta vĕ veţĭ cunósce că sunteţĭ discipulĭ aĭ meĭ, de veţĭ avea dragoste între voĭ, şi veţĭ fi toţĭ unulŭ, precum eŭ şi Tatălŭ meŭ una sun-

temŭ». Eată acesta este unulŭ din preceptele esenţiale a moraleĭ creştine, care de s'arŭ aplica de toţĭ şi în tótă întinderea înţelesuluĭ Evangelicŭ în societatea nóstră, să fiţĭ prea singurĭ, fraţĭ creştinĭ, că n'am vedea cu grózā acésta surdă nemulţemire a unorŭ cetăţenĭ contra altora, în côtŭ câte o dată cu spaĭmă audimŭ că exploséză prin hoţiĭ în masă şi prin ucidericrăncine, ce nu se audŭ nicĭ între păgânĭ! Apoĭ cine este aşia de simplu spre a nu putea înţelege că bubele durerósе ce se producŭ pre suprafacĭa unuĭ corpŭ, suntŭ semnul evidentŭ a corupţiuneĭ şi a putredecĭunilorŭ interióre, ce se află în acelŭ corpŭ.

Decĭ décă epistatulŭ arŭ urmări cu severitate pre făcĕtorulŭ de rele, ce criminalistŭ arŭ putea scăpa de ochĭulŭ luĭ celŭ pĕtrundătorŭ şi neadormitŭ ca a unuĭ al doilea Argus(1), vestitul uriaşŭ cu 100 de ochĭ? Décă magistratulŭ arŭ împărţi cu stricteţiă şi imparţialitate justiţia omenéscă, carea în societăţile nóstre comporta în sine o mare dosă de creştinismŭ; nu s'ar vedea atâtea rĕsbunărĭ private, atâtea procese fŏră capătŭ ce ruinézā averile şi înveninézā relaţiunile între ómenĭ, căutândŭ uniĭ asupra altora cu okiĭ de tigru. Dacă avuţiĭ şi părinţiĭ de familiĭ nu şĭ arŭ fi perdutŭ averile lorŭ în cheltuelĭ de luxŭ, în depravărĭ ruşinóse, în jocurĭ hasardóse, nu s'arŭ vedea atâtea familiĭ scăpătate, atâtea case nobile perdute, atâţia orfanĭ de ambele sexurĭ, din care uniĭ întindŭ mâna, era alţiĭ comitŭ fapte, ce sanctitatea acestuĭ locŭ, nu-mi permite a-le numi! Pe cândŭ unŭ némŭ streinŭ de noĭ, trăesce din munca şi sudórea nóstră, în maĭ mare rĕsfăţare spirituală şi materială de câtŭ în însuşĭ fericita Palestină, promisă odinióră Judeilorŭ în pustiiulŭ Arabieĭ. Acésta 'mĭ amintesce de parabola Mântuitoruluĭ ce dice: «Voiŭ lua de la voĭ, servitorĭ

(1) Unŭ individŭ fabulosŭ supra-numitŭ atotŭ-vedetoriu; Căcĭ se credea a fi avutŭ ochĭ preste totŭ corpulŭ.

rĕĭ şi necredincioşĭ, viea mea şi o voiŭ da altorŭ economĭ maĭ bunĭ şi servitorĭ maĭ fidelĭ şi maĭ activĭ, cariĭ lucrănd în ea dupĕ voinţa mea se vorŭ bucura de fructele eĭ. Căcĭ aţĭ voitŭ a vĕ dobândi viaţa vóstră în lumea acésta, şi étă aţĭ perdut'o pre ea». Apoĭ cine nu scie că arborele dupre fructele sale se cunósce, şi ceea ce sémănă omulŭ acela va şi secera; şi cândŭ vedeţĭ că în societatea nóstră se arătă nişce efecte aşĭa de triste şi blamabile, acésta însémnă că nu mergemŭ în căile luĭ D-ḑeŭ şi nu umblămŭ dupĕ instrucţiile luĭ, şi în locŭ de a crede si a ne glorifica în Iisus Christos, din contră îlŭ urâmŭ ne lepădămŭ de crucea luĭ, şi ne ruşinămŭ de preceptele luĭ, pretenḑêndŭ că ca ómenĭ civilisaţĭ şi plinĭ de doctrinile infumurate ale seculuĭ presentŭ, n'arŭ fi demnŭ de noĭ a ne conduce de superstiţiunĭ şi bigotismurĭ învechite. O! nebunie (demenţia) omenéscă! O! ideĭ absurde şi înşelătóre ale pretinşilorŭ sapienţĭ aĭ lumeĭ! Nu vedeţĭ resultatele practice la care impingeţĭ omenirea? Nu cugetaţĭ, voĭ vanilorŭ raţionalişţĭ, că oraşulŭ de predilecţiune alŭ întrunirilorŭ vórstre, centru îngânfatŭ alŭ ateismuluĭ, alŭ respingereĭ moralităţeĭ dintre ómenĭ, a profanareĭ orĭ-ce ideĭ sacre în altarulŭ familieĭ şi în templulŭ cultuluĭ divin, étă aŭ căḑutŭ cu sunet ca altŭ Ninevi, ca altŭ Babilonŭ (1), şi de nu se va căĭ, corigĭa şi îndrepta în credinţa şi moralitatea creştină, numaĭ de câtŭ 'lŭ aştéptă sórta Sodomeĭ şi a Gomoreĭ. Ce altŭ maĭ mare spectacolŭ a Omnipotenţeĭ divine şi ce altă minune maĭ manifestă póte fi pentru ceĭ ce aŭ minte de înţelesŭ, că impĭetatea comisă la înălţime, nu póte rĕmânea nepedepsită chĭar şi în lumea acésta: «Cine se va lepăda de mine şi de cuvintele mele întru acéstă generaţiune precurvara şi păcătósă, şi fiĭulŭ omuluĭ se va lepăda de dânsulŭ în vĕculŭ acesta şi celŭ venitorŭ».

(1) Alusiune la căderea Parisuluĭ.

Apoĭ daca sexulŭ bărbătescŭ în timpulŭ presentŭ pare a fi cu totulŭ dedatŭ îngrijirilorŭ materiale lumescĭ încâtŭ uĭtă şi adesa violéză chĭarŭ îndatoririle morale impuse de credinţa în Christosŭ, care-le dice că acela numaĭ îşĭ va mântuĭ viaţa sa, carele o va perde luptândŭ în lumea acésta pentru elŭ şi Evangelia sa ; se vedemŭ décă sexulŭ femeescŭ se apropie maĭ multŭ de acéstă maximă Evangelică, ce se repetéză la întregulŭ genŭ omenescŭ. Este adevĕratŭ că natura pasivă şi maĭ sensibilă şi timidă a femeilorŭ face, pentru onórea sexuluĭ lorŭ să nu apară aşĭa desŭ între ele feluritele desordinĭ şi crimĭ : ca beţiele, hoţiele, uciderile, laşităţile, înşelătorile ; ruşinea ce le este impusă façă cu sexulŭ bărbătesc, le face-să fie maĭ reţinute, maĭ secrete în apucăturile şi ocupaţiunele lorŭ. Dară şi acéstă stare maĭ fericită a femeilorŭ maĭ retrasă din şivoiulŭ întinătorŭ a păcatelorŭ ordinare, Spiritulŭ rĕuluĭ, observândŭ cine-va conduita lorŭ în sócietatea presentă, nu le lasă ne ispitite de greşale a desa funeste şi vieţeĭ presente şi celeĭ viitóre. Căcĭ ce este acestŭ continuŭ neastêmpărŭ, acéstă furóre de a fi pururea preumblate, în câtŭ se negligiază cu totulŭ îndetoririrele casnice, şi ocupaţiuni oneste şi nevinovate ale menajuluĭ şi industrieĭ manufacturale atâtŭ de necesare traĭuluĭ materialŭ şi economieĭ in averea orĭ căreĭ familieĭ ? Apoĭ, ce bunŭ maĭ conţinŭ in sine necontenitele visite de di şi întrunirĭ de nópte, pre care unŭ fericitŭ părinte alŭ Bisericeĭ le califică că suntŭ: semnele castităţeĭ virginice ce începe a muri (moritura virginitatis indicia ; Hieronymus). Déră ce voiŭ dice de artificĭurile vane, chinurile adesea penibile, prin care 'şĭ consuma timpulŭ, şi 'şĭ ruinéză averile prin totŭ felĭulŭ de mode şi vestminte luxóse de la estremităţile pămĕntuluĭ spre a-şĭ da unŭ maĭ mare lustru frumuseţeĭ, şi aşĭ drege maĭ multŭ fermeculŭ atrăgătorĭŭ pentru a-şĭ căpăta adoratorĭ? Ah! nu vedeţĭ, voĭ fiinţĭ vane şi curândŭ muritóre, că

atentaţĭ la majestatea şi sanctitatea divină ce numaĭ ea singură trebue să aibă adoratorĭ în acéstă lume. Apoĭ acele aruncăturĭ de ochĭ lascive şi acele zîmbete impudice ce provócă pasiunĭ ruşinóse şi daŭ speranţie criminale, nu suntŭ ele óre făţişulŭ mobilŭ al atâtorĭ prosternaţiunĭ degrădătóre, şi profanaţiunea maĭ întâĭŭ secretă, apoĭ şi manifestă a atâtorŭ căsătoriĭ contractate sub garanţiele umane şi auspeciile spirituale ale Bisericeĭ, spre continuarea némuluĭ nostru prin producerea de noĭ membriĭ moralĭ şi cultivaţĭ în societatea Romană?

O! aci nu mĕ potŭ abstinea de a nu infera cu semneĭ negre acea turmă vagabondă, ce face desonóre societăţe nóstre creştine, vreau se dicŭ: acele fiinţĭ de ambele sexe ce prin corupţiunea lorŭ bestială şi infamă, dupŏ preceptele luĭ Iisus Christos, suntŭ cu totulŭ perdute şi aice şi în viaţa viitóre. Aseminea fiinţĭ degrădate, societăţile păgâne, iubiţĭ fraţĭ creştinĭ, le înfera cu titlulŭ infamieĭ şi a desonóreĭ publice, şi le escludea din orĭ-ce case private şi funcţiunĭ publice; pre când la noĭ pre tăcute furnică pretotindinea, infectândŭ prin necuviinciósa lorŭ conduită, curăţia casnică si virgin ia, unde se află. Si acésta este unŭ vĕdutŭ semnŭ de puçinulŭ creştinismŭ cu care suntemŭ adăpaţĭ, şi nutriţĭ. Apoĭ acestŭ traiŭ a tineretuluĭ nostru în desfrâulŭ patimilorŭ de totŭ felulŭ şi în ne frica de D-deŭ, sciţĭ unde duce? La complecta nereligiositate şi estrema demoralisare, în câtŭ adesea se audŭ cobindŭ ca nisce paserĭ prevestitóre de marĭ tempeste şi desordinĭ în natură. Căcĭ nicĭ potŭ sĕ înţelégă măcarŭ ce va sĕ dică moralitatea în viaţa omenéscă; éră ideile sublimeĭ morale Evangelice, suntŭ pentru dênşiĭ nisce închipuirĭ superstiţióse de a asupri libertatea omuluĭ în acţiunile séle.

Oare, care póte să fie viitorulŭ acesteĭ societăţĭ creştine, cândŭ majoritatea tineretuluĭ nostru, ce se pretinde luminatŭ prin şcolĭ, va avea în sine o inimă aşa de putredă

moraliceste şi secătuită de orĭ ce sentimente generóte, ce înnobiélză omenirea? De sigurŭ că atuncĭ viea acésta, a religioşilorŭ şi moralilorŭ noştri străbunĭ, o va da Domnulŭ altorŭ servĭ maĭ fidelĭ, şi maĭ demnĭ de încrederea sa, spre a o lucra şi a face să se producă fructe în ea conformŭ învĕţăturei sale Evangelice; căcĭ generaţiunea actuală şi născândă lepădându-se de Christos şi Evangeliă, şi elŭ se va lepăda de neamulŭ acesta, cândŭ va veni în mărire cu sânţiĭ ângerĭ. — Éră respunderea pentru faptele maĭ multŭ anticreştine ce se comitŭ din partene, precumŭ şi pentru marele indiferentismŭ religiosŭ, ce se observă la ambele sexe ale pretınseĭ nóstre societăţĭ creştine, va cădea înaintea tribunaluluĭ supremŭ alŭ divinităţeĭ, cândŭ vom trebui a da comptŭ de conduita acesteĭ trecĕtóre vieţĭ, asupra generaţiuneĭ nóstre nu numaĭ în ceĭa ce ne privesce pre noĭ, ci mĕ temŭ, a nu respunde şi pentru descendenţiĭ noştri, căcĭ Evangelia D-luĭ Iisus ḑice: pomul ce nu aduce fructe bune, se tae şi în focŭ se aruncă; şi vaĭ de acela prin care vine scandalulŭ; de óre-ce părinţiĭ mâncândŭ aguridă, dinţiĭ fiilorŭ se strepezescŭ.

De aceĭa, fraţilorŭ creştinĭ, consideraţĭ, câtŭ de imperiósă este necesitatea ce ne îndémnă a ne gândi seriosŭ la corigĭarea nóstră morală, conformându-ne conduita şi faptele cu preceptele mareluĭ învĕţătoriŭ alŭ lumeĭ creştine; cacĭ pre lângă mântuirea nóstră trebue a ne face şi modele viĭ de imitatŭ fiilorŭ noştri, fiind-că bunătatea arboreluĭ de pre fructele sale se cunóşte. Si în adevĕrŭ, ce amŭ folosi de amŭ câştiga întrégă lumea acésta? Inchipuiţi-vĕ pentru unŭ momentŭ că uniĭ posedaţĭ averile luĭ Cresus; alţiĭ că aţĭ repurtatŭ victoriele luĭ Alexandru şi Napoleonŭ celŭ mare; în fine alţiĭ că sunteţĭ filosofiĭ: Platone, Aristotele, Cantŭ şi Hegelŭ. Ce suntŭ acum toţĭ aceştia? Ca o reminiscenţă bună saŭ rea între ómenĭ, toţĭ óse góle, craniĭ înălbite, morminte

hidóse. Dreptŭ care şi Iisus Christos dice: «ce arŭ folosi omulŭ de arŭ dobêndi lumea tótă, éră sufletulŭ seŭ 'şi va perde? şi ce schimbŭ va da omulŭ pentru sufletulŭ sĕŭ?, Nicĭ avere, nicĭ rangurĭ, nicĭ luxurĭ, nicĭ petrecerĭ, nicĭ tóte resfăţările şi îndulcirile desordonate nu contribue la câştigarea fericireĭ eterne în viaţa viitóre; din contră, nu maĭ credinţa fermă în D-dzeŭ, şi numaĭ potrivirea faptelorŭ nóstre cu învĕţăturile sale Evangelice, ne promitŭ fericirile raiuluĭ cerescŭ şi neperitoriŭ. «Cine nu se va ruşina de mine şi de cuvintele mele în acestŭ neamŭ prea curvarŭ şi păcătosŭ, şi fiiulŭ omuluĭ nu se va ruşina de acela; cândŭ va veni întru mărirea Tatăluĭ sĕŭ şi Sânţiĭ ângerĭ cu dênsulŭ. Amin.

G. Erbiceanu.

CUVÊNTU

LA

DUMINICA IV-a DIN SANTUL ŞI MARELE POST

(PRONUNŢIAT IN CATEDRALA SANTEI MITROPOLII DIN IAŞI IN ANUL 1874)

Acestŭ némŭ cu nimica nu póte eşi, de câtŭ cu rugăciune şi cu postŭ. (*Marcu IX*, 23).

Fraţilorŭ Creştinĭ! Sânta Biserică ne aminteşte prin Evangelia de astă-dĭ despre douĕ acte importante în viaţa tuturorŭ Creştinilorŭ: de rugăciune şi de postŭ; —lucrurĭ vechĭ şi cunoscute în Omenire, arŭ dice cine-va. Si ce póte fi noŭ sub sóre astă-dĭ, afară dóră de vre o estravanganţiă presentată sub o formă maĭ colorită spre a înşela maĭ uşorŭ pre ceĭ simpli. Da, rugăciunea şi postulŭ sunt de cândŭ Omenirea, şi s'aŭ practicatŭ nu numaĭ de creştinĭ, ci şi de tótă lumea idololatră maĭ nainte de creştinismŭ. Apoĭ acéstă demunstră că instituţiunea postuluĭ şi actul

rugăciunei suntŭ permanente în Omenire, şi că ast-felŭ vorŭ fi nedeslipite de viaţa Omenéscă, întru câtŭ se va continua ea aicĭ pre pămêntŭ. Rugăciunea dară şi postulŭ nu se potŭ califica de invenţiunĭ gratuite făcute numaĭ pentru nisce imprejurărĭ Ocasionale, astă-dĭ adică aplicabile, éră mâne să nu maĭ aĭbă locŭ; ci ca permanente în Omenire, exprimă nişte necesităţĭ neevitabile, care nu potŭ despărea din viaţa nóstră de câtŭ o-dată cu dênsa. Ast-felŭ fiindŭ ele, — fapte positive şi reale, éră nu lucrurĭ noue sub sóre, despre care s'arŭ putea dice totŭ ce arŭ trece cuĭ-va prin gândŭ, —Biserica luândŭ în considerare constituţia nóstră corporală şi spirituală, ni propune: postulŭ pentru conservarea sănătăţeĭ nóstre corporale, întru câtŭ aceştiea îĭ póte fi folositóre abţinerea în mâncare de cărnurĭ şi bĕuturĭ; propune însă maĭ cu preferenţia spirituluĭ: rugăciunea, ca mijlocŭ de edificare, de sublimare morală şi de mângăere în restriştele de care adesea suntemŭ cuprinşĭ în curgerea acesteĭ vieţĭ. In urmare fiind-că acum ne aflămŭ la jumĕtatea acestuĭ postŭ, şi să presupune, că creştiniĭ, fŏră multe scrupule rĕutăcióse, suntŭ dedaţĭ cu bune disposiţiunĭ la postire; de aceĭa ne vomŭ ocupa de adoua propunere de astă-dĭ a S-teĭ Bisericĭ, vreaŭ să dicŭ: de rugăciune. Vomŭ cerceta: ce este rugăciunea însine, şi de câte felurĭ; care-ĭ scopulŭ eĭ conformŭ cu destinaţiunea Omenéscă, şi de ce utilitate, póte fi ea pentru viaţa nóstră din acestŭ secolŭ în care cu deosebire predomină spiritulŭ indiferentismuluĭ către totŭ ce este religiosŭ, sacru şi D-deescŭ, — şi care spiritŭ nu póte eşi cu nimica alta, de câtŭ prin rugăciune şi postŭ.

I

Ce este rugăciunea în sine şi de câte felurĭ?

Spre a resolvi acésta întrebare, trebue maĭ ântĕiŭ fraţilorŭ Creştinĭ, să aruncămŭ o privire launtrică asupra

stărei nóstre psihologice din acéstă viaţă. In adevěrŭ, omulŭ este o fiinţă fórte mărginită în cunoscinţele, în sentimentele şi în acţiunile sale; nu póte prevedea cum va fi ḑiua de mâne, mai multŭ încă: nicĭ cum îĭ vorŭ merge afacerile în ḑiua în care s'a treḑitŭ sănětosŭ. O bună disposiţiune corporală, o linişte sufletéscă parŭ a-ĭ inspira sentimentulŭ instinctivŭ că va fi ferice pentru câtŭ-va timpŭ; déră acéstă stare norocită este totŭ atâtŭ de nesigură şi mobilă ca şi serenitatea ceruluĭ acum încântătóre, acum umbră grósă. De aicĭ provine sentimentulŭ de nesiguranţia în sine şi de aspirarea la ajutorulŭ uneĭ fiinţĭ maĭ înalte, maĭ înmense, sub a cariea fericită protegere, să pótă duce la rezultatulŭ doritŭ întreprinderile sale, acţiunile, sale materiale şi morale. Si étă tocma aci punctulŭ de razimŭ, şi începere a rugăciuneĭ pentru toţĭ ómeniĭ. De aicĭ provine şi îndatorirea necesară ce Biserica impune fie-căruĭa Creştinŭ: a se închina séra şi diminéţa. Cu alte cuvinte: îĭ deşteptă simţulŭ naturalŭ ca maĭ nainte de orĭ ce pasŭ alŭ seŭ, atrăgêndu-şĭ mintea de la orĭ-ce alte îngrijirĭ lumescĭ, să se pună, pentru côte-va momente, în contactŭ cu fiinţa supremă, D-ḑeŭ—, invocându-ĭ ajutorulŭ şi sprijinulŭ celŭ atotŭ puternicŭ, şi óre-cum întrevorbindŭ într'ună modŭ misticŭ cu însuşĭ sublimulŭ seŭ Creatorŭ, carele, singurŭ numaĭ, stie aceea ce este necesarŭ şi folositorŭ creatureĭ saleĭ. Pentru care Sf. Scriptură ḑice: Chiamě-mě în ḑiua necazuluĭ teŭ şi te vŏiŭ asculta (Pslam. 49, 15), şi aĭurea: cereţĭ şi se va da vouă (Mat. 77). Acestŭ sborŭ, acéstă înălţare a sufletuluĭ către sorgintea pură—de unde şi-a luatŭ începutulŭ va fi cu atâta maĭ puternuică cu câtŭ Omulŭ şĭ-a ilustratŭ viaţa sa precedentă cu maĭ multe fapte morale. Sufletulŭ în avantulŭ sěŭ cerescŭ póte, ca unŭ altŭ Apostolŭ Paulŭ, şi ca o suma de cuvioşi părinţĭ să véḑă bunuri ne mărginite şi să auḑă cânturĭ armonióse ne grăite. Cu tóte acestea de aicĭ nu urméză că objectulŭ

rugăcĭuneĭ nu arŭ putea fi ce-va precis şi definit. Omulŭ nu se mulţumeşte numaĭ cu generalităţĭ, el are necesitate de lucrărĭ concrete, care să-ĭ îndulcéscă viaţia, ce adesea în societate devine fórte amară. Din acéstă causă Biserica ne propune: modele de rugăcĭunĭ *mulţumitóre* pentru bine facerile căştigate; rugăcĭunĭ *imploratóre* misericordieĭ divine pentru abaterile de la legea cea sântă, rugăcĭunĭ *învocătóre* bunurilor de care avem trebuinţă; rugăcĭunĭ *tânguitóre* pentru asprimele urgieĭ D-deescĭ, care câte-o-dată se face fórte simţită, ca pedépsă asupra Omenilorŭ greşiţĭ înaintea dreptăţeĭ sale ceĭ supreme. In fine, Biserica nu Opreşte ca şi fie-care individŭ să-şĭ formuléză cerinţele sale către D-deŭ conformŭ necesităţilorŭ de care este coprinsŭ: numaĭ să observăm ca acestea să fiă conforme cu voinţa cea Sântă a luĭ D-deŭ; să 'lŭ rugămŭ să nu ne dea ceva reŭ séŭ vatamătorŭ, chĭarŭ de amŭ şi cerĕ-o în ignoranţia nóstră. Érŏ modelulŭ perfectŭ alŭ cerinţilorŭ nóstre, este cuprinsŭ în rugăcĭunea Domnéscă: Părinte al nostru, fiă voĭa ta, precum în cerŭ, aşĭa şi pre pămĕntŭ. Apoĭ, facemŭ noĭ aceste rugăcĭunĭ fie-carele în casa sa, în familiă, acolo, unde s'aŭ începutŭ tóte acţiunile nóstre secrete şi façişe şi cărora, fŏră nicĭ o dubitanţĭa, le precede dorinţa de a fi norocóse şi profitabile? atuncĭ rugăcĭunile iaŭ caracterulŭ de private, care cu câtŭ vorŭ fi maĭ dese, cu atâta întreprinderele nóstre în societate vorŭ fi maĭ puçinŭ contrare una altora, faptele nóstre maĭ puçinŭ ofensătóre semnilorŭ nóstre; şi în sine privite maĭ puçinŭ blamabile căcĭ dice Scriptura: Spiritŭ este D-deŭ, şi cine se închină luĭ, se cade a se inchina în spiritŭ şi în adevĕrŭ; cu alte vorbe: ni se ordonéză a cere de la D-deŭ maĭ alesŭ bunurĭ ce privescŭ sufletulŭ nostru, acăruĭa nutrimentŭ esentialŭ este pânea adevĕruluĭ şi a dreptăţeĭ, carea cu abondenţă se procură tuturorŭ celorŭ ce cu ardóre o cerŭ de la celŭ prea Puternicŭ a impaca pre toţĭ. — Utile şi necesare sunt aceste rugăcĭunĭ, dară pentru ca nu individele din tendinţia lorŭ egoistică de a se prevala unulŭ

altuĭa, şi din posiţiunea lorŭ distinctă ce ocupă în clasele societăţeĭ, să nu altereze cum-va caracterulŭ generalŭ şi comunŭ alŭ rugăcĭunilorŭ, aşĭa ca divinitatea să se pară óre-cum, ca în lumea antecreştină, esclusivŭ protectóre comercianţilorŭ, orĭ agricultorilorŭ; Stăpânilorŭ, magnaţilorŭ orĭ ţĕranilorŭ; Biserica, în prudenţia sa de mamă comună tuturor, a stabilitŭ ḑile sacre şi sĕrbătorĭ solemne, în care într'unŭ modŭ frăţescŭ şi publicŭ, toţĭ credincĭoşiĭ în comunŭ să învóce ajutorulŭ şi protecţiunea Ceruluĭ pentru binele, prosperarea şi liniştea tuturorŭ. Căcĭ ḑice Apostoluluĭ Iacobŭ (C. V. 10): multă putere are rugăcĭunea ce se face din partea a multorŭ feţie. Şi numaĭ susţinêndŭ greutăţile unulŭ altuĭa, vomŭ plini legea luĭ Christos (Paul. Galat. C. VI. 2). Apoĭ, fraţilorŭ Creştinĭ, de câtă importanţă este désa adunare a nóstră în acéstă casă publică de rugăcĭune, se póte vedea şi de acolo că rugăcĭunea provenindŭ dintr' unŭ sentimentŭ religiosŭ, curatŭ şi pré delicatŭ — celŭ lŭ sublimuluĭ sborŭ a sufletuluĭ către D-ḑeŭ, — póte fórte uşorŭ a se neglija prin preocupaţiunile vieţeĭ materiale şi a se perverti din causa agitaţiuneĭ pasiunilorŭ şi a intereselorŭ nóstre. Nu maĭ neîntrerupta adunare a nóstră în templele luĭ D-ḑeŭ va susţinea sentimentulŭ rugăcĭuneĭ într'o stare vie şi energică; căcĭ unŭ faptŭ constatatŭ alŭ Sufletuluĭ Omenescŭ este, că, de câte orĭ voeşte a da o întindere, o expansiune maĭ mare unuĭ sentimentŭ, uneĭ ideĭ abĭa născênde în sine, acésta nu o póte face cu maĭ multă înlesnire de câtŭ comunicând-o şi la alţĭ semenĭ aĭ seĭ, aşĭa că prin o electrizare comună sentimentulŭ cresce cu atâta maĭ tare, cu câtŭ va fi maĭ purŭ, maĭ frumosŭ. — Etă déră necesitatea logică de a ne aduna la rugăcĭune câtŭ maĭ adesa în temple, în Casele de rugăcĭune ale luĭ D-ḑeŭ; fiind-că prin acésta chĭarŭ devenimŭ, cum ḑice Apostolulŭ Paulŭ: noĭ înşine Case a D-ḑeuluĭ celuĭ viŭ. Cândŭ cu dreptŭ cuvêntŭ putemŭ să strigămŭ: tu, Dómne, Vistierule alŭ bunătăţilorŭ, vino de locueşte întru noĭ şi ne curăţeşte de tótă spur-

căciunea ! Prin urmare, de câte-orĭ suntemŭ inspiraţĭ de sentimentulŭ admiraţiuneĭ şi a recunoştinţeĭ cătră D-ḑeŭ pentru minunatele acte de graţia ale sale câtră noĭ; de câte orĭ suntemŭ pĕtrunşĭ de sentimentulŭ amoruluĭ şi a devotamentuluĭ pentru frumuseţile cu care ne încântă natura, pentru prosperitatea şi fericirea nóstră temporală; de căte-orĭ suntemŭ cuprinşĭ de speranţă şi de frică în cariera nóstră furtunósă şi în adversităţile sociale, se cuvine cu grăbire a ne aduna în temple spre a manifesta în comunŭ în chipŭ poeticŭ, încântătorŭ, sublimŭ chĭarŭ, actele piósе ale rugăcĭunilorŭ nóstre: căcĭ aşia aŭ făcutŭ ómeniĭ de cândŭ fură creaţĭ, aşĭa creştiniĭ primarĭ, aşia parinţiĭ nostri, cariĭ aŭ preseratŭ acestŭ pămêntŭ cu fromóse şi mărețe Case de rugăcĭunea luĭ D-ḑeŭ, — Semne vĕḑute a pietăţeĭ şi devoţiuneĭ lorŭ pentru bunurile de care s'aŭ îndulcitŭ.

Da, frumóse sunt Templele străbunilorŭ, déră unŭ străinŭ intrândŭ într'ênsele de sigurŭ va remănea uimitŭ de disproporţiunea ce este între lărgimea lorŭ şi miculŭ publicŭ ce le frequentă. Mulţĭ fŏră îndoială lipsescŭ din ele în ḑilele sacre din negligenţă, póte lenevire; déră mulţĭ absentéză şi din intenţiune, şi maĭ alessŭ classa ḑisă inteligintă, educată. Care se fiă óre causa? O doctrină vechiă, şi care ca Chamelionulŭ, pentru a înşela maĭ uşorŭ, reĭa totŭ déuna nouĕ forme, nouĕ colóre, câte-odată se şopteşte în taĭnă la urechĭă, altădată se propagă de adepţiĭ eĭ cu voce resunătóre că: *D-ḑeŭ regulândŭ tóte de la începutŭ cu o perfectă înţelepcĭune, rugăciunile nóstre nu maĭ potŭ avea locŭ; sunt déră nefolositóre şi chĭarŭ criminale;* acéstă doctrină, ḑicŭ, respândindu-se în partea cultivată a societăţeĭ nóstre, dă pretexte multora de a absenta cu totŭ dinadinsulŭ de la rugele publice ale Bisericeĭ. Deaceĭa nu mĕ potŭ abţinea de a nu o examina şi a demonstra netemeĭnicia eĭ chĭarŭ şi înaintea vóstră, Fraţilorŭ Creştinĭ.—Ni se ḑice: D-ḑeŭ tóte le a regulatŭ cu o perfectă înţelepciune; şi noĭ împreună cu Psalmistul cu entusiasmŭ cântăm :

tóte cu înțelepcĭune le aĭ făcutŭ ; déră îndată și adaogimŭ că : D-ḑeŭ că atotŭ sciutor, tóte maĭ denainte le a prevĕḑutŭ; a prevĕḑut prin urmare că creaturile sale aveaŭ să-lŭ adoreze, aveaŭ să i se închine, aveaŭ să-ĭ adresseze rugăcĭunĭ; de unde nu se póte afirma logicŭ că D-ḑeŭ în planulŭ providențialŭ alŭ guvernăreĭ universuluĭ nu s'arŭ fi îngrijitŭ ca umilitele și ardentele nóstre rugăciunĭ să nu remână deșerte și fĕră efectŭ înaintea luĭ. Căcĭ în altŭ modŭ, arŭ fi a presupune, ceva contradictoriŭ în sine, adică că D-ḑeŭ a dotatŭ pre sufletŭ cu unŭ sentimentŭ, cu o exigință chĭarŭ necessară de a se adressa la Elŭ, de câte-orĭ se află în neputințiă, fără ca acéstă adressă sublimă să aibă vre unŭ scopŭ ! — Ceea ce tocmaĭ nu se pré potrivește cu înțelepciunea sa cea perfectă. — Dérĕ adaugŭ Contrariĭ rugăciuneĭ și prin urmare și aĭ Bisericeĭ ; — câcĭ ce este Biserica, de nu casă de rugăciune? Eĭ ḑicŭ : D-ḑeŭ este încă și nemutabilŭ și că ordinea stabilită în universŭ și resoluțiunile sale, nu se potŭ modifica prin nicĭ o faptă de ale nóstre. — Da, respundemŭ, D-ḑeŭ nu se póte modifica dupre caprițiele fie-cuĭ. Și cândŭ rugăcĭunile nóstre arŭ avea de scopŭ lucrurĭ frivole, caprițióse : cum este averea, puterea, frumusețea, modificarea ano-timpurilorŭ, temperaturilor cum place uneĭ comune, unuĭ districtŭ, uneĭ provinciĭ, unuĭ statŭ chiarŭ, să fimŭ sigurĭ că nu vomŭ fi ascultațĭ de locŭ, orĭ fórte rarŭ. De acolo însă că D-ḑeŭ este nemutabilŭ nu resultă logicŭ să nu fiă și pré bunŭ. Apoĭ ce referință altă arŭ avea către noĭ bunătatea sa, de nu în casurĭ grave implorândŭ ajutorulŭ luĭ, să móĭă rigurositatea resoluțiunilorŭ sale, să facă a trece de la noĭ paharulŭ amărăciunilorŭ cu care fórte adessa ne adapă întristările acestei vețĭ. De altmintrelea perḑêndŭ omulŭ orĭ-ce consolațiune în sine, și lipsitŭ de puterniculŭ sprijinŭ moralŭ alŭ rugăciuneĭ în nenorocirile ce-lŭ întimpină în acéstă lume, cum : mórtea părinților, a fiilor, a amicilorŭ, perderea averilorŭ, incălcările inimicilorŭ, înjustițiele, calomniele, intregile de totŭ felulŭ etc. etc. arŭ trebui

aĭluĭ D-deŭ. Vomŭ continua încă a ne ruga; că prin câştigarea acestorŭ sentimente înalte morale, omulŭ se înnobilézâ, devine maĭ associabilŭ, face paşi giganticĭ către perfecţiunea la care tinde, şi înfine, décă prin civilisare se înţelege realisarea între ómeni a o sumă de bunurĭ morale câtŭ se póte maĭ mare, étă că şi acésta este unŭ nobilŭ fruct şi o fericită consecentă totŭ a rugăciuneĭ. — Acum maĭ susţine-veţĭ voĭ óre, pretinşĭ învĕţaţĭ şi filosofĭ, murmurândŭ în taină şi pre faciă, că rugăciunile sunt nefolositóre şi chiarŭ criminale? spiritulŭ reutăţeĭ află crima chiarŭ acolo de unde resare însuşĭ virtutea écă fapta virtuósă n'arŭ puté obţinea sancţiunea de nu va fi supusă maĭ nainte tentaţiuneĭ, suferinţeĭ şi incriminareĭ. Exemplulŭ dreptuluĭ Iovŭ este manifestŭ în acésta. Din contră, Fraţilorŭ creştinĭ; de óre-ce sentimentulŭ rugăciuneĭ este ceva cu totulŭ naturalŭ în omŭ; de óre-ce contribue într'unŭ modŭ puternicŭ la ameliorarea şi respândirea moralităţeĭ în societate; de óre-ce înălţia şi sublimézâ pre omŭ apropiindu-lŭ de prototipulŭ seŭ — D-deŭ; apoĭ óre nu suntŭ criminalĭ chĭarŭ aceĭ ce arŭ conlaptui la stingerea, la perirea luĭ? O! de cândŭ aŭ începutŭ a prinde în societatea nóstră rădăcină totŭ felulŭ de doctrinĭ funeste şi impie, câte crime făçise, câte nelegiuirĭ ascunse nu se comitŭ dliua şi nóptea! Tristŭ augurŭ pentrŭ o societate, cândŭ casa de rugăciune a luĭ D-deŭ se despopulézâ, érâ închisorele, criminalele, spitalele se înmulţescŭ din ce în ce maĭ multŭ! Acolo unde altă dată credincĭosulŭ 'şĭ purifica sufletulŭ înălţândŭ rugĭ pióse cătră D-deŭ, astă-dĭ criminalistulŭ pusŭ la pedépsa blasfemă divinitatea, însultă omenirea! Câţĭ tinerĭ, în primăvara etăţeĭ lorŭ, din causă că nu sciŭ nicĭ a pronunţa măcarŭ numele de rugăcĭune, nu şĭ aŭ intinatŭ, nu şĭ aŭ pângăritŭ inocenţa, candórea sufletuluĭ lorŭ stingêndŭ astŭ-felŭ făclia darurilorŭ cerescĭ maĭ nainte de a lumina în eĭ radiosŭ. — Singură numaĭ rugăcĭunea este arma cea maĭ puternică contra a orĭ-ce viţiŭ; căcĭ unde sufletulŭ se înflăcărézâ prin

rugăciune, acolo nu póte petrunde nicĭ fumega vre'o întinecĭune. Apoĭ ce vomŭ maĭ dice despre voĭ, bărbaţilorŭ, şi voĭ maĭ alesŭ ce vĕ numiţĭ sexulŭ frumosŭ? Aŭ dispărutŭ Samueliĭ, nu se maĭ vĕd Ioaniĭ Chrisostomi de cândŭ la conceperea pruncilorŭ voştri nu se dă locŭ şi sentimentuluĭ rugăcĭuneĭ! Cum nu se vorŭ strepezi dinţiĭ fiilorŭ, cândŭ părinţiĭ aŭ mâncatŭ aguridă! Societatea actuală noĭ o formămŭ, starea moralităţeĭ eĭ este oglinda consciinţeĭ nóstre. Plină este de totŭ-felulŭ de acţiunĭ; agitată de prea variate sentimente; numaĭ sentimentulŭ rugăcĭuneĭ din causa delicateţeĭ şi curăţenieĭ sale, pare a fi sburatŭ la cerŭ. Mĕ oprescŭ aci, respectândŭ cărunteţia şi bătrâneţea, căcĭ acestea sunt darurĭ, cu care cerulŭ câte-o-dată gratifică pre plăcuţi sĕĭ. — *«De mĕ veĭ asculta şi veĭ umbla dupre poruncile mele, dice D-deŭ în Scriptură, veĭ trăi anĭ mulţĭ pre pămentŭ.»*

Acumŭ, fraţilorŭ creştinĭ, când vĕdurămŭ ce este rugăcĭunea, care suntŭ efectele eĭ folositóre pentru noĭ, precumŭ şi consecuinţele periculóse şi de daună provenite din negligerea eĭ, maĭ remane îndoinţia că nu trebue să facemŭ usŭ de ea înainte de orĭ-ce faptă a nóstră privată séŭ publică? Veţĭ aştepta óre o invitare din partea mea, voĭ cariĭ sunt singurŭ, că nu o dată aţĭ suferitŭ în viaţa tristă încercarea de a vedea acţiunile vóstre nu numaĭ lipsite de efectulŭ doritŭ, déră póte încă adesa resfrângêndŭ asupră-ve consecinţĭ desavantagióse, funeste chiarŭ şi desastróse. Si acésta numaĭ şi numaĭ, că n'aŭ fostŭ precedate de sentimentulŭ curatŭ, nobilŭ şi evlaviosŭ alŭ rugucĭuneĭ. Observaţĭ cu câtă uşurinţă jócă sabia, pistolulŭ şi orĭ-ce armă ucigătóre în mâna celorŭ ce în cariera acesteĭ vieţĭ se ambiţionéză a nu afla de câtŭ ocasiunĭ de vendicte personale de rĕsbunărĭ, pretinse onorabile. Pre cândŭ sentimente adevĕratŭ onorabile arŭ fi de a se considera toţĭ de fiĭ a luĭ D-deŭ, fraţĭ egalĭ şi ómenĭ cu defecte fĕră îndoială, însă meniţĭ a fi sociabilĭ şi a-şĭ erta unulŭ altuia greşelele, şi defectele. Apoĭ acestea cum potŭ a se dobêndi în altŭ

modŭ de nu vom recurge totŭ la rugăcĭune. In acestŭ secolŭ, în care indiferentismulŭ religiosŭ este la culme; tradiţiunile pióse ale părinţilorŭ noştri despreţuite şi ridiculizate; moralitatea societăţeĭ nóstre parte suspectă, parte degradată; tinerimea educată în totŭ felulŭ de ideĭ, numaĭ religióse nu; óre nu se simte profundŭ în consciinţele vóstre deşertulŭ înspăimântătorŭ, prăpastia îngrozitóre ce lăsa dupĕ sine negligiarea şi lipsa rugăcĭuneĭ? Acésta atmosferă grósă, încărcată de aburĭ infectaţĭ de tóte defectele şi pângărăcĭunile nóstre, nu se póte sparge şi ilumina de câtŭ prin foculŭ celŭ ardĕtorŭ alŭ rugăcĭuneĭ, ce trebue, şi suntemŭ datorĭ a-lŭ aţâţa în sufletulŭ nostru la tótă ocasiunea; décă voimŭ să fimŭ curaţĭ, să strălucimŭ ca fiĭ aĭ lumeĭ, aĭ sóreluĭ cerescŭ, în faça căruia nu vomŭ fi suferiţĭ a ne ivi plinĭ de intinacĭunea greşelelorŭ şi a nelegĭuirilorŭ nóstre. — Rugăcĭunea déră şi numaĭ rugăcĭune va face să dispară din giurulŭ nostru orĭ-ce umbră, orĭ-ce pată, ce arŭ tinde a întunica şi degrada icóna luĭ D-ḑeŭ în noĭ. Prin urmare, ḑice Mântuitorulŭ: *neîncetatŭ vĕ rugaţĭ*.

G. Erbiceanu.

RECTIFICARE

In numĕrulŭ III, pagina 162, rôndulŭ 13 de sus în josŭ să se citéscă: *sicriulŭ* in locŭ de serviciulŭ; pagina 182, rôndulŭ 18 idem, *curiosŭ* in loc de cuviosŭ.

Numĕrulŭ IV. pagina 238, rôndulŭ 20 de josŭ în susŭ să se citéscă *est* in locŭ de esse.

CHIEMAREA

DIVINA LA DARULU PREOȚIEI

Chiemarea divină la demnitatea preoţieĭ este un darŭ săntŭ a luĭ D-deŭ communicatŭ ómenilor prin Iisus Christos, dupre cum acesta lămuritŭ se vede din cuvintele Apostoluluĭ ce ḑice: « *Elŭ* (D-ḑeŭ) *ne a chiematŭ cu chiemare săntă, nu dupre faptele nóstre, dar dupre a sa bunŭ voinţă; şi darulŭ ce s'aŭ datŭ noue prin Iisus Christos maĭ nainte de toţĭ vecĭĭ* (1) ». Din acestea cuvinte ḑise de Apostolulŭ înprivirea daruluĭ preoţieĭ se constată, ceĭ: Providenţa divină precede totu-deuna pe Darulŭ chiemareĭ; şi al chiemareĭ pe Darulŭ îndreptăreĭ; şi al îndreptăreĭ pe al glorificăreĭ, dupe cum lămuritŭ se vede din alte expresiunĭ ale Apostoluluĭ, ce ḑice: « *Pe cariĭ maĭ nainte i-a orênduitŭ, pe acia i-a şi chematŭ, şi pe cariĭ i-a chiematŭ pe acia i-a şi îndreptatŭ, şi pe cariĭ i-a îndreptatŭ i-a şi glorificatŭ* » (2), adică le a si încredinţatŭ păstoria turmeĭ sale cuvîntătóre.

Chiemarea divină la darulŭ preoţieĭ fu şi în legea veche fórte clarŭ pronunţată; Asfeluĭ vedem pe D-ḑeŭ ḑicênd luĭ Moisi: « *Veĭ aduce pre Aron şi pre fiĭ luĭ la uşile cortuluĭ mărturieĭ, şi veĭ spăla pre dênşi cu apă: şi veĭ înbrăca pe Aron cu vesmintele cele sânte, şi-l veĭ unge pre elŭ, şi-l veĭ sânţi şi va fi* **preoţi** *mie, şi pre fiĭ luĭ veĭ aduce, şi veĭ înbrăca cu haĭne, şi-ĭ veĭ unge.... şi vor fi mie* **preoţĭ** » (3). Iar pre ceĭ-ce cutezară, fŏrĕ chiemare, a usurpa darul preoţieĭ: pre cum Core, Dathan şi Abiron: vedem că drépta luĭ D-ḑeŭ teribelŭ ĭ-a pedepsitŭ, inghiţindu-ĭ pămêntulŭ de viĭ, şi pe companioniĭ lor, pentru aceaşĭ cutezanţa i-a mistuitŭ *focŭ eşitŭ de la Domnulŭ* (4); De aseminea şi pe împĕratulŭ Ozia, care îndrăsni a întra în biserica Domnuluĭ, şi a tămâĭa peste jărsfelniculŭ tămâerilor, D-ḑeŭ în mormêntŭ l'a leproşatŭ avênd încă chiar cădelniţa în mână (5). Câtŭ este de mare acesteĭ urgie cele stă

---

(1) 2 Timost, I. 19;
(2) Romanĭ VIII,
(3) Eşirea 40 v. 12.
(4) Numere XVI 32—35.
(5) Paralipomenon XXVI. 18—20.

se demonstréză şi din expresiunea luĭ Christos, ce numesce pre celce intră în staululŭ oilor, fórĕ chiemare: « *furŭ şi thâlhariŭ* » (1). Din tóte acestea minunĭ a putereĭ divine constatămŭ îndestulŭ declarŭ, că: pentru a putea cine-va exercita darulŭ preoţieĭ în numele luĭ D-ḑeŭ, trebue a fi directŭ « *chiematŭ de D ḑeŭ, ca şi Aron* » (2). Preoţia nu este o afacere a nóstre, ci a unuĭ altuĭa, şi acestŭ altulŭ, este D-ḑeŭ; prin urmare *chiemarea* la ea, trebue se emane de la D-ḑeŭ.

Dar astăḑĭ când vocea luĭ D-ḑeŭ nu se adresază directŭ ómenilor, chemarea divină la darulŭ preoţieĭ se face sub *doue forme*: una **exterióră**, şi alta **interióră**.

I. *Chemarea exterióră* se face de D-ḑeŭ prin păstoriĭ Bisericiĭ. ce sunt puşĭ de St. spiritŭ *spre a pasce turma luĭ Christos* (3), Acesta chimare divină, în formă vĕḑută, s'a făcutŭ întêia óră de Iisus Christos, ḑicênd luĭ Simon Petru şi frateluĭ seŭ Andreiŭ: « *Veniţĭ dupe mine şi eŭ ve voĭ face pre voĭŭ vĕnătorĭ de ómenĭ* » (4). Apostoliĭ, îndeplinind cu mare zelŭ ordinulŭ datŭ lor de Iisus Christos, au chiematŭ şi iĭ în urmă pre alţiĭ la darul preoţieĭ, *chirotonind* noĭlor credincioşĭ *preoţĭ pe la Bisericĭ* (5); şi acestia la rêndulŭ lor pe alţiĭ, dupre regulele stabilite de Apostolĭ (6), şi asfeliŭ succesiunea acesteĭ chiemareĭ a agiunsŭ pĕnĕ în ḑilele nóstre; care prin practica universala a bisericeĭ (7) va continua pĕnĕ la finitulŭ véculuĭ.

Chiamarea acesta la preoţie de şi nu este făcută directŭ de D-ḑeŭ, precum la Aron, şi la Apostolulŭ Petru, ect. înse nu este maĭ puţinŭ D-éscă, provenind prin succesiunea ce a avutŭ începutulŭ seu de la D-ḑeŭ, continuându-se prin îngrijirea luĭ, pĕnĕ la finitul lumiĭ, după cum arată Christos ḑicênd: *Eată eu cu voĭ sunt în tóte ḑilele pĕnĕ la finitulŭ véculuĭ* (8), adecă cu păstoriĭ, ce vor exercita, în numele sĕŭ, preoţia pĕnĕ la finitulŭ véculuĭ.

II. *Chemarea interióră* la preoţie se face directŭ de D-ḑeŭ în inima omuluĭ, dispuindu-l d'a se pregăti cu demnitate de primirea acestuĭ Darŭ.

Fără acesta chiemare, păstoriulŭ nu póte avea nicĭ un sentiment de obiectulŭ misiuneĭ sale, si prin urmare nicĭ o dorinţa d'a corespunde la ea. —De unde conchidem: că fĕrĕ chiemare, nu póte fi cine-va un

---

(1) Ión X. 1;
(2) Ebreĭ Y. v. 4;
(3) Fapt Apost. XX. 28;
(4) Marc. I. v. 17;
(5) Faptele Apost. XIV. 22.
(6) Veḑĭ Epistoliile către Timotheŭ şi Titŭ şi maĭ cu sémăcapitul III. a luĭ Timoshen şi I aluĭ Tit.
(7) Canon. Apostol. 1. 2. — Sinod s. c. 4 — Sinod 7. c. 3;
(8) Math. XXVIII. 20.

adevĕratŭ şi bunŭ păstoriŭ. Aşa dar pentru a-se exercita cu demnitate un serviciŭ în numele luĭ D-ḑeŭ, şi în care el se represintă, trebue a fi chiematŭ de D-ḑeŭ, spre a putea corespunde la elŭ Dar se presupunem, un momentŭ, că ar voi un păstoriŭ se corespunză titluluĭ seŭ, celŭ puţinŭ în o formă negativă, silinduse d'a face onóre coustumuluĭ seŭ sacerdotalŭ, evitând scandalulŭ şi neprofonând ministeriulŭ, însĕ ne avênd în sentimentul seŭ interiorŭ sânţenia oficiuluĭ: face totulŭ ce este esenţialŭ în administrarea taĭneĭ, forĕ păsare ; şi atuncea în locŭ d'a obţinea de susŭ *darulŭ*, obţine *blestemulŭ*, dupre cum ḑice St. scriptură : «*Blestematŭ este totŭ cel ce face lucrul Domnuluĭ cu nebăgare de sémă*» ; şi d'aci se vede îndestulŭ de lămuritŭ, că forĕ chiemare interióreĭ nu póte fi un adevĕratŭ (1) păstoriŭ.

Dar o chestiune se presintă: Chiemarea exterióră, când este făcută numaĭ din iniţiativa păstorilor bisericeĭ, forĕ înteresŭ particolariŭ, se póte lua în adevĕrŭ ca o chiemare expresă a voinţeĭ divine. Inse *chiemarea interióră* nefiind maĭ multŭ adresată într'un modŭ miraclos ómenilorŭ, prin ce vom cunósce noĭ că suntem chiemaţĭ ? Sigur că numaĭ din dorinţa de a exercita oficiulŭ pastoralŭ spre a ne procura o sórtă de existenţă maĭ comodă, nu vom conchide că suntem chiemaţĭ, nicĭ nu vom privi ca o chiemare divină în privirea nóstrĕ, devotamentulŭ rudeniilor nóstre, ce s'aŭ îngrijitŭ a ne cresce în frica Domnuluĭ : cu tóte că acestŭ devotamentŭ, décă este seriosŭ, póte fi bine-cuvêntatŭ, servind, ca o specie de chiemare pentru mulţĭ păstorĭ ; căcĭ spiritulŭ copilnluĭ destinatŭ de timpuriŭ pentru acesta, póte obţinea o dragoste excesiva de preoţie, dar acesta nu se póte privi ca o chiemare.

Chiemarea internă se face în adânculŭ sufletuluĭ ; şi prin urmare d'acolo sĕ ne silim a obţinea *semnele* prin care se cunósce ea.

Semnele *chiemăreĭ interne* la preoţie se constată prin lumina cuvêntuluĭ şi a spirituluĭ luĭ D-ḑeŭ, în modulŭ următoriĭ: Sufletulŭ omuluĭ, fiind instrumentulŭ prin care lucréză darulŭ păstoralŭ, trebue se cercetăm starea luĭ, si aflându'o virtnósă, vom cunósce positivŭ, că primulŭ elementŭ al *chiemăreĭ de sus* există în elŭ. Căcĭ nu se póte, ca sufletulŭ inspiratŭ, se nu se pue în conformitate cu obiec-

(1) Pentru acéstă causă şi învĕţătura apostolica exclude de la chirotonie, pe tot ceĭ ce întrebuinţéză în locŭ de *chiemare*, banĭ, spre a întra în serviciulŭ păstoralŭ, ḑicênd: „*Décă vre-un Episcopŭ, Presbyterŭ sau Diaconŭ prin banĭ ar căpăta demnitatea acesta, săse catherisască, şi el, şi cel-ce l'a chirotonitŭ, şi de sĕvêrşitŭ să se tae de la înpărtăşire*". (Canon. Apost. 29) Numaĭ puţinŭ cadŭ sub acesta catherisire şi ceĭ-ce întrebuinţéză stăpănitorĭ lumesci spre agiunge la treptele sacerdotale : *Décă vre-un Episcopŭ, Presbyterŭ saŭ Diacon, întrebuinţând lumescĭ stăpănitorĭ, prin iĭ ar căpăta vré-o biserică sa se catherisască şi să se aphuriséscă şi elŭ şi toţĭ părtaşiĭ luĭ la acesta* (Canon. Apost. 30).

tulŭ misiuneĭ sale prin mijlócele : prin care-ĭ vine înspiraţiunea, şi care sunt în numĕrŭ de treĭ. — *Credinţa* în réalitatea daruluĭ preoţieĭ, *Dorinţa* de darulŭ păstoralŭ, şi *Frica* saŭ sfiala de acelaşĭ darŭ, provenită din un mare respectŭ ce are către elŭ.

I. *Credinţa* saŭ încrederea în realitatea objectuluĭ, adecă în veritatea demnităţeĭ de care va fi însărcinatŭ ca ministru păstoral, că se va înplini, acesta n'are necesitate nicĭ de explicaţiunnĭ nicĭ de probă.

II. *Dorinţa* (de preoţie) este ĕntêiul semnŭ de *chiemarea internă* ; înse scopulŭ eĭ nu este tot-deuna bine determinatŭ, care causă necesitéză cercetărĭ seriόse : şi pentru a putea reuşi la acesta maĭ bine : credŭ că nu vom face un rĕŭ déca vom avea recursŭ chiar şi la o regulă fórte bună dată în acesta privire de un autoriŭ ce nu aparţine Bisericeĭ orthodoxe numitŭ Newton.

«*Privescŭ*, ḑice el, *ca o regula utilă d'a examina, décă dorinţa d'a predica altora este ferbinte în noĭ în momentulŭ când pietatea nóstră este aşa de aprinsa, în căt noĭ se fim despuşĭ a ne prosterne în naintea Domnuluĭ* : de este aşa, *atuncea este un bunŭ semnŭ. Dar daca cine-va simpte o mare dorinţă numaĭ de a predica altora* : *ĭar în propiulŭ sĕŭ sufletŭ, simpte puţină fóme şi sete de Darŭ*; *atunce e de temutu ca zelulŭ seŭ, se nu vie maĭ multŭ din un principiŭ egoisticŭ de cătŭ din spiritulŭ Domnuluĭ*» (1). Totŭ odată propunem candidatuluĭ d'a observa: decă îndemnulŭ seŭ interiorŭ spre Darulŭ preoţieĭ îĭ dictézá aşa dorescu a înbrăţişa acestŭ Darŭ, numaĭ spre «*a înplini lipsa necasurilor lui Christos în corpul meŭ, pentru corpulŭ luĭ, care este Biserica* (2), ĭar nu pentru înteresulŭ existenţeĭ vieţeĭ mele.—Intr'un cuvĕntŭ décă va vedea că motivulŭ înclinăreĭ sale către acesta excelentă înserciinare este numaĭ din dragoste de D-ḑeŭ, atuncea se fie convinsŭ că în dorinţa sa există adevĕrata chiemare divină.

III. *Frica* sau *sfiala* ce resultă din observarea înalteĭ sânţeniĭ acestuĭ darŭ în comparaţie cu a slăbiciuneĭ nóstre, ḑicĕnd cu Apostolulŭ : « *Cine este demnŭ pentru acesta* ? dovedesce încă sentimentulŭ chiemăreĭ înteriόre—pentru-că în sufletulŭ ce nu există Chiemarea se nasce o altă ḑicere în o formă decesivă şi anume : *Numaĭ prin acéstă carieră potŭ a'mĭ procura un modŭ de existenţă în lume.*

In fine dragostea către Iisus Christos, când este înfocată, se póte privi nu numaĭ că *o chiemarea internă*, dar şi ca o un sigiliŭ acesteĭ chiemărĭ (3). Acéstă ardentă dragoste se probéză că există în-

(1) Newton, Cardiphonia tom. II. p. 295.
(2) Philip. II. 5—7 ;
(3) 2. Corinth. II. 16.

tr'un sufletŭ, când arată un înfocatŭ devotamentŭ d'a înțelege St. Scriptură, care este cuvêntulŭ luĭ Christos: către care el se învăpăézä cu darulŭ ĭubireĭ. Dar când candidatulŭ nu înfățiséză în sine acestŭ devotamentŭ înfocatŭ de a înțelege St. Scriptură, se fie sigur că n'are nicĭ acea dragostea: ce de treĭ-orĭ a cerut'o Christos luĭ Petru la încredințarea păstorieĭ oilor séle (1), și prin urmare nicĭ chiemarea divină, fără care nu va putea reuși intru nimica. — Căcĭ expunerea forte și căldurósе a St. Evangeliĭ, și încă maĭ multŭ aplicațiunea Evangelieĭ la trebuințele și situațiunea sufletelorŭ, propriŭ ḑisŭ, póte fi speratŭ cu o difinitivă încredere, numaĭ de la candidatulŭ care singur a cercatŭ forța Evangelieĭ, și care continuă încă d'a face experiență în ea — căcĭ numaĭ atuncea va putea elŭ ḑice în tótă veritatea cu profetulŭ: «*Creḑutam pentru acea am și grăitŭ*».

In fine resumând totulŭ, vom ḑice: *Chiemarea la preoție* este un darŭ aluĭ D-ḑeŭ, datŭ ómenilor prin Iisus Christos. Ea este *Directă*, *Exterióră*, și *Interióră*. — *Chiemarea Directă este* când D-ḑeŭ o face într'un modŭ miracolos. *Exterióră* când D-ḑeŭ chieamă pe ómenĭ la Darulŭ preoțieĭ prin autoritatea ecleciastică. Interióră când le îndupliсă spiritulŭ d'a se pregăti într'un modŭ demnŭ de primirea acestuĭ Darŭ—și semnele acesteĭ chiemărĭ interne suntŭ: *Infocarea* spirituluĭ nostru către D-ḑeŭ, și dragostea expresă către studiul St. Scripturĭ.

Arch. **Gabr. Rașcan.**

NAPOLEON I.

REFLESIUNI DESPRE

DIVINITATEA CREȘTINISMULUI SI DESRPE MANTUITORUL LUMEI

(Urmare)

Vorbițĭ, ḑice Napoleon, despre Confuciŭ, despre Zoroastru, despre Numa și despre Mahometŭ; dérŏ între aceștia și Iisus Christosŭ este mare diferință; căcĭ totŭ ce a făcutŭ Iisusŭ este lucru, care nu póte fi făcutŭ decâtŭ de D-ḑeŭ, pe când faptele acelora nu sunt de câtŭ fapte de ómenĭ. Acțiunea acestorŭ muritorĭ fu terminată cu vieța lorŭ, cultulŭ lorŭ li s'a stabilitŭ cu forța.

Din contră Iisusŭ ascéptă totŭ dela faptulŭ morțeĭ séle. Din acésta nu póte ver-cine să înțelégă, că acésta este uă cale cu totulŭ streină de a ajunge la resultatŭ? Cine nu póte înțelege că încrederea luĭ Iisusŭ de a ascepta totulŭ de la mórtea sa este uă incredere

(1) Ioan XXI. 16—18.

supraumană şi uă realitate ne esplicabilă? Iisusŭ Christosŭ de şi avea numaĭ câţĭ-va discipolĭ, cu tóte acestea fu condamnatŭ la mórte; Elŭ móre ca obiectŭ de ură alŭ preoţilorŭ judeĭ, despreţuitŭ de naţiunea sa, delăsatŭ şi contradisŭ de aĭ sĕĭ. Şi cum se putea să fie altŭ-felŭ cu Iisusŭ, care anunţase maĭ înainte cea ce era să se facă?

« Mĕ vorŭ prinde, mĕ vorŭ crucifica, dicea Elŭ, voiŭ fi delăsatŭ de toţĭ, primulŭ meŭ discipulŭ se va lepăda de mine, la începutulŭ supliciuluĭ voiŭ lăsa pe ceĭ rĕĭ să facă ce vorŭ vrea, déră în urmă justiţiea divină fiindŭ satisfăcută, pĕcatulŭ originalŭ fiindŭ espiatŭ prin supliciulŭ meŭ, legătura omuluĭ cu Dumnedeŭ va fi renoită şi mórtea mea va fi viéţa discipulilorŭ meĭ. Atuncĭ eĭ vorŭ fi, fĕră mine, maĭ tarĭ de câtŭ cu mine; cĕcĭ eĭ mĕ vorŭ vedé înviatŭ; mĕ voiŭ înălţa la cerŭ şi le voiŭ trimite spiritulŭ care-ĭ-va instrui; spiritulŭ cruceĭ îĭ va face a concipe evangeliea; în fine eĭ vorŭ crede într'ênsa, o vorŭ predica şi vorŭ convinge totŭ universulŭ »

Acéstă promisiune, numită de Ap. Paulŭ *nebuniea* cruceĭ, acésta predicţiune a celuĭ crucifiptŭ s'a împlinitŭ ad litteram...... Chiar modulŭ realisăreĭ este şi maĭ minunatŭ de câtŭ promisiunea.

Spre realisarea acésta n'a decisŭ nicĭ uă di, nicĭ uă bătălie, ci uă luptă începută de apostolĭ şi întreţinută de succesoriĭ lorŭ.

In acestŭ resbelŭ toţĭ regiĭ şi tóte forţele pămêntuluĭ stau contra, fĕră a avé contră-le uă armată, ci uă energie misteriósă, câţĭ-va ómenĭ respândiţĭ încóce şi în colo, în tóte părţile Globuluĭ, nisce ómenĭ, carĭ nu aveaŭ altŭ semnŭ de câtŭ uă credinţă comună în misterulŭ cruceĭ.

Ce minune! Instrumentulŭ de supliciŭ alŭ luĭ Dumnedeŭ-Omulŭ devine arma discipulilorŭ! Eĭ pórta crucea în totŭ universulŭ cu convicţiunea, că *Iisusŭ Christosŭ a muritŭ pentru mântuirea ómenilorŭ.*

Câtŭ sânge vĕrsatŭ de ambele părţi! câtă furie! Din partea lumeĭ iritaţiunea şi tóte furorile ureĭ şi ale violenţeĭ; din partea discipulilorŭ luĭ Iisusŭ dulcéţă, curagiu şi resemnaţiune infinită.

Intr'unŭ îndelungatŭ timpŭ cugetarea lupta contra brutalităţeĭ, consciinţa contra despotismuluĭ, sufletulŭ contra corpuluĭ, virtutea contra tutorŭ viţielorŭ: Sângele creştinilorŭ curge în şiróie. Ei morŭ sărutândŭ mâna aceluia care îĭ ucide. Numaĭ sufletulŭ protestă, pe cândŭ corpulŭ se lasă a îndura tóte torturele, Pretutindinĭ creştiniĭ cadŭ (morŭ) şi pretutindinĭ eĭ suntŭ triumfătorĭ.

Imĭ vorbiţĭ despre Cesaru şi despre Alexandru, despre cuceririle lorŭ şi despre entusiasmulŭ lorŭ ce sciură să aprindă în inima soldatuluĭ pentru a-lŭ duce cu eĭ în espediţiunĭ aventuróse; dérĕ aicĭ trebue să se védă preţulŭ amóreĭ soldatuluĭ, preţulŭ victorieĭ;

aicĭ, ḑice Nepoleon, trebue sciutŭ că este efectulŭ naturalŭ alŭ disciplineĭ militare şi resultatulŭ uneĭ comande abile şi legitime. Si cu tóte acestea, câtŭ a duratŭ imperiulŭ luĭ Cesarŭ? Câtŭ timpŭ s'a putută susţiné entusiasmulŭ soldaţilorŭ luĭ Alexandrŭ. Eĭ s'aŭ bucuratŭ de aceste omagie uă oră, uă ḑi, în timpulŭ comandeĭ, şi celŭ multŭ în timpuln vieţeĭ, dupre capriţiulŭ numĕruluĭ şi alŭ întîmplăreĭ, dupre calculele strategieĭ şi înfine dupre şansele resbeluluĭ. Şi décă victoria înfidelă i-a părăsitŭ, le a întorsŭ spatele, vĕ maĭ puteţĭ óre îndoi despre încetarea entusiasmuluĭ? Eŭ vĕ întrebŭ, influinţa militară a luĭ Cesarŭ şi Alexandrŭ s'a prelungitŭ ea dincolo de mormêntŭ? Puteţĭ a vĕ închipui unŭ mortŭ făcêndŭ cucerirĭ cu uă armată credinciósă şi cu totulŭ devotată memorieĭ luĭ? Puteţĭ a vĕ închipui uă fantomă care are soldaţi fără soldă, fără speranţă pentru acéstă lume, uă fantomă, care să inspire soldaţilorŭ perseveranţa şi totŭ feluiŭ de privaţiunĭ? Vaĭ!! Corpulŭ luĭ Turnne era încŏ caldŭ, când armata sa decampa (se desfăcea) înaintea Montecucululuĭ! Şi pe mine m'aŭ uitataŭ armatele mele, încŏ trăindŭ eŭ, dupre cum pe Anibalu l'au părăsitŭ şi uitatŭ armatele cartaginese. Ecă puterea nóstră ca ómenĭ! Uă singură bătălie perdută şi adversitatea (nenorocirea) ne iea amiciĭ. Câţĭ ca Iuda am vĕḑutŭ împrejurulŭ meŭ.! Ah! décă eŭ n'amŭ putută îmdupleca pe aceştĭ marĭ politicĭ, pe aceştĭ generalĭ, cari m'aŭ trădatŭ, décă eĭ n'aŭ recunoscutŭ numele meŭ şi aŭ negatŭ miracolele adevĕrateĭ iubirĭ de patrie şi ale fidelităţeĭ; décă eu, care i-am dusŭ adesea la victorie, n'am putută, trăindŭ chiar, să încălḑescŭ aceste inime egoiste, dérŏ fiindŭ eŭ îngheçatŭ prin mórte, voiŭ puté óre a-le maĭ întreţiné şi redeşcepta zelulu? Puteţĭ a vĕ închipui pe Cesarŭ ca imperatatorŭ eternŭ alŭ senatuluĭ român şi din fundulŭ mausoleuluĭ (mormêntuluĭ) guvernândŭ imperiulŭ şi veghindŭ asupra destinelorŭ Romeĭ? Acésta este istoria invasiuneĭ şi a cucerireĭ lumeĭ prin Chreştinismŭ!! Ecă déră puterea Dumneḑeuluĭ creştinilorŭ şi minunea perpetuă a progresuluĭ credinţeĭ şi a guvernăreĭ bisericeĭ séle.

Popórele trecu, tronurile cadŭ, érŏ biserica rĕmâne! Care dérŏ este puterea ce ţine în picióre acéstă biserică atacată de oceanulŭ furiosŭ alŭ mânieĭ şi alŭ despreţuluĭ seculuî? Care este braçulŭ, care a preservat'o un timpŭ de 18 secole de atâtea uragane, cari aŭ ameninçat'o de a o înghiţi?

In ver-ce altă esistenţă (fiinţă), afară de a luĭ Iisusŭ Christosŭ, câte imperfecţiunĭ, câte vicisitudinĭ! Care este caracterulŭ, care să nu se coerceze (induplice, încovoie) abătutŭ de óre-carĭ obstacole? care este individulŭ, care să nu se schimbe dupre evenimente şi locurĭ, care să nu se supună la influinţa timpuluĭ şi care să nu

	No. pogónelor de pămînt ce posedă	No. Familiilor: Familiĭ	No. Familiilor: Suflete	De către cine este întreținută Biserica	NUMELE și PRONUMELE Preoților	Etatea	Cursul absolvit	Salariul pe an dupe Budget: Leĭ	Salariul pe an dupe Budget: B.	No. pogónelor de pămînt ce primesce.
.					. . . . .					
.	4 p.	55	220	de comună	Dumitrie Cojan . .	22	4 cl. sem.			2 p.
.					. . . . .					

PLASA

.				de stat	Protosingh. Iosif Nicul.	44	privat	1085		
.					Ieromonach. Grigorie .	42	„	561		
.					Ierom. P. Dăscălescu .	38	„	561		
.				„	Protosin. Dionisie Mar.	54	„	377		
.					Costache Vasiliu . .	45	„	754		
.				de comună	Co tache Moțiet . .	50	catichet	160		
.					. . . . .					
ru		120	480	„	Ioan Nica . . .	24	4 cl. sem.	111		
.					. . . . .					
.				„	. . . . .					
.				„	Nicolae Udrea . .	62	privat	109		
.				„	. . . . .					
.					. . . . .					
.				„	. . . . .					
.					. . . . .					
.				„	. . . . .					
.				„	. . . . .					
.				„	Stefan Manciu . .	58	„	90		
.					. . . . .					
.		60	240	de stat	Pr. Visarion Buliman .	44	„	888		
.					Ieromonach Varsanufie .	62	„	440		
.					Ieromon Galaction .	58	„	440		
.		70	280	de comună	Gh. Susanu . .	68	„	66		
.					. . . . .					
.	8½	60	240	„	. . . . .					
.	8½	70	280	„	Ión Savinn . . .	41	„	66		3 p.
.					. . . . .					
.	17 p.	200	800	„	Ilie Mârza . . .	50	„	(48		5½
.					Andreĭ Mârza . .	26	4 cl sem.	(		
.		90	360	„	. . . . .					
.					. . . . .					
.		90	360	„	. . . . .					
					. . . . .					
.		15	60		. . . . .					
		90	360							

„BISERICA ORTHODOXĂ ROMANA“

JURNALU PERIODICU ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

« Predică cuvêntul »
II Tim. IV, 2.

CRESTINISMUL IN DACII

ŞI

CREŞTINAREA ROMANILOR

(Fine vedĭ No. V. anul IV).

Décă în celelalte ţerĭ românescĭ, adecă în regatul Româno-Bulgarŭ, în Valachia şi Moldova viéţa religiósе a Românilor a avutŭ multe dificultăţĭ, apoĭ tóte acestea aŭ fostŭ învinse de creştiniĭ locurilor, ajutaţĭ de cătrĕ Regiĭ şi Domnitoriĭ respectivĭ. La Româniĭ din Timişĭana, Transilvania şi Maramureş lucrurile s'aŭ petrecutŭ altŭ felŭ; şi Regiĭ Uunguriei, ajutaţĭ maĭ ântâiŭ de cătrĕ clerul papalŭ şi maĭ pre urmă de celŭ calvinŭ, aŭ esercitatŭ totŭ felul de persecuţiunĭ, pentru ca, desmosceniud pre Românĭ de viéţa lor politică, să-ĭ pótĕ face a-şĭ părăsi şi religiunea străbunilor seĭ. O tenacitate însĕ, admirată kĭar de streinĭ şi adversariĭ lor, a pusŭ pre Românĭ în posiţiune, ca să suporteze tóte dificultăţile şi persecuţiunile în locurile scumpeĭ lor patriĭ, ĭar pre uniĭ din dînşiĭ ĭ-a împinsŭ, ca trecĕnd munţiĭ, să vinĕ în Moldova séŭ Valachia, şi aicĭ să-şĭ desfăşure în libertate simţul regliosŭ, la care, ca poporŭ de rasa latină, a ţinutŭ fórte multŭ. Vorbind în terminĭ genericĭ, viéţa religiósă a Romanilor din Regatul vekeĭ Ungariĭ se reduce pĕnĕ la seculuĭ al XV-le întru'unŭ şirŭ ne'ntreruptŭ de persecuţiunĭ din partea Regilor Ungarieĭ, cariĭ se glorificaŭ de cătrĕ Papĭ cu titlul de: «Signifer Ecclesiae = Stegarul Bisericeĭ »

precum şi din partea nobililor şi a clerulul Bisericel papale din Ungaria.

In Ungaria evuluï meḑiu, religiunea domnitóre era cea papală; de aicĭ apoĭ sórta ortodocsieĭ a devenitŭ a fi din cele maĭ de plânsŭ. In anul 1224, pre timpulŭ Regeluĭ Ungarieĭ Andreĭ II, se publică unŭ decretŭ regalŭ, avênd puterea de lege, prin care decretŭ religiunea ortodocsă devine numaĭ tolerată, adecă suferită în statŭ, ĭar credincioşiĭ acesteĭ confesiunĭ, adecă Românii, se supunŭ la plata de ḑecimĭ cleruluĭ papalŭ (1) şi clerul ortodocsŭ al Românilor este redusŭ la posiţiunea de omagĭ séŭ clacaşĭ; adecă, neconsiderânduli-se rangul, membriĭ cleruluĭ atât pre pămênturile regale, cât şi pre moşiile nobililor şi ale cleruluĭ papalŭ datorĭaŭ, ca să împlinĭascĕ tóte obligaţiunile sătenilor, alipiţĭ de proprietate şi prin urmare să fie şi vênduţĭ cu acésta. Ca dovadă, că de acéstă lege tiranică şi degradătóre clerul românŭ n'a scăpatŭ nicĭ pĕnĕ la începutul secululuĭ XVI-le, ni potŭ servi protestele Românilor dela 1250 şi petiţunile Episcopilor şi ale Metropoliţilor din diversele Bisericĭ ale Transilvanieĭ, ce s'aŭ continuatŭ pĕnĕ la 1479. Eca cum se esprimă în acéstă privinţă Regele Matheĭ Corvin: « Nos Mathias, Dei gratia Rex Hungariae, Bohemiae, etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis: quod nos, tum ad humillimae supplicationis instantiam fidelis nostri Reverendi Iovanyckik Metropolitani Nandor Albensis nostrae propterea porrectae Maiestati, tum vero ex gratia speciali, universos et singulos Valachos Presbyteros fidem graecam tenentes, in comitatu Maromorosiensi existentes, praesentes et futuros de solutione quarumcunque taxarum tam ordinariarum quam extraordinariarum, per ipsos, in medium Regnicolarum nostrorum solvi, Maiestatique Nostrae, ab eisdem provenire debentium, perpetuis futuris semper temporibus gratiose duximus eximendos, et supportandos. = Noĭ Mateĭ, din Graţia luĭ D-ḑeŭ Rege al Ungarieĭ, Bohemieĭ etc. Facem cunoscutŭ prin acésta tuturor celor, ce li se cuvine, a sci, că Noĭ atât în urmarea umileĭ petiţiunĭ a Reverentieĭ séle Metropolituluĭ Ioanikie din Alba Iulia, cât şi din graţia nóstră cea specială, am scutitŭ pre toţĭ şi numaĭ pre preuţiĭ Valachĭ, ce se ţinŭ de legea grécă, şi cariĭ se află în comitatul Maramureşuluĭ, atât pre ceĭ

(1) Leges ecclesiasticae Regni Hungariae. Claudiupoli. 1827 T. III, pag. 529.

presenţî, cât şi pre ceî viitorî, de plata orî-căror tacse atât ordinare, cât şi estraordinare, pre care eî trebuiaŭ să le plătiască Maiestăţeî Nóstre *cu cialalţî ómeniî regalî aî nostri*, şi din graţia nóstră ordonămŭ, de a-î scăpa şi de a-î uşura pentru tóte timpurile viitóre în perpetuitate » (1).

Dela 1234 noî avemŭ jurămêntul Regeluî Ungarieî Bela, prin care acesta în modŭ sistematicŭ declară stărpirea Românilor, cariî pre aceste timpurî eraŭ singuriî ortodocşî din regatŭ. După ce acestŭ rege, fiiul luî Andreî II-le, se jură pre s-ta Evangelie în presenţa legatuluî papalŭ, Episcopul Iacob de Prenestin, că va stĕrpi din Regatul seŭ pre toţî ceî, ce nu ascultă de Biserica papală, apoî adauge în respectul ortodocşilor : « . . . . et eos, qui Romanae Ecclesiae in terra nostra sunt inobedientes iuxta ritum unius cuiusque nationis, qui non sit contra fidem catholicam, compellemus obedire Romanae Ecclesiae. = Şi vomŭ face, ca să se supunĕ Bisericeî romane şi acia, cariî sûntŭ în pămêntul nostru nesupuşî Bisericeî romane, dupre ritul fie-căria naţiunî, ca să nu fie în contra credinţeî catolice (2) ». Şi décă consultămŭ numaî datele istorice, de care dispunemŭ, trebue să recunóscemŭ, că Regiî Ungarieî cu clerul catolicŭ a realisatŭ cu prisos tóte aceste promisiunî, ajungênd clerul papalŭ cu abusurile, de a provoca intervenirea regilor. Aşa pre timpul regeluî Ludovic (1436), clerul, papalŭ a transformatŭ ḑecimele, plătite pentru pămêntul locuitŭ, în banî, şi Româniî ortodocşî, ne supunêndu-se la o asemine mĕsură nicî de frica *interdictuluî eclesiasticŭ*, adecă oprirea cu cuminicarea s-lor mistere, aŭ provocatŭ pre Rege, ca să publice în înţelegere cu clerul papalŭ unŭ decretŭ, prin care se ḑicea, că décă nobiliî şi cialalţî ómenî nu se vorŭ supune, ca să plătiască ḑecimele în banî, şi nu vorŭ asculta de pedepsele eclesiastice, atuncî eî vorŭ fi supuşî de cătrĕ guvernŭ la pedepse pecuniare séŭ bănescî (3).

Posiţiunea Bisericeî românescî din Regatul Ungarieî a fostŭ, e prea adevĕrat, din cele maî dificile, sub presiunea şi persecuţiunile

(1) Mag. istoricŭ A. Tr. Laurian T. III. pag. 166.
(2) Mag. ist. A. Tr. Laurian T. III, pag. 123.
(3) Ibid T. III, 145—148.

Regilor, a nobililor şi a clerulnĭ papalŭ. Pênĕ la 1479 însuşĭ datele istorice tacŭ despre acéstă sórtă nefericită a Românilor, şi pentru prima dată, noĭ am vĕḑutŭ maĭ sus, Mateĭ Corvin este Regele Ungarieĭ, care prin diploma, dată Metropolituluĭ de Transilvania, face mençiune despre Metropolitul Ĭoanikie, ce pre aceste timpurĭ se afla Metropolitŭ în Transilvania cu reşedinţa în Alba Julia, şi care avea sub dependinţa sa şi pre Episcopul Maramureşuluĭ. Pre lôngă aceste, D. Hinţ ni maĭ spune, că la anul 1595 voevodul Transilvanieĭ, Sigismund Batori, în înţelegere cu Michai Bravul, a supusŭ pre Metropolitul de Transilvania celuĭ din Ungro-Vlachia (1), ĭar Prea Sânţitul Chrisant, Patriarchul de Ierusalem, voind să determine şi posiţiunea canonică a Metropolituluĭ de Transilvania din seculul al XVII-le, ḑice : « Οὗτος ἔχει ἀναφορὰν πρὸς τὸν μητροπολίτην Οὐγγρο-Βλαχίας λόγῳ πατριαρχικῷ καὶ ἐξαρχικῷ δικαίῳ = Acesta (Metropolitul Transilvaniei) are relaţiunĭ cu Metropolitul Ungro-Valachieĭ, (fundate) pre disposiţiunĭ patriarchale şi dreptul de Ecsarchŭ » (2). De la seculul XV-le şi maĭ departe, Prea Sânţitul Şaguna şi cu D. Hinţ ni presintă multe din datele istorice, relative la istoria Bisericeĭ de Transilvania. Dar pre noĭ aicĭ, comform planuluĭ stabilitŭ, trebue să ne ocupe istoria Bisericeĭ de Transilvania pênĕ la începutul seculuIuĭ al XV-le, şi să căutămŭ a determina starea de organizaţiune a acesteĭ Bisericĭ, precum şi relaţiunile eĭ intereclesiastice, începênd de la seculul al XII-le şi pênĕ la al XV-le. Éca scopul nostru, şi aicĭ trebue să ne limitămŭ.

Noĭ amŭ arătatŭ maĭ sus câte-va esemple, privitóre pre starea Bisericeĭ din Transilvania, façă cu Regiĭ şi nobiliĭ Ungarieĭ, precum şi cu clerul papalŭ. O asemine stare de lucrurĭ, organisată sistematicesce, şi persecuţiunile, râdicate la celŭ maĭ înaltŭ gradŭ, de sigur, că nu puteaŭ să permitĕ Românilor, de a avea o organisaţiune eclesiastică normală. Româniĭ îşĭ aveaŭ pre preuţiĭ lor, reduşĭ la posiţiunea unuĭ simplu omagŭ, şi confundaţĭ atât în drepturĭ, cât şi prin posiţiunea lor socială cu toţĭ creştiniĭ de naţiune română. Eĭ puteaŭ să-şĭ aibă şi Episcopiĭ lor, dar pentru cuvêntul,

(1) Geschichte des Bisthums des griechisch-nichtunirten Glaubensgenossen in Siebenbürgen. Hermannstadt. 1850 pag. 19.

(2) Χρησάνθου Συνταγματίον pag.

că Biserica Românilor în Regatul Ungarieĭ era numaĭ suferinţă, séŭ tolerată şi toleranţa ungară, precum şi în genere a evuluĭ meḑiŭ, consta în a nu avea nicĭ unŭ felŭ de relaţiunĭ cu statul, de aicĭ apoĭ lipsa de orĭ ce mençiune despre Episcopiĭ Bisericeĭ ortodocse a Românilor din Transilvania. Avem, însĕ o dovadă peḑişe despre esistenţa de Episcopĭ în Transilvania, pe la finele seculuiuĭ XIV-le, adecă anul 1391. Regele Ungarieĭ Vladislaŭ ni documentéză acestŭ faptŭ printr'unŭ actŭ al Patriarchieĭ de Constantinopolŭ, datŭ luĭ Băliţă vodă şi luĭ Dragu Mester, în anul 1391, cu ocasiunea fundăreĭ mônăstireĭ s-luĭ Michail din Maramureş. Vladislaŭ în anul 1498, voind, ca să restabiléscĕ drepturile mônăstireĭ s-luĭ Michael în persóna Egumenuluĭ seŭ Ilariu, contestate de cătrĕ Episcopul Ioan al Maramureşuluĭ, ni presintă actul Patriarchuluĭ Antonie II în traducerea latină, unde, dupŏ ce se confirmă fundarea mônăstireĭ şi raporturile Egumenuluĭ cu preuţiĭ de pre cele şépte moşiĭ ale mônăstireĭ, se ḑice şi despre Episcopiĭ şi Archiepiscopul Maramureşuluĭ façă cu Mônăstirea: «Ad haec si quis nostrorum subditorum Archiepiscopus, aut Episcopus in dicto monasterio, aut pertinentis eiusdem inveniretur, quod eiusmodi dicto Priori esset in adiutorium, velut haec humilitatis nostrae Litterae ostendunt, sigillo nostrae, Ecclesiae munitae. = Pre lôngă aceste, décă s'ar *afla vre unŭ Archiepiscopŭ séŭ Episcopŭ, din ceĭ supuşĭ noî* în numita mônăstire, séŭ în locurile, dependinte de dînsa, să fie spre ajutorul preḑisuluĭ Egumenŭ în modul, cum stipuléză acéstă scrisóre a modestieĭ nóstre, confirmată cŭ sigiliul Bisericeĭ nóstre» (1). Adecă, din acestŭ citatŭ noĭ vedemŭ, că în Maramureş eraŭ Episcopĭ, cariĭ ar părea că sûntŭ necunoscuţĭ Patriarchuluĭ, dar cariĭ în realitate trebue să fi fostŭ în relaţiunĭ cu Metropoliţiĭ Moldoveĭ, ceĭ nŭ bine vĕḑuţĭ de cătrĕ Patriarchie.

Pentru noĭ acestŭ decretŭ Petriarchalŭ are şi o altă importanţă şi anume cea privitóre pre relaţiunile intereclesiastice ale Bisericeĭ ortodocse din Transilvania. Fiind Biserica de Transilvania din timpurile cele maĭ vekĭ, adecă de pre la începutul seculuiuĭ XIII, în relaţiunĭ intereclesiastice cu Biserica a tóteĭ Ungro-Valachiĭ, ce-şĭ avea reşedinţa în Argeş şi maĭ pre urmă în Tôrgoviştea; de altă

(1) Mag. ist. A. Tr. Laurian T. III, pag. 175.

parte, Biserica din Maramureş, avêndu-şĭ relaţiunile séle eclesiastice cu Biserica Moldoveĭ, şi póte dupre esemplul acestia şi cu Metropolia de Galiţia, dupre cum se vede dintr'unŭ faptŭ istoricŭ, petrecutŭ la 1490 în persóna Episcopuluĭ Ioan din Muncaciŭ (1); aceste Bisericĭ aveaŭ relaţiunile lor şi cu Patriarchia de Constantinupolŭ, când circumstanţiele istorice li permiteaŭ acésta, şi Românii din Transilvania căutaŭ, ca şi ceĭ din Moldova şi Valachia, de a întra tot-de-una în relaţiunĭ cu acea Biserică, carea nu li presinta unŭ periculŭ pentru independenţa lor. Astŭ-felŭ Româniĭ din Maramureşŭ, vĕḑênd, că Biserica lor este opresată în gradul celŭ maĭ înaltŭ de cătrĕ clerul papalŭ, eĭ în persóna luĭ Băliţă şi a luĭ Dragu, fundéză o mônăstire, asigurându-ĭ independenţa în modŭ materialŭ cu şépte moşiĭ şi o supunŭ Patriarchieĭ de Constantinupolŭ, carea li presenta speranţa, că la umbra Bisericeĭ, vorŭ putea conserva naţionalitatea lor şi vorŭ avea celŭ puţin o independinţă eclesiastică (2).

Româniĭ din Timişana, avênd o posiţiune politică diferită de acelor din Transilvania şi Marmureş, eĭ şi în privinvinţa eclesiastică aŭ avutŭ a trece prin maĭ multe fase. Pre la 1370 eĭ eraŭ sub Metropolitul de Severin; pentru care cuvêntŭ şi acestŭ Metropolitŭ se numia al Ungoro-Valachieĭ ceĭ despre Severin, adecă, pre lôngă Valachia, el maĭ avea sub administraţiunea sa şi ducatul Timişaneĭ. Acéstă stare a Bisericeĭ din Timişana s'a continuatŭ nu numaĭ pre timpul, cât a esistatŭ Metropolia de Severin (1401), dar noĭ credemŭ, că şi maĭ pre urmă, pĕnĕ la începutul seculuĭ al XVI-le, adecă pĕnĕ la înfiinţarea Metropolieĭ Sêrbilor din Austria, cunoscută în istorie cu numirea de Metropolia şi alte orĭ Patriarchia de Carloveţ (3). Cu acéstă dată istorică se începe pentru Biserica ro-

(1) Mag. istoricŭ. A. Tr. Lauriau T. III, pag. 164.

(2) Veḑĭ actul, la care facemŭ aicĭ alusiune, în Magasinul istoricŭ A. Tr. Lauri T. III, pag. 175.

(3) Sêrbiĭ aŭ începutŭ a trece Dunărea şi a se aşeḑa în Regatul Ungarieĭ şi în partea Vestică a Timişaneĭ pre la jumătatea seculuĭ XV-le, când patria lor din stânga Dunăreĭ era aservită cu totul de cătrĕ Turcĭ; şi aŭ continuatŭ a se stabili în Srem şi Slavonia pênĕ la începutul seculuĭ trecutŭ. Eĭ presentându-se, ca unŭ elementŭ opusŭ Românilor din Ungaria şi Transilvania, şi avênd o ură ne'mpăcată contra Turcilor, aŭ primitŭ de la Regiĭ Ungarieĭ dreptul de liberă confesiune a Ortodocsieĭ şi li s'a permisŭ, de a avea şi unŭ Metropolitŭ, cu reşedinţa maĭ ântâiŭ

mână din Timişana o eră noă, carea a pus'o sub administraţiunea Metropoliţilor de Carloveţ (1). De şi în maĭ multe rôndurĭ Romaniĭ aŭ căutatŭ a avea Episcopiĭ lor, nu li s'a permisŭ însĕ acésta pĕnĕ al 1783, când şi atuncĭ aŭ trebuitŭ să aĭbă maĭ mulţĭ Episcopĭ de naţionalitate sêrbĭ. Anul 1810 a fostŭ momentul, când Românii din Timişana şi-aŭ căpătatŭ Episcopul lor în persóna Prea Sânţituluĭ Vasilie Moga, care în timpul păstorieĭ séle de 34 anĭ ajunsese a fi Metropolitul tuturor Românilor ortodocşĭ din Transilvania, avêndu-şĭ reşedinţa în Sibiu.

In genere vorbind, Biserica ortodocsă a Românilor din Transilvania, Timişana şi Marmureş a avutŭ a lupta cu maĭ multe dificultăţĭ. *Trecênd epoca de barbarie, ca şi Românii din Valachia şi Moldova, unde în respectul eclesiasticŭ li s'a contestatŭ de cătrĕ Patriarchia de Constantinupolŭ orĭ-ce organisaţiune eclesiastică independentă, Româniĭ acestia s'aŭ vĕdutŭ de o dată în faça propagandelor papale şi maĭ pre urmă şi în faça persecuţiunilor calvine, care tóte la unŭ locŭ eraŭ susţinute şi ajutate de cătrĕ nobiliĭ si Regiĭ Ungarieĭ.* **Tenacitatea însĕ caracteristică a poporuluĭ românŭ şi afecţiunea luĭ cătrĕ religiunea străbună, a făcut pre opresoriĭ Românilor din Transilvania şi Maramureş, ca să dispereze în realisarea planuluĭ lor;** de altă parte, **serviciele, aduse Statuluĭ Ungurŭ prin Huniade, aŭ contribuitŭ fórte mult la uşurarea celŭ puţin a posiţiuneĭ lor eclesiastice; de aicĭ apoĭ vedemŭ pre Româniĭ din Transilvania, că îşĭ aŭ unŭ Metropolitŭ ortodocsŭ şi românŭ încă dela 1479, ĭar pre ceĭ din Maramureş unŭ Episcopŭ.** *Suferind Româniĭ din Timişana şi Ungaria de Sudŭ aceléşĭ persecuţiunĭ, ca şi ceĭ din Transilvania, şi ajutându-se în nevoile eclesiastice*

în Srem şi de la începutul seculuĭ trecutŭ în Carloveţ. Fiind însĕ, că Biserica Sêrbilor cu reşedinţa în Ipec s'a bucuratŭ de o posiţiune independentă, şi dupĕ căderea patriarchatuluĭ Româno-Bulgarŭ (1393) acéstă Biserică s'a întitulatŭ pre sine de Patriarchie; şi fiind că ceĭ maĭ mulţĭ din Sêrbiĭ Austrieĭ eraŭ strămutaţĭ aicĭ din aceste locurĭ; de aceĭa Sêrbiĭ din Srem, rădicând organisaţiunea Biserieeĭ lor la rangul de Metropolie independentă, eĭ adese-orĭ aŭ întitulatŭ pre Metropolitul lor Patriarchŭ. Acéstă însĕ pretenţiune eclesiastică a Serbilor a rĕmasŭ tot-de-una nerecunoscută oficialminte.

(1) Şaguna, opera citată pag. 128.

cu Românii din Metropolia Severinului şi apoi ai Valachiei, **ei în respectul independenței eclesiastice aŭ întârdiatŭ și mai multŭ, de cât cialalți frați ai lor, și acésta din causa noilor óspeți, adecă ai Sêrbilor din Austria, și éca cuvintele, pentru care Românii din Timișana și Ungaria, propriu disă, aŭ căpătatŭ o Beserică națională și independentă numai pre la începutulŭ seculului actualŭ (1810).**

In faça celorŭ vorbite de noi în acestŭ studiu nu mai rĕmâne nicï cea mai mică îndoélă, că Românii n'aŭ fostŭ creştinaţi de cătrĕ Bulgari. Datele istorice de care noi am pututŭ să dispunemŭ, ni-a probatŭ contrarul. Şi era fórte naturalŭ, ca Românii, carii de la străbunii lor aveaŭ o dosă de cultură şi unŭ gradŭ de civilisaţiune; carii cu venirea lor la Dunărea aŭ trebuitŭ să aducĕ cu sine, décă nu mai mult, apoi celŭ puţin reminiscentele unei vieţi anteriόre; dicemŭ era fórte naturalŭ, ca acesti Români, fii ai Imperiului lumei, să nu se supunĕ influentei popórelor barbarice, ce s'aŭ strecuratŭ pre locurile lor, şi specialminte Bulgarilor. Românii, noi am vĕdutŭ, aŭ avutŭ în tóte timpurile viéţa lor socială, ei adusŭ cu sine şi religiunea creştină, şi pre viéţă politică ei şi-aŭ regulat'o cu popórele bărbarice, cei inundaŭ. In drépta Dunărei, avĕnd de adăpostŭ munţii Emului, Romanii cu capitalul lor intelectualŭ, cu datenele şi religiunea lor s'aŭ unitŭ cu Bulgarii, poporŭ aptŭ pentru civilisaţiune, şi aŭ organisatŭ douĕ regaturi, unul, pre care noi l-am numitŭ Bulgaro-Romanŭ şi al doilea Româno-Bulgarŭ, conform cu importanţa elementului organizătorŭ. Ambele aceste elemente, avênd inimici comuni, pre Bizantini, ei şi-aŭ împrumutatŭ reciprocŭ averea lor proprie; adecă Bulgarii aŭ proadusŭ noei lor organisaţiuni forţa fisică, mulţimea populaţiunei, iar Românii aŭ presentatŭ acestei organisatiuni capitalul şi forţa lor morală, adecă viéţa socială, datenele şi religiunea lor. Eca cuvintele dupre opiniunea nóstră, pentru care noi şi găsimŭ şi pĕnĕ astă-di atâte moravuri comune la Români şi Bulgari, şi pentru care între aceste doĕ popóre şi-aŭ avutŭ locul atâte relaţiuni politico-sociale. Da, Românii aŭ fostŭ cu capitalul moralŭ în viéţă Româno-Bulgară şi de acela în-

tre dînşiĭ şĭ-aŭ pututŭ avea locul atâtea relaţiunĭ politico-sociale.

In stânga Dunăreĭ însĕ, unde pre lôngă popórele barbarice, ce s'aŭ strecuratŭ unul dupŏ altul, aŭ rĕmasŭ, ca colocuitorĭ cu Românii, Ungurii, aicĭ lucrurile s'aŭ petrecutŭ altŭ felŭ. Românĭ, fiind şi aicĭ adăpostiţĭ în munţiĭ Carpaţĭ, şi avĕnd acelaşĭ capitalŭ moralŭ, ca şi ceĭ din Emŭ, nu aŭ pututŭ să organizeze o viéţă politico-socială comună cu Ungurii, din causa circunstărilor istorice. Bine se începuse lucrurile, cândŭ cu mergerea luĭ Gheisa la Constantinupolŭ. Dar Românii, avĕnd tot-dé-una de divisă, séŭ maĭ drept, fiind dominaţĭ de simţimêntul, de a conserva în modŭ intactŭ moscenirea lor strămoşéscă, şi prin urmare şi religiunea ortodocsă, aŭ trebuitŭ să se despartă de Ungurĭ şi acestia, fiind dominaţĭ de Biserica papală, aŭ fostŭ tot-dé-una, décănu tot-de-una instigaţĭ contra Românilor, apoĭ puşĭ în posiţiune, de a nu avea necesitate de cultura Românilor şi kĭar a persecuta religiunea lor. Eca, dupre noĭ, causele pentru care Românii din stângd Dunăreĭ nu s'aŭ aliatŭ la viéţă cu Ungurii, şi eĭ aŭ susţinutŭ cu bărbăţie lupta de cotropire şi o susţinŭ pĕnĕ în presentŭ.

Romanii, noĭ am vĕḑutŭ şi din acéstă skiţa istorică, suntŭ unŭ poporŭ, ce nu-şĭ perde libertatea sa, şi de altă parte nu este nicĭ cotropitorŭ. Imperatorii bizantinĭ şi Regiĭ ceĭ maĭ potenţĭ aĭ Ungarieĭ aŭ fostŭ necesitaţĭ a li recunósce publicaminte vitalitatea lor, şi kĭar a-ĭ face aliaţiĭ lor. Resbelul din 1877 a doveditŭ încă o dată lumeĭ puterea vitală a Românilor şi respectul lorŭ pentru principiile civilisaţiuneĭ şi ale religiuneĭ creştine ; acésta ar trebui să impresioneze celŭ puţin pre fraţiĭ lor, cu carĭ colocuescŭ împreună.....

ARCH. **Genadie Enacénu.**

FINE.

REPERTORIU

DE

MATERIILE CUPRINSE IN STUDIUL, « CRESTINISMUL IN DACII SI CRESTINAREA ROMANILOR. »

Introducerea şi divisiunea materieĭ.

I

Privirea generală asupra opereĭ D-luĭ E Golubinski, întitulată: „Краткій очеркъ исторіи Православныхъ Церквей-Болгарской, Сербской и Румынской. — Opiniunea D-luĭ Golubinski despre creştinarea Românilor. — Naţionalitatea Românilor dupre D. Golubinski. — Combaterea opiniuneĭ de cătrĕ D. Golubinski, că Româniĭ n'aŭ priimitŭ crestinismul de la Ungurĭ. — Creştinarea Românilor, dupre opiniunea Prea Sânţitului Macarie.— Opiniunea D. Golubinski, despre chrestinarea Românilor din Valahia. — Opiniunea D-luĭ Golubinski, despre crestinarea Românilor din Transilvania şi Moldova.

II

Venirea Bulgarilor in imperiul Bizantinŭ. — Intinderea Bulgarilor in imperiul Bizantinŭ.—Bulgariĭ n'aŭ fostŭ crestinĭ pĕnĕ la anul 869.— Raţionamente despre crestinarea Bulgarilor.— Data crestinăreĭ Bulgarilor. — Crestinarea Goţilor. — Româniĭ, necrestinându-se de Bulgarĭ, nu s'aŭ crestinatŭ nicĭ de Goţĭ.— Româniĭ nu s'aŭ crestinatŭ de Hunĭ.— Româniĭ nu s'aŭ crestinatŭ de Avarĭ.

III

Planul părţeĭ positive a studiuluĭ. — Delimitaţiunea geografică a Dacieĭ traĭane.— Urme de crestinismŭ în Dacia luĭ Traĭan şi crestinarea Românilor.—Starea politică a Dacieĭ traĭane din seculul III şi formarea Dacieĭ aureliane. — Remânerea Goţilor în Dacia traiană, seculul IV.— Relaţiunile politice ale Românilor din ambele Daciĭ cu Huniĭ, seculul V.—Intinderea geografică a Românilor din Dacia traĭană de pre timpul

Goţilor şi al Hunilor.—Descripţiunea geografică a Dacieĭ luĭ Aurelian.—Crestinismul în Dacii prin seculul al II şi IV.— Quiriu Episcopul Sisanieĭ, sec. III şi începutul celuĭ IV.— Episcopiĭ Teofil şi Nicita.—Metropolitul de Macedonia, Alecsandru Metropolitul de Thesalonic şi Creştinii din Panonia şi Mysia. — Ursake şi Valent, cel ântâiŭ Episcopŭ al Singidonuluĭ şi al doile al Mirseĭ din Panonia.— Dependenţa Bisericilor din Dacii de Biserica Romeĭ.—Kyriac Episcopul Mysieĭ, Silvestru şi Protogen al Dacieĭ, Photin Episcopul Sirmiuluĭ. — Confesiunea greco-latină a luĭ Ursaki şi prin urmare usul limbeĭ latine în Daciĭ (sec. IV).— Confesiunile din Sirmiu.—La synodul din Arimin ièŭ parte şi Episcopiĭ Dacieĭ.—Ne crestinarea Românilor de cătrĕ Goţĭ.— Probe despre dependenţa Bisericilor române de Roma.— Strămutarea Episcopuluĭ de Sirmiu la Thesalonic (an. 434). — Episcopul Marguluĭ şi trădarea luĭ (an. 441).—Episcopul Sirmiuluĭ din anul 441.—Episcopiĭ din Dacia luĭ Aurelian ièŭ parte la synodul IV ecumenicŭ. — Din Episcopia Sirmiuluĭ se forméză a Thesaloniculuĭ şi din acésta a Justinianeĭ I.— Cele treĭ-ḑecĭ de Episcopiĭ din Daciĭ (anul 457).— Ducele Vitalian al confederaţiuneĭ de la Dunarea şi synodul localŭ din Eraclia (518).— Recapitulaţiune a faptelor istorice din epocele de la 105 pĕnĕ la 274 şi de aicĭ pĕnĕ 527.— Privirĭ generale asupra epoceĭ a III-a a studiuluĭ şi planul acesteĭ părţĭ (sec. VI—VII, anul 668).— Viéţa politică a Românilor façă cu Avariĭ. — Intinderea elementuluĭ român pre timpul Gepiḑilor. — Episcopiĭ din Ilirii şi Daciĭ atârnă tot de Papa (546).—Autocefalia Bisericeĭ din Achrida şi raporturile eĭ cu Bisericile din Daciĭ.— Episcopul din Tomi (551).— Crestinĭ în Nove şi Singidon (an. 580).— Recapitulaţiune asupra epoceĭ III.

IV

Privire generală asupra epoceĭ IV (668—1185).— Planul de studiu al Epoceĭ — Ducatele Române din Munţiĭ Carpaţĭ — Intinderea Românilor între Siret şi Munţiĭ Carpaţĭ. — Locurile din Dacia luĭ Aurelian, locuite de Romanĭ — Privire generală asupra vieţeĭ politice. — Viéţă politică a Românilor de pre malurile Dunăreĭ. — Viéţa politică a Românilor din Munţiĭ Carpaţĭ. — Viéţa politica a Românilor din drépta Dunăreĭ.— Recapitulaţiune asupra vieţeĭ politice a Românilor din epocha a IV (an 668—1186).—Privirĭ generale asupra vieţeĭ religióse a Românilor. — Crestinismul la Româniĭ din stânga Dunăreĭ.— Postul Sâmbeteĭ —Episcopul Ursu ïea parte la sinodul VII ecumenicŭ (787). —Archiepiscopul Ioan al Thesaloniculuĭ (787).—Episcopul Delvetuluĭ ïea parte la sinodul din Constantinupol — Crestiniĭ strămutaţĭ de Crum sûntŭ Românĭ — Crestiniĭ din Români începŭ a influenţa pre Bulgarĭ.— Timpul Crestinăreĭ Bulgarilor.—Locul crestinăreĭ Bulgarilor. — Modul crestinăreĭ Bulgarilor. —Creştinarea Bulgarilor. — Cultura

slavonă şi întroducerea limbeĭ slavice între Românĭ.— Analisa literilor cirilice şi a limbeĭ slavone a secululuĭ IX-le. — Fapte istorice, relative la întroducerea cultureĭ slavone între Românĭ. — Date istorice, relative la Metodie şi Ciril.— Archiepiscopiĭ Bisericeĭ Bulgaro-Române Iosif şi Georgie (869—878) — Metropolitul Agaton al Românilor din Dacia lui Traian. — Monastirea s-luĭ Ioan Botezătorul şi a s-luĭ George din ducatul luĭ Claudiu (sec. X). – Eparchiile eclesiastice din Bulgaria şi elementul românescŭ din dînsele —Chrisóvele lui Basiliu Bulgaro-ctonul despre Eparchiile Bisericeĭ Bulgaro-Române. — Maĭ multe Eparchiĭ cu Bisericĭ române în Dacia aureliană. — Rolul Românilor în crestinarea Ungurilor. — Recapitulaţiune asupra celor ḑise în epocha a IV (668—1185).

V

1185—1600.

Privirĭ generale asupra acesteĭ epoce şi planul studiuluĭ — Fundarea Regatuluĭ II-le Românо-Bulgarŭ şi rescóla luĭ Petru şi Asan. Naţionalitatea acestora —S-tul Demetriu al Thesaloniculuĭ devine protectorul Românilor, resculaţĭ de cătrĕ Petru şi Asan.—Muntele Emŭ, ca punctŭ de plecare în formarea Regatuluĭ II- le Româno-Bulgarŭ. — Cuceririle luĭ Asan şi întinderea Regatuluĭ sĕŭ.— Cucеririle luĭ Ioniţă şi a luĭ Asan II.—Delimitaţiunea geografică a Regatuluĭ Româno-Bulgarŭ de pre timpul luĭ Ioniţă —Esistenţa la începutul seculuĭ al XIII-le a unuĭ altŭ Statŭ românescŭ în stânga Dunăreĭ. — Ducate române în Transilvania şi Timişéna pre la începutul Seculuĭ al XII. — Ducatul românŭ din Moldova, Basarabia şi Bucovina la finele Seculuĭ XII-le. — Privire geografică şi generală asupra întindereĭ elementuluĭ românŭ din seculul al XII-le şi pĕnĕ la al XV-le.—Privirĭ generale asupra vieţeĭ politice a Românilor din epocha, ce ne ocupă. — Elementul românŭ, ca basă vieţeĭ politice din Regatul II-le Româno-Bulgarŭ. — Nimicirea influenţeĭ politice a Bizantinilor din Mysiĭ.—Tendinţele luĭ Asan, de a uni în Regatul Româno-Bulgarŭ nu numaĭ întregŭ elementul românescŭ, dar şi pre celŭ bulgarŭ.— Asan se ocupă şi de comerçul Regatuluĭ II Romano-Bulgarŭ. — Mórtea luĭ Asan din mânele luĭ Iancu —Administraţiunea luĭ Petru, fratele luĭ Asan.—Mórtea luĭ Petru şi venirea luĭ Ioniţă pre tronul Regatuluĭ II-le Româno-Bulgarŭ.— Calităţile luĭ Ioniţă, ca omŭ politicŭ, din punctul de privire al Bizantinilor şi al Românilor.—Suirea luĭ Ioniţă pre tronul Regatuluĭ Româno-Bulgarŭ.—Protestul luĭ Emeric, regele Ungarieĭ, contra luĭ Ioniţă, Regeluĭ Româno-Bulgarilor.—Posiţiunea Bizantinilor faţă cu Regatul Româno-Bulgarŭ pre timpul luĭ Ioniţă.—Ioniţă nimicesceşi influenţa politică a Latinilor din imperiul Bizantinŭ dupŏ ce a bătutŭ la Adrianupolŭ şi pre Balduin.—Cérta luĭ Ioniţă şi Emeric pentru cincĭ pro-

vinciĭ din vestul Regatuluĭ seŭ.—Relaţiile luĭ Ioniţă cu Inocentiu III-le Papa Romeĭ.—Ioniţă cere dela Inocentiu corona de Rege.—Inocentiu III delégă pre Ioan Capelanul seu, ca să studieze şi să tracteze cu Ioniţă pentru cedarea coroneĭ.— Ioniţă, scrutând cu delegatul papalŭ scriptele, constată, că corona şi demnitatea imperială predecesoriĭ seĭ aŭ primit'o dela Biserica romană. — Ioniţă primesce insigniile regale de la Papa Inocenţiu şi dreptul de a bate monedă. — Mórtea luĭ Ioniţă. —Suirea pre tronul Regatuluĭ a luĭ Borilă, nepotul luĭ Asan. — Suirea pre tronul Regatuluĭ Române-Bulgar a luĭ Ioan II Asan şi privirĭ generale asupra acestuĭ bărbatŭ.—Caracterul luĭ Ioan II Asan.— Cuceririle luĭ Ioan II Asan.— Organisaţiunea socială şi militară a Regatuluĭ Româno-Bulgarŭ de sub Ioan II Assan.— Motivele relaţiunilor amicale dintre Ioan II Asan şi Imperatoriĭ bizantinĭ.— Inrudirea luĭ Ioan II Asan cu Imperatorul Ioan Duca Bataze.— Luptele luĭ Ioan II Asan contra Latinilor din Constantinupol.—Ioan II Asan desparte pre fiică-sa de Teodor, fiiul luĭ Ioan Duca.—Alianţa luĭ Ioan II Asan cu Latiniĭ din Constantinopolŭ.—Căsătoria luĭ Ioan II Asan cu Irina, fiica Imperatoruluĭ Anghel Teodor. – Cruciada proĭectată de Papa Gregoriŭ IX-lé contra luĭ Ioan II Asan.—Alinarea Papeĭ Gregoriŭ IX-lea prin Bela IV, regele Ungarieĭ.—Suirea pre tronul Regatuluĭ a luĭ Caliman, fiiul luĭ Ioan II Asan.— Suirea pre tronul Regatuluĭ a luĭ Michael, al doilea fiŭ a luĭ Ioan II Asan.—Nimicirea tractatelor de pace şi cucerirea maĭ multor cetăţĭ de către Bizantinĭ.— Recâscigarea de către Michael a cetăţilor, răpite de Bizantinĭ.—Mórtea luĭ Michael şi privirĭ generale asupra regilor, succesoriĭ luĭ — Privirĭ generale asupra vieţeĭ politice a Regatuluĭ Româno-Bulgarŭ.—Circumstanţele politice pentru înfiinţarea Principatuluĭ Valachieĭ.—Timpul şi modul fundăreĭ Valachieĭ.—Consideraţiunĭ asupra fundăreĭ Valachieĭ.— Privirĭ generale asupra organisaţiuneĭ sociale a Valachieĭ.— Purtarea Românilorŭ din Moldova faça cu invasiunea Tătarilor.— Privirĭ generale asupra Românilor din Moldova.—Privirĭ generale asupra elementuluĭ român din Transilvania.— Viéţa politică a Românilor din Transilvania cu Duciĭ lor.—Privirĭ generale asupra Vieţeĭ politice a tuturor Românilor din epocha de la începutul seculuĭ al XI pĕnĕ la finele celuĭ al XV.—Privirĭ generale asupra independenţeĭ Bisericilor române.— Organisaţiunea Bisericeĭ din Regatul Româno-Bulgarŭ şi fasele principale, prin care ea a trecutŭ. — Fundarea Metropolieĭ Româno-Bulgare în Tûrnova.—Vasilie celŭ ântăiŭ Archiepiscop al Bisericeĭ Româno-Bulgare. —Metropolia de Preslava.— Eparchiile eclesiastice ale Bisericeĭ Româno-Bulgare.—Consideraţiunĭ generale asupra faptelor istorieĭ eclesiastice dintre aniĭ 1199 — 1221.—Scrisórea Papeĭ Inocentiŭ III cătrĕ Ioniţă pentru unirea Bisericilor. — Respunsul luĭ Ioniţă cătrĕ Papa Inocenţiŭ şi o scrisóre a Archiepiscopuluĭ Vasilie tot în cestiunea unireĭ

Bisericilor.— Adoa scrisóre a luĭ Ioniță, cerênd dela Papa râdicarea Bisericeĭ la rangul de Patriarchie.—Rĕspunsul luĭ Inocentiŭ către Ioniță și trămiterea legatuluĭ papalŭ —Râdicarea Archiepiscopuluĭ Vasilie la rangul de primat al Bisericeĭ Româno-Bulgare.— Timpul, cât a duratŭ unirea Bisericeĭ Româno-Bulgare cu cea papală.— Reîntórcerea Bisericeĭ Bulgaro-Române la ortodocsie și rădicarea eĭ la Patriarchie.— Documente, relative la Patriarchatul Bisericeĭ Româno-Bulgare.—Ioakim I, Patriarch de Tûrnova și aducerea móscelor s-teĭ Parascheva.—Tentațiunea Papeĭ Inocentiu IV de a reuni Biserica Româno-Bulgară cu cea papală.— Negațiunea Patriarchatuluĭ Bisericeĭ Româno-Bulgare de cătrĕ Calist I, Patriarchul de Constantinopolĭ. — Anatematisarea Patriarchieĭ Româno-Bulgare de cătrĕ cea din Constantinupolĭ pentru nesupunere.—Patriarchiĭ Bisericeĭ Româno-Bulgare: Basiliŭ I, Ioakim I, Basiliu II, Ioakim II, Ignatie și Macarie.—Ioakim III, Patriarchŭ al Bisericeĭ Româno-Bulgare și cercările Papeĭ Nicolaŭ IV-lé pentru reunirea Bisericilor. — Patriarchiĭ Doroteĭ, Roman, Teodosiŭ I, Ioanikie I și Simeon.— Patriarchiĭ Teodosiŭ II și Ioanikie II, și sinodul din Tûrnova contra Bogomililor.—Patriarchul Eutimie și lucrările luĭ literare pentru Biserică.— Transformarea Patriarchieĭ de Tûrnova în Metropolie și esiliul luĭ Eutimie — Privirĭ generale asupra Bisericeĭ Româno-Bulgare.— Privirĭ generale asupra Bisericeĭ din Valachia.—Biserica Valachieĭ n'a fostŭ supusă Patriarchieĭ de Tûrnova și ea se afla în relațiunĭ cu Metropolitul Vidinuluĭ.— Argumente tradiționale despre organisațiunea Bisericeĭ de Valachia. Motivele, ce aŭ făcutŭ pre Biserica Ungro-Valachieĭ de a se supune celeĭ de Constantinupolŭ — Suirea pre tronul Bisericeĭ de Ungro-Valachia a Metropolituluĭ Ioacint Critopulo. Chariton Metropolitul Ungro-Valachieĭ.—Antim Critopulo, Metropolitŭ al Ungro-Valachieĭ.— Timoteĭ, Metropolitŭ a Ungro-Valachieĭ.— Adoa Metropolie a Ungro-Valachieĭ din Severin.— Actul patriarchalŭ pentru înființarea acesteĭ Metropoliĭ.—Atanasie I, Metropolitŭ alŭ Severinuluĭ.—Privirĭ generale asupra Bisericeĭ Ungro-Valachieĭ.—Privirĭ generale asupra Bisericeĭ din Moldova. Romanismul și ortodocsia Românilor din Moldova, probate de Papa Gregoriŭ al IX.—Probe despre independența Bisericeĭ de Moldova.—Acte din partea Papeĭ Gregoriu IX, pentru unirea Bisericeĭ Moldoveĭ cu cea papală.—Actele luĭ Climent IV, pentru unirea Bisericilor. —Actele luĭ Urban V, pentru unirea Bisericeĭ Moldoveĭ cu cea papală și înființarea episcopieĭ catolice de Siret.— Rădicarea Archiepiscopuluĭ Iosif la rangul de Metropolitŭ ortodocsŭ al Moldoveĭ.—Privirĭ generale asupra Bisericeĭ Moldoveĭ.—Privirĭ generale asupra vieţeĭ religióse a Românilor din Transilvania.—Posițiunea degradată a Bisericeĭ române din Transilvania.—Punițiunile Românilor din Transilvania pentru credința lor ortodocsă.—Raporturile Metropolituluĭ din Transilvania că-

SERBAREA

PATRONILOR SEMINARIULUI CENTRAL DIN BUCURESCI

CELEBRATA LA 30 IANUARIE 1878.

In ḑioa de 30 Ianurie avênd a se celebra solemnitatea Patronilor spirituall aĭ Seminaruluĭ Central din Bucurescĭ, Părintele Directorŭ formând cu câte-va ḑile maĭ nainte programa solemnităţeĭ, a înaintat'o maĭ întâiŭ autorităţilorŭ respective — Inalt Prea Sânţituluĭ Metropolitŭ Primat şi onorabiluluĭ Minister de Culte şi instrucţiune publică; érŏ dupe acea împreună cu o adresă de invitaţiune D-luĭ Rectore şi D-lor Decani aĭ Universităţi din Bucurescĭ, precum şi tuturor D-lor Directorĭ şi profesorĭ aĭ diferitelor scóle secundare publice din Capitală.

In ḑioa Sânţilorŭ patronĭ aĭ Seminariuluĭ, serviciul divin s'a săvârşit în Biserica S-teĭ Ecaterina, şi comform programeĭ, S-ta Liturgie care s'a officiat de Prea Sânţitul Archereŭ Calist Stratonichias s'a început la orele $8^1/_2$.

In timpul obicĭnuit al Serviciuluĭ Divin Părintele Diacon Ştefan Călinescu, unul din profesoriĭ Seminariuluĭ, a pronunţat un discursŭ pe care 'l şi publicăm maĭ jos.

Inalt Prea Sânţitul Motropolit Primat neputênd şi singurŭ în persónă (din causă de bólă) a lua parte la acéstă solemnitate, dupe cum a avut tótă buna voinţă, a bine voit a delega din partea Inalt Prea Sânţieĭ Séle, pe Prea Sânţitul Inocentiu Episcopul Eparchiede Buzĕŭ, care l'a şi representat, atât în biserică cât şi în sala solemnităţeĭ.

Terminându-se serviciul Divin , Prea Sânţitul Inocentiu şi Prea Sânţitul Calist precum şi alte persóne invitate, împreună cu D-niĭ Profesorĭ şi elevĭ aŭ mersŭ în localul Seminariuluĭ, unde se afla pregătit Salonul de primire (1). La intrarea în Salonŭ a

(1) In localul Seminariuluĭ, prin îngrijirea direcţiuneĭ nu numaĭ Salonul, ci şi Balconul era decorat splendidŭ cu ghirlande de bradŭ şi cu tricolorul naţional; ear intrarea şi frontespiciulŭ Salonuluĭ eraŭ aşa de bine decorate în cât nu lăsaŭ nimic de dorit.

Prea Sânţiţilor Inocentiu şi Calist precum şi a altor onorabilĭ óspeţĭ, Chorul Seminaruluĭ a întonatŭ un imnŭ de recepţiune. După terminarea acestuĭ imnŭ, Prea cuvioşia Sa Păr. Archimandrit Genadie Enăceanu, a dat cetire discursuluĭ Părinteluĭ Director, care din causă de bólă nu a putut lua parte la acéstă solemnitate, — discurs pe care 'l şi publicăm tot în acestŭ număr.

Terminându-se discursul, Chorul Vocalŭ a întonat maĭ multe imnurĭ de ocasiune, de a căror bună esecutare asistenţiĭ aŭ rămasŭ prea satisfăcuţĭ.

Incetând Chorul vocal D. Dr. C. Georgeanu, profesor de limba şi literatura Latină la cursulŭ Superior al Seminariuluĭ, a dat lectura disertaţiuneĭ séle, în care a făcutŭ o comparaţiune între alte religiunĭ cu religiunea Chreştină, arătând că acéstă din urmă în principiu este de o dată cu omul, de unde a şi provenit o similitudine între preceptele chreştine cu a unora din cele alte religiunĭ.

In fine, chorul vocalŭ al Seminariuluĭ a înkieatŭ solemnitate cu esecuţiunea maĭ multor imnurĭ naţionale.

DISCURSU

PRONUNŢAT LA 30 IANUARIE IN BISERICA SF. ECATERINA

Cela ce va face şi va învĕţa, acela mare se va chiema întru împĕrăţiea cerurilorŭ
(Mat. V. 19).

Fraţilorŭ!

Marĭ lucrurĭ săvĕrşesce omulŭ, când are în inimă dorinţe frumóse şi când voinţa sa este condusă de judecata sănĕtósă spre realisarea dorinţelorŭ bune. Frumóse lucrurĭ săvĕrşesce omulŭ, când doresce binele, lumina, şi apoĭ face totŭ, ce póte, spre a vedé împlinite aceste dorinţe!!

Totŭ astŭ-felŭ putemŭ dice şi despre scolarulŭ, care urméză cu tótă disposiţiunea sufletuluĭ pe calea lumināreĭ, a sciinţeĭ, a progresuluĭ. Numaĭ să aibă lumea, numaĭ să aibă

scolarulŭ dorința, setea de lumină, de sciință și voința de a se consacra spre acésta, și atuncĭ finitulŭ va fi încununatŭ cu celŭ maĭ strălucitŭ succesŭ. A afirma acésta ne autorisă unŭ magnificŭ esemplu din viéța creștinilorŭ primitivĭ și chiar experiența:

Iisusŭ Christosŭ după ce a începutŭ lucrarea cea mare a renascereĭ, a luminăreĭ omenireĭ, deși umbla adeseaorĭ prin câmpiĭ, prin locurĭ depărtate de orașe și sate, cu tóte acestea ceĭ ce doriaŭ lumina nu pregetaŭ a urma după Elŭ chiar și prin pustietățĭ. Astŭ-felŭ după ce'șĭ a alesŭ discipolĭ Iisusŭ Christosŭ, percurgêndŭ orașele și satele Galileeĭ, se adunase imprejurulŭ sĕŭ mulțime de poporŭ nu numaĭ din Galilea, ci și din alte locurĭ depărtate: din Ierusalimŭ, din Iudea și chiar din părțile de dincolo de Iordanŭ (1). Setea de lumină, de învĕțătură, care să le lumineze calea vieţeĭ, îĭ făcea să nu se despartă de Dênsulŭ; îĭ făcea ca în ver-ce momentŭ, când ar fi statŭ Divinulŭ Invĕțătorŭ, să se grupeze împrejuru-ĭ spre a-lŭ asculta. Mântuitorulŭ vĕḍêndŭ acéstă sete, acéstă disposițiune și voință a celorŭ ce urmaŭ după Elŭ, subtŭ cerulŭ liberŭ, în miḍloculŭ câmpieĭ, le făcea lecțiune, le predica evangeliea împĕrățieĭ luĭ Dumneḍeŭ. Nu numaĭ atâtŭ, ci adevĕratulŭ Invĕțătorŭ alŭ neamuluĭ omenescŭ, într'una din ḍile, merse cu mulțimea de scolarĭ, adică cu mulțimea de tinerĭ, bătrênĭ, femeĭ și copiĭ, și se sui pe unŭ munte lôngă marea Genezaretuluĭ. Acolo pe munte, în miḍloculŭ frumusețeĭ cu care Dumneḍeŭ a împodobitu natura, începu să înveţe mulțimea cea setósă. Printre preceptele morale, ce dete mulțimeĭ cu acéstă ocasiune, anunță mulțimeĭ ce-Lŭ încungiura, că n'a venitŭ să desființeze legea dată prin Moisi, ci ca să o completeze, atrăgêndŭ atențiunea poporuluĭ de a

(1) Din ținutulŭ de la rĕsăritulŭ Iordanuluĭ, numitŭ *Perea*.

sci că nimini nu trebue să schimbe ceva din prescripţiunile legei şi să nu înveţe pe nimeni altŭ felŭ de câtŭ aşa, cum prescrie legea. Pe lôngă acésta dice, că celŭ ce învaţă, trebue maĭ ântâiŭ elŭ să facă fapte bune, şi apoĭ să înveţe: «*Cela ce va face şi va învĕţa, acela mare se va chiama întru împĕrăţiea cerurilorŭ*».

Din aceste dise ale Mântuitoruluĭ putemŭ vedé legătura intimă ce esistă între fapte şi învĕţătură. Pentru acésta vomŭ dice câte-va cuvinte spre a învedera şi maĭ multŭ acéstă intimitate, şi spre a vedé de câtă însemnătate este acéstă legătură pentru viéţă.

Fraţilorŭ,

Constituţiunea natureĭ omuluĭ este astŭ-felŭ, că elŭ trebue să lucreze, să facă ceva. Organismulŭ fisicŭ alŭ omuluĭ este constituitŭ, întocmitŭ aşa că trebue să se consacre activităţeĭ. In scopulŭ activităţeĭ organismuluĭ fisicŭ Dumnedeŭ a îndestratŭ pe omŭ şi cu puterĭ sufletescĭ, carĭ să ajute şi să conducă activitatea spre bine, adică să dirigă pe omŭ spre a nu lucra de câtŭ numaĭ bine atâtŭ pentru fie-care individŭ şi naţiunea luĭ, câtŭ şi pentru întregulŭ neamŭ omenescŭ.

Dumnedeŭ a îndestratŭ pe omŭ cu inimă spre a dori binele, cu minte spre a deosibi binele de rĕŭ, cu voinţa şi libertate spre a pune în esecutare fapta cea bună.

A nu lucra este a se opune natureĭ umane, este a sta contra atâtŭ a destinaţiuneĭ organismuluĭ fisicŭ, câtŭ şi a puterilorŭ cu carĭ este îndestratŭ Sufletulŭ omuluĭ. Sufletulŭ trebue să judece şi să facă alegere între fapte, érŏ corpulŭ să esecute fapta judecată ca bună. Astŭ-felŭ făcêndŭ omulŭ, în urmă póte şi trebue să întrebuinţeze cuvêntulŭ, adică facultatea ce are de a vorbi, spre a învĕţa şi pe alţiĭ.

A judeca dreptŭ, a pune în lucrare fapta judecată ca bună, şi apoĭ a învĕţa pe alţiĭ, sunt legate strînsŭ şi ne-

despărţitŭ între sine: una decurge din alta, una presupune pe cea-altă. A lucra fără a cugeta, şi a cugeta fără a lucra nu însemnéză nimicŭ, nu este nimicŭ (1); a vorbi şi învĕţa fără a pune în lucrare, în ordinea morală, este ce-va fără viéţă, este ca unŭ corpŭ fără sufletŭ; este, în fine, a nu fi nicĭ o dată fericiţĭ de a vedé realisate învĕţăturile propuse altora. Pentru acésta, Mântuitorulŭ Christosŭ nu a combătutŭ nimicŭ cu maĭ multă tărie de câtŭ învĕţătura fără fapte, învĕţătura lipsită şi desbrăcată de haina cea luminósă şi preţiósă a faptelorŭ bune, a virtuţeĭ, a dragosteĭ creştinescĭ, cari sunt calităţĭ ce trebue să încununeze pe omŭ ca creatŭ dupre chipulŭ şi asemănarea luĭ Dumnedeŭ.

Apostolulŭ Paulŭ avêndŭ în vedere lipsa de dragoste creştinéscă, din care decurge lipsa de fapte bune dice: «*De aşi grăi în limbi omenesci şi ângeresci, érĕ dragoste nu amŭ, făcutu-m'am aramă sunătóre şi chinvalŭ rĕsunătorŭ; de aşi avé darulŭ prorociei şi de aşi sci tóte tainele şi tótă sciinţa, şi de aşi avé tótă credinţa în câtŭ să mutŭ şi munţii, érĕ dragoste nu am, nimicŭ nu suntŭ*». (1 Corint. XIII, 1—3).

Apostolulŭ Iacovŭ totŭ asemenea vorbesce în acéstă privinţă dicêndŭ: «*Ce folosŭ este, fraţii mei, de ar dice cine-va că are credinţă, érĕ fapte nu are? Aŭ póte credinţa să-lŭ mântuéscă? De va fi fratele, séŭ sora goi şi în lipsă de hrana cea de tóte dilele, şi va dice lorŭ cine-va dintre voi: Mergeţi în pace, încăldiţi-vĕ şi vĕ săturaţi, ênsă voi nu le aţi da cele de trebuinţă trupului, ce folosŭ ar fi? Aşa şi credinţa, déca nu are fapte, este mórtă fiindŭ singură. . . . . . Vedeţi déră, dice Apostolulŭ, că din fapte se îndrepteză omulŭ, érĕ nu, numai din credinţă. . . . . . . ; căci precum trupulŭ*

---

(1) Décă s'ar analisa espresiunea: *nu este nimicŭ*, s'ar părea că aceste două negative daŭ nascere unuĭ afirmativŭ, ênsă în limba română esprimă totŭ negaţiune.

fără sufletŭ este mortŭ, așa și credința fără fapte este mórtă» (Iacovŭ. II, 14–18, 24, 26).

Uă viéță fără fapte era în timpulŭ, când a venitŭ Mântuitorulŭ Christosŭ; era o viéță, ca să dicemŭ așa, fără viéță, o viéță în care nu se vedea pusă în practică destinațiunea vietuireĭ de pe pământŭ a omuluĭ.

De aceea Iisusŭ Christosŭ lovesce cu biciŭ de focŭ în acéstă morală perversă a timpuluĭ de decadență; voesce să descepte lumea spre a vedé că este greșită calea pe care merge. Iisusŭ Christosŭ, ca să sdrobéscă sistema greșită, trebuia să lovéscă în speculatoriĭ bineluĭ, trebuia să lovéscă și să distrugă rĕulŭ prin apostrofarea celorŭ ce țineaŭ direcțiunea cea nenorocită în detrimentulŭ omenireĭ. Pentru acésta, fariseilorŭ, cari numaĭ diceaŭ, numaĭ învĕțaŭ, déră nimicŭ bunŭ nu făceaŭ, le dice: «*Vai! vouĕ cărturarilorŭ și fariseilorŭ fățarnici! Căci voi deciuiți isma și mărarulŭ și chimenulŭ, și ați lăsatŭ cele mai grele ale legei: judecata și mila și credința; acestea trebuia să le faceți, și acelea să nu le lăsați. Povĕțuitori orbi! cari strecurați țințarulŭ și înghițiți cămila!! Vai! vouĕ cărturarilorŭ și fariseilorŭ fățarnici! căci voi curățiți partea cea din afară a paharului și a blidului, érĕ în intru suntŭ pline de răpire și de nedreptate.* (Mat. XXIII, 23—27); *Așa voi din afară vĕ arĕtați ómenilorŭ drepți, érĕ în întru sunteți plini de fățărnicie și de nedreptate*»! (Mat. XXIII, 28).

Mântuitorulŭ, în persóna fariseilorŭ biciuindŭ atâtŭ de amarŭ direcțiunea cea greșită, proclamă cu tărie principiulŭ celŭ înaltŭ, celŭ mare alŭ faptelorŭ bune, dicêndŭ: «*Cela ce va face și va învĕța, acela mare se va chiema întru împĕrăția cerurilorŭ*».

Direcțiunea cea greșită, calea cea nenorocită a societățeĭ vechĭ fiindŭ astŭ-felŭ sguduită din temelie de cŏtre Mântuitorulŭ lumeĭ, edificiulŭ celŭ vechiŭ alŭ moraleĭ cade cu mare sgomotŭ prefăcêndu-se în ruină, cade cu

tótă resistența celorŭ ce maĭ voiaŭ a-lŭ sprijini și a-ĭ susține temelia cea putredă și fără viéță.

Din ruinile și sdrobiturile acestuĭ edificiŭ alŭ acesteĭ nenorocite sisteme și societățĭ, îmbătrânită în rele, se înalță societatea cea nouă, adecă societatea creștină, întemeiată pe marele principiŭ alŭ faptelorŭ bune.

Societatea creștină, ca unŭ crinŭ candidŭ și fără de pată, ca o flóre din cele maĭ frumóse, care răspândesce cu abundanță mirosŭ dătătorŭ de viéță și deliciosŭ, cresce cu putere și repediciune peste ruinile vechieĭ societățĭ. Puterea cea demnă de admiratŭ a luĭ Dumnedeŭ face ca în scurtŭ timpŭ rădăcinile doctrineĭ evangelice să pătrundă adîncŭ în ruinile vechiuluĭ edificiŭ, face ca rădăcinile învățătureĭ evangelice nu numaĭ să pătrundă în ruinĭ, déră să sdrobéscă chiar petrele ce maĭ întîmpinaŭ printre putrediciunĭ (1). Rapiditatea cu care acéstă nouă societate (2) se lățesce, este ce-va, pe care nicĭ gura, nicĭ péna cea maĭ abilă nu póte esprima și descrie într'unŭ modŭ satisfăcătorŭ; este, în fine, ce-va, care uimesce pe ver-cine și-lŭ face să dică: Mare eștĭ Dómne! și minunate suntŭ lucrurile tele!!

In sînulŭ acesteĭ nouĕ societățĭ vedemŭ pe deplinŭ pusŭ în practică principiulŭ faptelor bune, cari trebue să precédă învĕțătureĭ. In sînulŭ acesteĭ omenirĭ regenerate toțĭ creștiniĭ strălucescŭ prin fapte bune și de caritate. Aci vedemŭ strălucindŭ pe orizontele viețeĭ creștine ca nisce luceferĭ radioșĭ, vedemŭ dicŭ strălucindŭ pe sânțiĭ și mariĭ dascălĭ aĭ lumeĭ: pe Marele Vasilie, pe Gură de Aurŭ și pe Grigorie Teologulŭ. Viéța acestorŭ marĭ dascălĭ, pe cari astă dĭ creștinătatea îĭ celebréză, este o continuitate de fapte bune, de dragoste creștinéscă, este o viéță plină de activitate.

(1) Alusiune la eretici.
(2) Creștinismulŭ.

Acești trei sânți și mari dascăli ai lumei aŭ urmatŭ pe deplinŭ doctrinei evangelice, aŭ pusŭ în practică principiulŭ proclamatŭ de Iisusŭ Christosŭ. Pentru acésta écĕ aŭ devenitŭ mari, aŭ rĕmasŭ și vorŭ rĕmâné mari în eternitate, și vorŭ fi celebrați în secolii secolilorŭ. *Acela déră, care va face și va învĕța, mare se va chiema întru împĕrăția cerurilorŭ.*

Pe calea învĕțăturei evangelice, pe calea faptelorŭ bune și mari aŭ mersŭ moșii și strămoșii noștri români. Uă dorință, unŭ cugetŭ, uă voință spre bine îi unia. Acésta i-a făcutŭ să rĕmână mari nu numai în istoria țĕrei nóstre, ci chiar în istoria lumei și să bine merite de la țéra lorŭ. Prin credință statornică în Dumnedeŭ, prin fapte laudabile și prin cuvêntulŭ lorŭ celŭ cu multă autoritate aŭ pututŭ să mântuéscă moșia românismului de tóte periculele seculare. Faptele lorŭ cele gloriose făceaŭ ca cuvêntulŭ să le fie ascultatŭ fĕră întârdiere chiar de celŭ mai după urmă cetățénŭ. Esemplulŭ lorŭ făcea ca toți să fie gata a lucra pentru țéra lorŭ. Cine nu scie câtŭ a lucratŭ Michaiŭ Vitézulŭ și câtŭ de multŭ a fostŭ ascultatŭ cuvêntulŭ lui? Cine nu scie câtŭ a lucratŭ și cum s'a sacrificatŭ Tudorŭ Vladimirescu și alții mari români? Cine nu scie câtă autoritate avea cuvêntulŭ celŭ însoçitŭ de fapte bune alŭ lui Ilarionu, episcopulŭ de Argeșŭ, alŭ lui Chesarie, episcopulŭ de Buzĕŭ, alŭ lui Veniaminŭ, Mitropolitulŭ Moldovei, alŭ lui Grigorie, Mitropolitulŭ Unguro-Valachiei (României) și alŭ altrorŭ păstori și clerici ai bisericei Române? Aceștia aŭ lucratŭ, aŭ învĕțatŭ, pentru acésta s'aŭ înscrisŭ în cartea vieței, în cartea numurirei neamului Românescŭ; aŭ rĕmasŭ mari atâtŭ în memoria posterităței, câtŭ și înaintea Părintelui cerescŭ, care scie faptele lorŭ cele bune.

Astŭ-felŭ trebue să urmămŭ și noi: Să facemŭ fapte bune, fapte frumóse și patriotice, și apoi să învĕțămŭ și pe alții. Fie-care în cerculŭ sĕŭ să se silescă a da esemple

de fapte bune, de viéţă frumósă si demnă de bunĭ şi adevĕraţĭ creştinĭ; căcĭ décă vomŭ învĕţa numaĭ, ne vomŭ face, cum dice Apostolulŭ, aramă sunătóre. Décă părintele va învĕţa pe fiiĭ sĕĭ ca să miluéscă pe vĕduvă şi pe orfanĭ, érŏ elŭ le va închide uşa şi-ĭ va goni, fiţĭ încredinţaţĭ că maĭ multă putere va avé esemplulŭ, şi copilulŭ la timpulŭ séŭ nu va face de câtŭ totŭ aşa, cum a vĕdutŭ. Inveţe cine-va pe copiĭ să respecte pe bătrînĭ, pe autorităţĭ, pe tot omulŭ, şi décă se va proba prin fapte că altŭ-felŭ învéţă, şi altŭ-felŭ face, atuncĭ dorinţa cea frumósă, nicĭ uă dată nu se va realisa. Nu numaĭ atâtŭ, fraţilorŭ, ci consecinţele uneĭ atarĭ vieţĭ sunt încŏ şi maĭ funeste: Generaţiunea, care acum se înalţă, observândŭ acéstă flagrantă contradicţiune dintre învĕţătură şi fapte va contracta uă indiferinţă cŏtre totŭ ce este sântŭ, bunŭ şi laudabilŭ în societate; va perde respectulŭ, va deveni ipocrită, va căuta numaĭ interesulŭ personalŭ. Cu alte cuvinte, se va întórce érŏşĭ la nefericita stare a moraleĭ, care era în lume înaintea Creştinismuluĭ.

Déră pentru acésta n'ar puté nimenĭ să fie inculpatŭ de câtŭ noĭ, ceĭ ce trăimŭ acum şi avemŭ datoria de a forma generaţiunea viitóre. Si décă s'a disŭ că inima copiluluĭ este ca céra, căreia îĭ dă cineva forma ce voesce, apoĭ numaĭ învĕţătura intemeiată pe fapte bune, pe esemple de virtute, póte a ne servi ca celŭ maĭ bunŭ şi maĭ eficace midlocŭ spre a ajunge la scopulŭ educaţiuneĭ, adică spre a forma bine pe fiiĭ noştrĭ, în câtŭ să putemŭ avé consolaţiunea de a dice fie-care: sunt fericitŭ că am pututŭ prin faptele mele şi prin puçina mea învĕţătură să crescŭ pe fiiĭ meĭ bine şi să daŭ celŭ puçinŭ ţĕreĭ mele bunĭ şi oneştĭ cetăţenĭ; sunt fericitŭ că am educatŭ pe fiicele mele astŭ-felŭ, în câtŭ potŭ fi adevĕrate şi virtóse mame şi cetăţene.

Uă astŭ-felŭ de crescere prin fapte şi învĕţătură a fi-

ilorŭ fie-cărei familiĭ în parte şi aĭ ţěreĭ întregĭ va face ca România să fie fericită şi să privéscă cu iubire de mamă pe toţĭ fiiĭ sĕĭ ca nisce tinere odrasle adunaţĭ într'unŭ cugetŭ, într'uă inimă şi credinţă împrejurulŭ *altarului divinŭ*, împrejurulŭ *altarului Românismului* înălţândŭ către Dumnedeŭ rugăciunile lorŭ de fiĭ pentru îngrijirea, protecţiunea şi prosperitate mameĭ lorŭ comune. Aminŭ.

Diac. **St. Călinescu**.

Discursulŭ Directoruluĭ Seminariuluĭ cititŭ la 30 Ianuarie în localulŭ Seminariuluĭ cu ocasiunea serbăreĭ patronilorŭ.

Prea sânţiţilorŭ Archiereĭ şi onorabilă adunare.

Orĭ ce întrunirĭ, fie de festivitate, fie pentru alte interesurĭ, 'şĭ aŭ motivele şi scopul lor. Intrunirea nóstră de astă-dĭ, la care Domnia Vóstră aţĭ bine voit a lua parte, ca tóte întrunirile, negreşit nicĭ ea nu póte fi lipsită de aceste condiţiunĭ. Motivul ce ne a făcut de a ne aduna astă-dĭ în acest loc, dupre cum şi Domnieĭ Vóstre Vĕ este cunoscut, este solemnitatea patronilor spirituali aĭ acestuĭ Seminariŭ, iar scopul, este luminarea reciprocă şi stimulaţiunea la acte de asemenea natură. Sarcina de a ni da óre-care luminĭ asupra uneĭ cestiunĭ de sciinţă, dupre propunerea consiliuluĭ profesoral, a bine voit a o lua asupră-şĭ Domnul Doctor în Filosofie şi profesor de limba latină la cursul superior C. Georgianu. Cât pentru mine, onoraţĭ auditorĭ, cu această ocasiune, voĭ face o privire generală asupra stăreĭ de cultură a cleruluĭ din 'nainte de înfiinţarea Seminarielor, precum şi asupra resultatelor instituţiunilor seminariale din întreaga Românie, şi în parte din acest Seminariŭ central.

Onorabilă adunare! Timpurile grele şi diferitele fase desastróse prin care aŭ trecut atât partea de dincóce cât şi cea de dincolo de

Milcov a României, încă cu mulţi anî înainte, aŭ făcut ca starea de cultură a clerului eĭ mult timp să fie în aceiaşi nivelă cu a meseĭ poporuluĭ. Deosebirea sta numaĭ în aceea, că clerul scia ce-va ce-va a ceti şi a săvârşi serviciele Divine în şi afară de Biserică; să înţelege că afară de prea puçinĭ membrĭ aĭ luĭ, cariĭ aŭ avut ocasiunea a se instrui în mod privat, şi cariĭ nu pot fi luaţĭ de cât numaĭ ca nisce esceptiunĭ.

A face discripţiunea acesteĭ stărĭ acum, pe de o parte cred a nu fi prea oportun şi tocmaĭ bine venită de la mine în naintea unor persóne maĭ înnaintate în etate, care o cunosc mult maĭ bine ; iar pre de alta póte că ar deveni şi obositor kiar pentru Domnia Vóstră. Dér pentru că acéstă stare să se pótă presenta Domnieĭ Vóstre într'unŭ mod maĭ evident, destul este, cred eŭ, ca Domnia Vóstră, cu deosebire aceia cariĭ sunteţĭ maĭ înaintaţĭ în etate, să faceţĭ o reflexiune asupra stăreĭ de cultură a cleruluĭ, cât ţineţĭ minte, şi pe urmă să conkideţĭ proporţional şi despre starea în carea să afla el încă cu mulţĭ anĭ înainte de timpul ce Vĕ puteţĭ aminti.

De la înfiinţarea însĕ a Instituţiunilor seminariale, séŭ maĭ bine ḑicênd, de când clerul îngenere a început a se instrui, şi atât prin oraşe cât şi prin sate aŭ început a fi preuţĭ seminarişti, o mare parte din trasurile ce încadraŭ acea stare aŭ început a dispărea.

Din aniĭ 1803 şi 1834— timpul înfiiţăreĭ Seminarielor Centrale din Iaşĭ şi Bucurescĭ ; 1836 , 1851, 1853, 1854 şi 1858 — timpul înfiinţăreĭ Seminarielor Eparchiale (1) de dincóce şi dincolo de Milcov; cu tóte dificultăţile ce sĕ întîmpină de ordinar la începutul fie căruĭ lucru bun, Seminariele aŭ dat Ţereĭ — expri-

---

(1) Aceste date sunt luate [din archiva Ministeriuluĭ de Culte şi Instrucţiune. Datele infiinţĕreĭ seminarielor în parte sunt :

1. Seminarlul din Iaşĭ (socola) 1803;
2. Semin. din Bucurescĭ » 1834;
3. Semin. din Râmnicu-Vîlcea» 1836;
4. Semin. din Buzĕŭ » 1836,
5. Semin. din Argeşŭ » 1851;
6. Semin. din Huşiĭ » 1853;
7 Semin. din Ismail » 1824 şi
8. Semin. din Roman. » 1858.

mêndu-mĕ aproximativ — minimum 6000 absolvenţĭ a patru clase, şi 257 de şépte şi opt clase. Două părţĭ, déca nu şi treĭ, din absolvenţiĭ de patru clase, şi o parte numaĭ, póte, din absolvenţiĭ de şépte şi opt clase, aŭ intrat în cler. Un numĕr óre-care din ceĭ intraţĭ în cler, de şi mic în raport către numĕrul total al lor, dupre cum la mulţĭ din dumneavóstră este cunoscut sunt — maĭ mult séŭ maĭ puçin — persóne cu fond în societate, şi ocupă locurĭ însemnate, — fie în clerul înalt, fie în ramul instrucţiuni, fie ca protoereĭ, séŭ kiar numaĭ ca simpli preuţĭ. Iar partea de seminarişti ce n'a intrat în cler a servit şi servesce astă-ḑĭ în ramul instrucţiuni, nu cu puçină demnitate, precum şi în diferite alte funcţiunĭ ale statuluĭ destul de bine vĕḑute.

Seminariul Central din Iaşĭ a produs cu deosebire persóne demne de posiţiunea lor clericală de la aniĭ 1840 şi până 1864 când avea o direcţiune cu totul eclesiastică şi cursul era pe opt anĭ.

Privind acum resultatul, produs de acest Seminariu Central de la anul 1851 şi până la anul 1877, timp pentru care să şi găsec acte în cancelaria direcţiuneĭ acestuĭ Seminariu, pot a mĕ exprima cu precisiune, că numĕrul absolvenţilor de patru clase este de 966, iar al celor cu şépte clase de 73. Din aceştĭ din urmă, un mic numĕr a intrat în cler, şi uniĭ din eĭ fac nu puţină onóre Seminaruluĭ în maĭ multe privinţĭ. In genere vorbind, Seminariele, avênd în vedere împregiurările, precum şi sacrificiile făcute cu dênsele nu sunt lipsite de resultatele satisfăcĕtóre. Şi cu câtŭ ele să vor regula maĭ bine — dându-li-se o direcţiune maĭ conformă cu scopul lor, — lucru pe care îlŭ sperăm cu multă credinţă, şi tot-de-o-dată se va maĭ ameliora şi posiţiunea preutuluĭ în societate, cu atâta negreşit şi preuţiĭ Seminariştĭ vor conrespunde şi maĭ mult kiemăreĭ lor.

Pe lângă acestea, déca împregiurările vor favorisa realisarea dorinţelor exprimate de consiliul general al instrucţiniĭ, ca adecă, să se pótă înfiinţa facultăţĭ de Theologie în Iaşĭ şi Bucurescĭ, atuncea de crezut este că România va avea pe viitor un cler destul de bine format.

Terminând, exprim cea maĭ vie recunoscinţă atât din partea mea ca Director cât şi a întreguluĭ corp profesoral al acestuĭ Seminariu, — Inalt Pré Sânţituluĭ Mitropolit Primat maĭ întâiu, carele a bine voit

a trămite representantul Inalt Pré Sânţieĭ Séle în persóna Pré Sânţitului Inocentie, Episcopul de Buzeŭ, precum şi Prea Sânţituluĭ Archiereŭ Calist care a bine voit a lua ostenélă kiar în onórea acesteĭ serbărĭ a Seminariuluĭ, a oficia Sânta Liturgie , precum şi tuturor onorabililor domnĭ, cariĭ aŭ bine voit a onora serbarea Seminariuluĭ cu presenţa domniilor lor.

Trăiască Măria Sa Carol I-iŭ cu Măria Sa Elisabeta Dómna!

Trăiască Innalt Pré Sânţitul Mitropolit primat!

Trăiască guvernul!

Trăiască Seminariul cu profesori şi scolariĭ lorŭ!

Trăiască România liberă şi independentă şi braviĭ eĭ ostaşĭ!

Arch. **Silvestru Bălănescu.**

MEDITAȚIUNI

DESPRE

PATIMILE DOMNULUĬ NOSTRU IISUS CHRISTOS.

Pe muntele Eleonuluĭ, în grădina Getsimani, s'aŭ început patimile Domnuluĭ Iisus cele maĭ înainte de mórte : de aice şi noĭ vom merge după Domnul — pênĕ la divanurile cele fără de lege, pênĕ la Golgota, pênĕ la mórtea luĭ, şi vom medita despre Domnul Iisus cel ce pătimesce, Mîntuitorul nostru, spre gloria luĭ şi pentru mîntuirea nóstră.

Iisus în grădina Getsimani.

I

Patimile Domnuluĭ Iisus s'aŭ început pe muntele Eleonuluĭ, pe acel munte, de pe care el în urmă s'a înălţat la ceriŭ. — De aice noĭ trebue sĕ ne învĕţăm, că şi pentru noĭ acel loc, unde noĭ pătimim pentru Christos, privighem şi ne rugăm luĭ, este locul înălţăreĭ nóstre la ceriŭ.

In orele luptelor cele maĭ grele şi a pătimirilor pentru Dumnedeŭ, se astêmpără în sufletul nostru gândirile şi poftele cele pămêntescĭ; se nasc şi sĕ întăresc intenţiunile şi intreprinderile cele bune; spiritul nostru se înaripează cu credinţa şi dragostea către Dumnedeŭ, şi se îndreaptă cu răpejune către viéţa eternă.

Iisus a suferit durerĭ şi patimĭ pe muntele Eleonuluĭ, şi de acolo s'a înălţat la ceriŭ : decĭ, dacă şi tu, Creştinule, voeştĭ să te înalţĭ la ceriŭ, apoĭ iubesce muntele întristărilor şi a pătimirilor pentru Domnul. Iubesce să pătimeştĭ cu Iisus pe Eleonŭ, şi tu te veĭ înălţa

cu dênsul la ceriŭ! Căcĭ, dacă cu dênsul vom pătimi, apoĭ cu dênsul ne vom şi glorifica (Rom. 8, 17).

II

Patimile Domnuluĭ pe muntele Eleonuluĭ aŭ fost peste mĕsură de marĭ; sufletul Domnuluĭ Iisus a pătimit într'unŭ mod neînchipuit de greŭ: *întristatu-s'a sufletul meŭ pênĕ la mórte.* (Mat. 26, 38), a strigat Domnul nostru.

Dacă Domnul Iisus — perfecta inocenţă şi sanctitate, — dupre judecata Dreptăţiĭ celeĭ eterne, a trebuit să se supună unor atât de grele pătimirĭ, pentru mîntuirea nóstră; dacă prea sfîntul Iisus, prea perfectul Dumneȡeŭ, izvorul a tótă perfecţiunea, a purtat pentru noĭ nişte durerĭ atât de crude: apoĭ, tu creştinule, vorbesce singur către sine, în mijlocul întristărilor tale, — cum eŭ pĕcătosul voiŭ putea sĕ mĕ tînguesc în contra pătimirilor şi a durerilor mele, pe care eŭ de o sută, de o mie de orĭ le am meritat, — prin pĕcatele mele! Dacă Iisus se întristează pentru mine şi se luptă cu durerile cele de mórte ale sufletuluĭ: apoĭ nu trebue óre sĕ fie unde-va şi pentru mine un munte al întristărilor şi nişte ore de pătimirĭ?

Iisuse Christóse! Fă-mĕ sĕ'mĭ aduc aminte tot-dé-una de pătimirile tale cele nemĕsurate. Fă-mĕ ca în miȡlocul tuturor întristărilor şi a durerilor mele, sĕ petrec împreună cu tine cu gîndirile mele, cu inima mea, cu dragostea şi cu devotarea către tine!

III

Iisus a pătimit greŭ în grădina Getsimani nu numaĭ cu sufletul, ci şi cu trupul; Dacă trupul, dupre natura sea, ca un vasŭ de lut, s'a supus pătimirilor şi durerilor, şi dacă însuşĭ Domnul Iisus — perfecta inocenţă, a purtat nişte grele pătimirĭ în trupul seŭ; apoĭ ce este de mirat, când noĭ pĕcătoşiĭ, cariĭ în multe feliurĭ servim pĕcatuluĭ cu trupul nostru, ne supunem bólelor şi pătimirilor trupeştĭ! Noĭ le purtăm ca pe o recompensă naturală a pĕcatuluĭ.

Iisus în grădina Getsimani este în sudóre de sânge! Pentru un ucenic al luĭ Christos nu este óre destulă o singură viuĕ privire a credinţiĭ la acest spectacul, spre a suferi cu plăcere pentru Domnul Iisus, tóte pătimirile trupuluĭ, tóte întristările şi însuşĭ cele maĭ cumplite durerĭ? Căcĭ, dacă capul pătimeşce, apoĭ eŭ oare, cel

maĭ micŭ membru în compuseciunea trupuluĭ, pot sĕ mĕ tînguesc în contra pătimirilor mele? Eŭ óre nu trebue sĕ iaŭ parte în suferințele care le aŭ purtat pentru mine prea perfectul Cap al trupul luĭ, adecă Christos, Mântuitorul și Dumnedeul meŭ?

IV

Causele pentru care Iisus a pătimit în Getsimanĭ, sunt de multe feliurĭ și misteriόse. Iisus a pătimit, ca om, a pătimit, ca cel maĭ mare Binefăcĕtoriŭ și adevĕrat Păstoriŭ al poporuluĭ sĕŭ, a pătimit, ca Mântuitorul cel făgăduit a tot neamuluĭ omenesc.

Iisus a vĕdut, că el se va da celor maĭ înfricoșate batjocurĭ și muncĭ în contra orĭ-căriea dreptățĭ. Ca cel maĭ mare Binefăcătoriŭ al poporuluĭ celuĭ ales, a vĕdut, că poporul căruia El ĭ-a făcut bine, se va lepăda de el cu cea maĭ mare ingratitudine și se va lepăda spre perdarea sea. Iisus, ca Mântuitorul cel făgăduit, potrivit profețieĭ, rădică pĕcatele a tótă lumea (Isaia 53, 5. 6. 8. Ioan 1, 29). Pătimirile cele evidente, ca o imensă mare, carea se turbură, se purtaŭ înaintea privirilor luĭ și 'ĭ loviaŭ cu frica sufletul și trupul!

Fiiul luĭ Dumnedeŭ pătimeșce înaintea fețeĭ părinteluĭ seŭ, Carele l'a dat, și dupĕ a căruĭ voință El singur pre sine s'a dat la mórte, pentru ca noĭ toțĭ sĕ primim printr'însul viéța eternă.

O! ce mare spectacul! ce nepĕtruns misteriŭ! Dumnedeule mare! ce este omul, că tu aĭ arătat către dênsul niște misericordiĭ atât de marĭ și negrăite!

Privesce, creștinule, la Domnul Iisus Ghristos cel ce pătimeșce, tu, carele 'țĭ atribuĭ înaltul titlu de ucenic al luĭ Christos, priveșce la învĕțătorul și Dumnedeul tĕŭ, și învațĕ-te a te supune fără cîrtire și cu cucernicie hotărîrilor luĭ Dumnedeŭ, urmând exempluluĭ Domnuluĭ și Mîntuitoriuluĭ nostru!

V

In midlocul pătimirilor, în ce s'a căutat Iisus întărirea? unde a găsit ajutor? El s'a rugat Părinteluĭ ceresc, și s'a întărit pre sine cu rugăciunea. Evangelistul Mateiŭ istorisește: *și trecênd puçin maĭ înainte* (de la uceniciĭ sĕĭ) *a cădut pe fația sea, rugându-se.* S'a depărtat de uceniciĭ sĕĭ: căcĭ a voit în singurătate să se întristeze și să se lupte cu grelele durerĭ ale sufletuluĭ; ast-feliŭ

ritatea sincerităţeĭ provine încă şi din alte cause : I-ŭ Politeţa impunêndu-ne legile sale ne constrânge a nu putea fi totŭ-dea-una sincerĭ în expresiunele nóstre, când vorbim cu alţiĭ, despre iĭ. Numaĭ un omŭ fórte virtuosŭ şi fórte prudentŭ ar îndrăsni a spune cuĭ-va în adevĕrŭ cea-ce cugetă despre elŭ (1), căcĭ lumea de şi căuta adevĕrulŭ, însĕ nu voesce al admite cu costulŭ sĕŭ. II-lea Sinceritatea ca virtute valoréză numaĭ înaintea ómenilor de meritŭ, şi fiind-că acestea persóne sunt tot-dea-una în minoritate, de aci resultă, ca sinceritatea se trécă înaintea majorităţeĭ ca un defectŭ, din care cause ómeniĭ se silescŭ a întrebuinţa maĭ în tóte afacerile lor o fină prefăcĕtorie spre a putea atinge scopurile lor de a afla încredere în alţiĭ.

Dar cu câtŭ fineţa ia proporţiunĭ maĭ întinse în lume, cu atâta şi încrederea în ómenĭ slăbesce, şi onórea lor numaĭ valoréză, şi atuncea aleargă la forme subtile spre a da, celŭ puţin, afacerilor lor, o aparenţă de sinceritate, făcênd asfeliŭ chiar fără voinţa lor, un omagiŭ acesteĭ virtuţĭ. Insĕ forma acesteĭ aparenţĭ de sinceritate în curênd se descopere, şi iĭ cadŭ în cele maĭ marĭ încurcăturĭ ale neîncredereĭ.

Resumênd totulŭ, ḑicem în fine : sinceritatea este expresiunea adevĕruluĭ, şi utilitatea eĭ este indispensabila în tóte afacerile ómenilor atrăgênd o mare încredere asupra tuturor celor-ce se silescŭ a o poseda.

ARCH. Gabr. Rașcan.

---

(1) Gal. II. 14.

NECROLOGU

In ḑiua de 18 Februarie pe la orele 7½ séra a încetatŭ din viaţa Pré-Cuviosul Archimandritŭ de Scaunŭ şi Vicariŭ al Sf. Mitropoliĭ a Ungro-Valachieĭ Ieronym Buţiurénu, în momentulŭ când începuse a iscăli o adresă pe care-ĭ o adresase sub-directoriulŭ Cancelarieĭ Mitropoliĭ, şi în care a apucatŭ a face numaĭ litera A şi h. Mórtea sa fu precedată de o îndelungată suferinţă de phthisie (oftică). In momentulŭ agonieĭ sale veni la elŭ I. P. S. Mitropolitŭ Primatŭ şi maĭ totŭ personalulŭ Mitropolieĭ, şi ast-felŭ şi a datŭ sufletulŭ în mâna luĭ D-ḑeŭ.

POMPA FUNEBRALA

Corpulŭ multŭ regretatuluĭ Archimandritŭ Ieronym, dupĕ înfăşare, conformŭ usuluĭ monachalŭ la reposaţĭ, fu transportatŭ chiar atuncĭ séra în paraclesulŭ Sf. Mitropoliĭ, unde a statŭ pĕnĕ la 20 Februarie, orele 12 din ḑi — Personalulŭ clericalŭ din Metropoliĭ, ceti, în totul intervaluluĭ acesta, Sf. Evangelie şi psaltirea neprecurmatŭ, în care timpŭ se visita de maĭ multe persóne considerabile din capitală.

In ḑiua de 20 Februarie, orele 12, Sicriulŭ cu corpulŭ reposatuluĭ fu transportatŭ în catredala Sf. Mitropoliĭ, unde I. P. S. Mitropolitŭ şi Primatŭ Calinicŭ Miclescŭ, cu mare regretŭ pentru perderea celuĭ maĭ devotatŭ dintre spiritualiĭ seĭ fiĭ, celebră oficiulŭ funebrŭ, însoţitŭ de P. P. S. S. Archieriĭ Calistŭ şi Theodorit şi de un numĕrŭ ca la 50 de preoţĭ din capitală, în presenţa nepotu-

luĭ de soră a rĕposatuluĭ, Mina Miclescul, şi a unuĭ numerosŭ publicŭ. Cu acéstă ocasiune Archim. Gavriel Răşcanŭ a ţinutu un discursŭ, pe care 'l publicăm aci pentru ca lectoriĭ noştri se vaḑă óre-care detailiurĭ din viéţă rĕposatuluĭ.

Écă discursulŭ :

«*Vino şi veḑĭ*»
Ioan XI. 24.

Trista solemnitate a ceremonieĭ presente, şi doliulŭ cu care se îmbracă, resŭnă astă-ḑĭ în tóte inimele! întocmaĭ ca duiósele cuvinte ale Matheĭ, ḑise către Mântuitorulŭ lumiĭ: «*Vino şi veḑĭ*», la întrebarea ce i-a dresatŭ pentru rĕposatulŭ, iubitulŭ sĕŭ frate Lazăr, *unde l'aţĭ pusŭ pe elŭ?*

Acéstă duiósă invitaţiune o face şi astă-ḑĭ la fie-care, rĕposatul Archimandritŭ şi Vicarŭ alŭ Sf. Mitropoliĭ de Bucurescĭ, Ieronym: «*Vino şi veḑĭ*», ḑice elŭ, pre cela-ce are dischisŭ mormêntulŭ spre a 'lŭ primi în sine. La acéstă duiósă invitaţiune şi noĭ adăogândŭ slaba nóstră voce, ḑicemŭ: veniţĭ şi vedeţĭ pe rĕposatulŭ Archimandritŭ şi Vicarŭ alŭ Sf. Metropoliĭ de Bucurescĭ, Ieronymŭ Buţiurénŭ, pentru care se facŭ acum călduróse rugăciunĭ din partea Sf. Bisericĭ către cel a-totŭ-putinte! şi vĕḑêndu-lŭ depuneţĭ obolulŭ lacrimelorŭ vóstre pre faţa luĭ, carĭ să rĕmâe ca o probă eternă de dragostea vóstră către elŭ. Toţĭ bărbaţiĭ de sciinţă şi de literatură, veniţĭ şi vĕ îndepliniţĭ cu demnitate acéstă sântă datoriă către amiculŭ şi camaradul vostru, păstrândŭ eternŭ memoria luĭ întru inimile vóstre.

Dér vaĭ! câtŭ de tristŭ este efectulŭ morţiĭ, ce învălesce ca într'o céţă în vălulŭ uĭtăreĭ pe toţĭ ceĭ ce 'şĭ plătescŭ acestŭ tributŭ naturalŭ? Căcĭ de îndată ce se acopere cine-va cu pămêntŭ, şi memoria luĭ dispare din inimile ómenilorŭ! remâindŭ despre elŭ numaĭ unŭ slabŭ suvenirŭ, care chiarŭ de la începutŭ este egalŭ cu cea maĭ profundă uĭtare! Nu vĕ întristaţĭ, ḑice istoria, nu este aşa, şi pentru aceia a cărorŭ fapte suntŭ înregistrate de ea. Căcĭ istoria, fraţilorŭ, ca unŭ depositŭ sacrŭ păstréză suvenirele tutulorŭ celorŭ ce s'aŭ făcutŭ demnĭ prin lucrările lorŭ a se înregistra în ea: fie prin sânţenia vieţeĭ lorŭ, acelorŭ a căror relìquie, ca unŭ thesaurŭ preciosŭ cu dorŭ se visitéză de toţĭ; orĭ prin cunoscinţele şi ope-

rile lorŭ, în carĭ, s'aŭ imprimatŭ unŭ nume nemuritorŭ. Unul din aceştĭ bărbaţĭ este şi rĕposatulŭ Archimandritŭ Ieronym, care avu nefericirea de a muri în momentulŭ cândŭ era aprópe să 'şĭ termine opera sa intitulată Archeologia Biblică, care trebuia să umple golulŭ atâtŭ de simţitŭ, nu numaĭ în literatura bisericéscă română, dérŭ chiarŭ putea să facă unŭ serviciŭ însemnatŭ Bisericeĭ în genere; căcĭ regretatulŭ autorŭ, nu cruţase nimica, nicĭ chiarŭ viéţa pentru a o face demnă de elŭ. Din acéstă erudită operă a eşitŭ 7 cóle tipărite, şi cândŭ era aprópe de a o termina cruda mórte l'a răpitŭ!

Acestŭ distinctŭ bărbatŭ, cândŭ a atinsŭ punctulŭ fatalŭ a morţiĭ, în urma uneĭ indelungate bóle, era în etate de 45 anĭ, încetândŭ din viéţă la 7½ ore séra în 18 Ferbruarie 1878. Patria luĭ natală fu a doua capitală a Românieĭ, Iassy; născutŭ acolo la anulŭ 1833, educatŭ şi studiatŭ în Seminariul Centralŭ de Socola, unde a finitŭ cursulŭ la 1858, a urmatŭ apoĭ la Facultatea de theologie la Universitatea din Iaşĭ, unde a şi ocupat una din cathedrele Facultăţiĭ. Incă de la 1860 fu numitŭ profesorŭ la cathedra de sciinţile exegetice la cursul superiorŭ din Socola, şi a ţinut'o până în anulŭ expiratŭ 1877 Aprilie 7, cândŭ a trecutŭ ca directorŭ alŭ Sf. Mitropoliĭ de Bucurescĭ.

Inteligenţa sa, claritatea expresiunilorŭ, precisia şi agerimea minţeĭ séle, cu care pătrundea locurile cele maĭ obscure ale Sf. scripturĭ, şi le lămurea, dându-le adevĕratulŭ lorŭ sensŭ, şi împăcând diferitele texturĭ prin argumente solide, a imprimatŭ numele sĕŭ cu litere de aurŭ, în memoria elevilorŭ sĕĭ, şi a tuturorŭ cunoscuţilorŭ carĭ astădĭ cu mare întristare regretă perderea sa.

Astădĭ Sf. biserică română a perdutŭ în persóna sa pe unulŭ din ceĭ maĭ distinşĭ fiĭ aĭ sĕĭ, care 'ĭ făcea lauda eĭ,—şi nu s'arŭ dice cu nedreptul, că România chiarŭ a perdut pe unulŭ din ceĭ maĭ ilustri bărbaţĭ aĭ sĕĭ!

Ca profesorŭ de sciinţele exegetice a însufleţitŭ de principiile cele maĭ sânte pe şcolariĭ sĕĭ. Ca profesorŭ de theologie la facultatea de Iaşĭ a luminatŭ cu lumina D-escelorŭ Dogme junimea română. Ca profesorŭ de limba germană la Liceulŭ Noŭ a exercitatŭ pe fiiĭ Românieĭ în cunóscerea limbelorŭ vecine. Ca directorŭ alŭ seminariuluĭ Socola, în maĭ multe rêndurĭ, şi în maĭ mulţĭ anĭ, a

condusŭ pe elevĭ pe calea virtuţeĭ şi a progresuluĭ. Ca directorŭ alŭ Sf. Mitropoliĭ de Iaşĭ a condusŭ cu destulă demnitate nava intereselorŭ eclesiastice spre frumosulŭ şi gloriosuluĭ limanŭ alŭ authocephalieĭ, sub inspecţiunile Inalt Prea Sfinţituluĭ Metropolitŭ şi primatŭ alŭ RomânieĭCalinicŭ Miclescu fiindŭ atuncea MetropolitŭMoldoveĭ, pe care rĕposatulŭ ĭlŭ asculta cu multŭ respectŭ, fiindŭ unulŭ din ceĭ maĭ devotaţĭ fiĭ aĭ sĕĭ. In fine ca directorŭ (1877 Aprilie 7) şi Vicarŭ (1877 Decembrie 1) alŭ sf. Metropoliĭ de Bucurescĭ a purtatu acéstă funcţiune, nu cu maĭ puţină demnitate în care administraţie 'şĭ-a datŭ sufletulŭ sĕŭ în mâna luĭ D-ḑeŭ.

Dorinţa de a cunósce totulŭ, ca o albină care se sîrguesce de a aduna deliciosulŭ fructŭ de pe maĭ multe florĭ, a făcutŭ pe intelegentulŭ profesorŭ a se sili ca să adune sciinţele maĭ din tóte limbele cunoscute, atâtŭ vechĭ, cât şi moderne — căcĭ pe lângă cea maternă în care primise educaţia, poseda în acela-şĭ grad cea Francesă şi sororile Neo-Latine, apoĭ Germană şi Englesă; limbile Clasice Latină şi Grécă; precum şi anticele Ebraica, Siriaca şi Arabă. Din biblioteca sa se póte cunósce că erudítulŭ profesorŭ se ocupa cu Sanscrita, Eroglipha şi Cuneĭforma. Pe lîngă acéstă maĭ poseda şi o profundă sciinţă Philosophică, Theologică şi Exegetică.

Dreptatea îl caracterisa în tóte afacerile séle : prudenţa în tóte mişcrăile séle; şi inţelepciunea în tóte cuvintele séle. Sciinţa sa cea positivă, experienţa sa, şi maĭ cu sémă prudenţa sa în administraţie, l'a pusŭ pe linia bărbaţilorŭ celor măĭ distinşĭ din România, şi cu atâtŭ maĭ multŭ a celorŭ eclesiasticĭ.

Tóte acestea ḑise, fraţiloru, despre rĕposatulŭ, să nu credeţĭ că ar fi numaĭ nisce laude vane, ci nisce adevĕrurĭ exacte, despre care a 'şĭ putea lua de marturĭ ochularĭ pe toţĭ ceĭ ce bine l'aŭ cunoscutŭ.

Dar vaĭ! iată-lŭ astă-ḑĭ întinsŭ pe patulŭ sĕŭ mortalŭ, fără glasŭ şi fără suflare! Insĕ de şi este aşa, totuşĭ prin presenţa sa, ne adreséză la toţĭ, ca şi Martha luĭ Iisus Christos, aceste duióse cuvinte : « *Veniţĭ şi vedeţĭ* » mormêntulŭ în care amŭ să mĕ pogorŭ, şi vĕḑêndu-lŭ examinaţĭ! ce este omulŭ, şi ce rĕmâne dupĕ elŭ? Convingeţi-vĕ! că numaĭ suvenirulŭ binuluĭ ce-l lucréză cine-va nu piere; orĭ ce altŭ lucru pre pămêntŭ este vanitate. De aceia

numaĭ pe D-ḑeŭ căutaţĭ, poruncile luĭ păḑiţĭ, şi voia luĭ cea sântă împliniţĭ.

In fine adresându-se către Inaltŭ Prea Sânţitul Metropolitŭ şi Primatŭ, ḑice: Vino! Prea iubitulŭ meŭ Părinte, dă 'mĭ bine-cuvêntarea cea maĭ depre urmă! ca ajutatŭ de căldurósa Prea-Sânţielorŭ-Vóstre rugăciune, se potu străbate cu uşurinţă acéstă cale necunoscută mie pînă acuma!! Care rugare o facŭ şi către ceĭ-alţĭ Prea Sânţiţĭ Archiereĭ şi întregulŭ clerŭ. Apoĭ adresându-se către prea iubitulŭ sĕŭ nepotŭ de soră Mina Miclesculŭ, şi lăsându-ĭ bine-cuvêntarea sa ḑice: Virtutea şi justiţia sunt carĭ împodobescŭ pe toţĭ; de acea virtutea păzesce-o, şi justiţia nu o părăsi, căcĭ D-ḑeŭ, ca dreptŭ, va da cele bune numaĭ celor ce se silescŭ a face dreptate. Iar voĕ iubiţilorŭ meĭ şcolarĭ, vĕ lasŭ părintésca mea bine-cuvêntare, precum şi la toţĭ ceĭ ce m-aţĭ iubitŭ.

In urmarea acestora! Toţĭ ceĭ presenţĭ! rude şi prietenĭ, cunoscuţĭ şi streinĭ! veniţĭ să dămŭ sărutarea cea maĭ de pe urmă în Domnulŭ reposatuluĭ Archimandritŭ Ieronym, lăsândŭ lacrămile nóstre pe faţa luĭ, ca o probă invederată de devotamentulŭ nostru către elŭ; promiţêndu-ĭ că numele sĕŭ va rĕmânea neştersŭ în inimile nóstre; şi astŭ-felŭ sĕ'ĭ intonămŭ cu toţiĭ funebra cântare » « *Vecĭnica luĭ pomenire* ».

Amin.

După terminarea oficiuluĭ, sicriulŭ cu corpulŭ rĕposatuluĭ fu pusŭ în carulŭ funebru şi dusŭ pe calea Mogoşoieĭ, însoţitŭ de P. P. S. S. Archiereĭ Calistŭ şi Theodoretŭ, de Pre Cucerniceĭ Protoiereĭ aĭ Capitaleĭ Bucurescĭ şi aĭ Districtuluĭ Ilfov şi de clerulŭ oficiant; de amiciĭ şi cunoscuţiĭ seĭ şi de o mulţime de spectatorĭ. Panglicele caruluĭ funebru fu ţinute de personalulŭ Mitropolitan. La capulŭ poduluĭ Mogoşoieĭ P. P. S. S. Archiereŭ şi Clerulŭ făcênd rugăciunea obicĭnuită, pe la ora treĭ sicriulŭ fu luatŭ din carul funebru, aşeḑatŭ într'o trăsură, şi îndreptatŭ spre Monăstirea Cernica, unde rĕposatulŭ de maĭ nainte manifestară dorinţa a fi înmormântatŭ, pentru care regulase şi tóte cele necesare cu Pré-Cuviosulŭ Stareţŭ acesteĭ Monastirĭ, Joelŭ. In acéstă călătorie, rĕposatulŭ fu acompaniatŭ de d. Directorŭ al Sf. Metropoliĭ G. Zotŭ, de nepotul seŭ Mina Miclescul, de Onor. Protoereŭ de Distr. Ilfov Tudorŭ, de doĭ elevĭ aĭ sĕĭ de scólă: Archidiaconulŭ Gerasim Thi-

musŭ şi Archim. G. Răşcanŭ, şi de alţĭ cunoscuţĭ aĭ sĕĭ doĭ Archimandriţĭ şi doĭ protosyncelĭ.

După sosirea la Monastire, Archimandritulŭ Joelŭ din preună cu clerulŭ Soboruluĭ seŭ, a celebratŭ oficiulŭ funebru cu tótă ceremonia cuvinită în Biserica Sf. Nicolae, ĭar Archim. Gavriel Răşcanŭ a ţinutŭ unŭ micŭ discursŭ, care coprindea numaĭ detailiurile cele maĭ însemnate ale rĕposatuluĭ, spre ale cunósce şi respectabiliĭ Părinţĭ acelia Monastirĭ. In mormântarea a avut loc pe la orele 6 1/2 séra, în drépta Paraclesuluĭ cum intră cine-va în cimitirŭ, spre rĕsăritŭ de mormântulŭ Pré-Sfinţituluĭ Genadie fostul Vicarŭ şi predecesorŭ al distinctuluĭ Archimandritŭ de scaun şi Vicarŭ Ieronym, între mormântulŭ Pré-Sântuluĭ Auxentie şi al Pré-Sânţituluĭ Ieronym Sevastias idem fostŭ Vicariĭ al Mitropoliĭ de Bucurescĭ, rĕposatŭ în anul 1875 Martie în 5.

Arch. **Gabr. Raşcan.**

NAPOLEON I.

REFLESIUNI DESPRE DIVINITATEA CRESTINISMULUI SI DESPRE MANTUITORULU LUMEI.

(Urmare)

Mahometŭ, fŏră îndoélă, proclamă unitatea luĭ Dumneḑeŭ : acéstă veritate este esenţa religiuneĭ séle, este dogma principală a Mahometismuluĭ, nu potŭ contesta nicĭ eŭ ; dérŏ tótă lumea scie, că Mahometismulŭ fiindŭ unŭ amesticŭ de prescripţiunĭ imprumutate din legea luĭ Moise şi din alte religiunĭ, afirmaţiunea despre esistenţa luĭ Dumneḑeŭ nu o face de câtŭ totŭ dupre Moise şi tradiţiunea judaică.

Materiea séŭ fondulŭ celorŭ alte dogme ale Alcoranuluĭ este productŭ alŭ spirituluĭ, séŭ alŭ imaginaţiuneĭ luĭ Mahometŭ ; Alcoranulŭ este uă carte plină de confusiune şi de obscuritate, este uă carte a unuĭ inovatorŭ pasionatŭ, care se tormentă pentru a resolva în modŭ ingeniosŭ cestiunĭ, carĭ sunt maĭ înalte de câtŭ geniulŭ, şi nu ajunge de câtŭ la turpitudinĭ (lucrurĭ de ruşine)!

Decĭ Mahometismulŭ nu este adevĕratŭ de câtŭ numaĭ întru câtŭ se raḑimă pe Biblie şi pe sentimentele înăscute despre credinţa în Dumneḑeŭ. Tótă cea-altă parte a *Alcoranuluĭ* nu este într'adevĕrŭ, de câtŭ o sistemă îndrăsnéţă de dominaţiune şi de invasiune politică.

In Mahometismŭ pretutindenĭ nu se vede de câtŭ omulŭ ambiţiosŭ. Nu se vede de câtŭ adulatorulŭ vilŭ (omŭ de nimicŭ) alŭ tuturorŭ pasiunilorŭ celorŭ maĭ plăcute inimeĭ omuluĭ ! adică alŭ plă-

cerilorŭ, cari atingŭ şi ademenescŭ sensibilitatea cărneĭ (Σαρκος), consacrându-se sensualităţeĭ. Eĭ bine, către veritatea luĭ Dumneḑeŭ tîrĕsce pe ómenĭ Arabulŭ (Mahometŭ), séŭ cătrĕ seducţiunea (amăgirea) tutorŭ veseliilorŭ permise în acéstă viéţă şi promise ca speranţă şi recompensă în cea-altă?

Mahometŭ trebuia să răpéscă, să atragă unŭ poporŭ; pentru acésta îĭ fu necesarŭ a face apelŭ la pasiunĭ, la fericire! elŭ a reuşitŭ, dérŏ causa triunfuluĭ va fi causa căldereĭ séle. Maĭ curêndŭ, séŭ maĭ târḑiŭ cruciatorulŭ va dispără de pe scena lumeĭ şi crucea va rĕmâné în lume. Sensualismulŭ ucide cu totulŭ naţiunile ca şi pe individiĭ, cari aŭ neînţelepciunea de a face dintr'ênsulŭ basa esistenţeĭ lorŭ!

Ce este şi maĭ multŭ, acestŭ profetŭ falsŭ se adreséză la uă singură naţiune, şi a socotitŭ ca necesarŭ de a lua asupră-şĭ douĕ rolurĭ: rolulŭ de omŭ politicŭ, şi rolulŭ de omŭ religiosŭ. Intr'adevĕrŭ elŭ a cuceritŭ şi posedatŭ tótă puterea de omŭ politicŭ; nicĭ prestigiulŭ de omŭ religiosŭ nu-ĭ-a lipsitŭ, dérŏ nu s'a pututŭ bucura de realitate. Nicĭ uă dată elŭ nu a datŭ probe despre divinitatea misiuneĭ séle. Uă dată, séŭ de douĕ orĭ a voitŭ a se răḑima pe miracole, şi spre ruşinea sa, nu isbutesce.

Nimenĭ nu crede în miracolele séle, pentru că nicĭ elŭ însuşĭ nu credea într'ênsele; cea ce probéză că elŭ nu este atâtŭ de fericitŭ, câtu'şĭ imagină cine-va, de a impune miracolele séle.

Décă titlulŭ de impostorŭ (înşelătorŭ) convine numeluĭ luĭ Mahometŭ, apoĭ acestŭ titlu repugnă totalmente cu numele luĭ Iisusŭ Christosŭ, pe care, credŭ că nicĭ unŭ inimicŭ alŭ creştinismuluĭ nu a cutezatŭ a-lŭ defăĭma. Intermediŭ nu esistă: Iisusŭ Christosŭ séŭ este impostorŭ, séŭ este Dumneḑeŭ.

Iisusŭ Christosŭ n'are ambiţiune terestră, Elŭ este consacratŭ esclusivŭ numaĭ misiuneĭ séle cerescĭ. Luĭ îĭ era uşorŭ de a esercita uă mare seducţiune şi de a avé putere, sĕ devină unŭ omŭ politicŭ. Tóte arŭ fi concuratŭ la acésta şi tóte arŭ fi mersŭ înaintea Luĭ asigurându-ĭ succesulŭ, décă Elŭ ar fi voitŭ acésta.

Judeiĭ asceptaŭ unŭ Mesie temporalŭ, care trebuia să subjuge pe inimiciĭ lorŭ, unŭ rege, alŭ căruĭ sceptru să reducă tótă lumea subtŭ dominaţiunea lorŭ. Intr'adevĕrŭ, aci era uă cercare grea de invinsŭ şi unŭ elementŭ natural de usurpaţiune. Iisusŭ este pri-

mulŭ care cutéză să atace în publicŭ interpretaţiunea greşite a sântei scripturĭ.

Elŭ îşĭ propune a demonstra, că aceste victoriĭ şi aceste cucerirĭ ale luĭ Mesiea suntŭ victoriĭ spirituale, adicĕ Elŭ esplică cum că în sânta scriptură este vorba despre combaterea şi reprimarea viţielorŭ, despre subjugarea pasiunilorŭ şi despre invasiunea pacinică a sufletelor; şi că décă sânta scriptură anunţă sgomotósa subjugare, supunere a universuluĭ, acésta se referesce la a doua venire, care va fi la finitulŭ lumeĭ. Iisusŭ are uă deosebită grijă de a inspira acéstă esplicaţiune spirituală discipulilorŭ sĕĭ. Adesea Iudeiĭ stăruescŭ de Densulŭ (Iisus) de a priimi să se faca rege; Elŭ depărtéză de la fruntea Sa coróna, nu o voesce; Elŭ voesce uă altă corónă, pe care sânta Fecióră, mama sa i-a preparat'o, adică că Elŭ va pune pe fruntea sa coróna de rege prin marele seŭ sacrificiŭ.

Iisusŭ Christosŭ nu pactisă cu cele-alte slăbiciunĭ omenescĭ. Sensurile, acestĭ tiranĭ aĭ omuluĭ, sunt tractate de către Iisusŭ ca nisce sclavĭ, cari trebue numaĭ să asculte şi să nu comande nicĭ uă dată. Viţiele sunt pentru Elŭ obiectulŭ ureĭ celeĭ maĭ ne împăcate. Elŭ mortifică pasiunile, cari sunt elementulŭ naturalŭ alŭ marilorŭ succese. Elŭ ca stăpînŭ vorbesce natureĭ umane celeĭ degradate, vorbesce ca unŭ stăpînŭ mâniatŭ, care cere uă espiaţiune. Cuvêntulŭ sĕŭ, de şi cu totulŭ austerŭ, cu tóte acestea, se însînue în sufletŭ ca unŭ aerŭ subţire şi curatŭ; consciinţa prin acestŭ cuvêntŭ este pĕtrunsă, în tăcere este induplicată şi convinsă.

Iisusŭ lasă la uă parte politica, care este de prisosŭ pentru adevĕraţiĭ creştinĭ, cari adóră dogma fraternităţeĭ.

Écĕ déră unŭ omŭ deosebitŭ, écĕ unŭ pontifice şi uă religiune, care este intr'adevĕrŭ separată de tóte cele alte religiunĭ.

Este adevĕratŭ, că Iisusŭ Christosŭ propune credinţeĭ nóstre unŭ numĕrŭ (uă serie) de mistere şi ordonă de a le crede pentru cuvêntulŭ, că Elŭ, care le propune, este Dumneḑeŭ:

Eŭ suntŭ Dumneḑeŭ.

Elŭ declară că este Dumneḑeŭ! ce abisŭ profundŭ între Elŭ şi ceĭ alţĭ făcĕtorĭ de religiunĭ! Ce cutezanţă, ce sacrilegiŭ, ce blasfemŭ décă acésta n'ar fi fostŭ unŭ adevĕrŭ!! Eŭ ḑicŭ maĭ multŭ, triunfulŭ universalŭ alŭ uneĭ afirmaţiunĭ de acestŭ felŭ, décă a-

cest triunfŭ, nu era într'adevĕrŭ alŭ luĭ Dumnedeŭ, ar fi fostŭ uă probă de ateismŭ.

De altă parte, Iisusŭ Christosŭ propunêndŭ misterele este consecinte cu natura lucrurilorŭ, care este fórte misteriósă. De unde viŭ eŭ? Unde mĕ ducŭ? Ce sunt? Viéţa umană este unŭ misterŭ în origina sa, în organisaţiunea sa şi în scopulŭ seŭ finalŭ. In omŭ şi afară din omŭ, în natură totŭ este misterŭ şi ar pofti cine-va ca religiunea să nu fie misteriósă! Creaţiunea şi destinaţiunea lumeĭ sunt unŭ abisŭ nepătrunsŭ de mintea omuluĭ, ca şi creaţiunea şi destinaţiunea uneĭ singure fiinţe.

Creştinismulŭ, celŭ puçinŭ, nu ocolesce aceste marĭ cestiunĭ déră pentru noĭ, carĭ credemŭ, dogmele nóstre sunt tocmaĭ soluţiunea cestiunilorŭ. Păgâniĭ recunosceaŭ că natura lucrurilorŭ este misteriósă; la eĭ eraŭ mistere pretutindinĭ, şi aveaŭ mistere de totŭ felulŭ; misterele Isideĭ, misterele bacanalelorŭ, misterele înţelepciuneĭ şi ale infamieĭ. Aci cu dreptŭ cuvêntŭ spiritulŭ se póte revolta contra nopţeĭ impure şi profunde, care acopere sanctuarulŭ.

Ce amesticŭ de principie maĭ eterogene şi contradictorie de câtŭ teogoniea Chaldeilorŭ, a Grecilorŭ şi a egiptenilorŭ! Ce oceanŭ de ideĭ unite fĕră vre'uă legătură, fĕră vre'uă logică! Ce amesticŭ de sublimŭ şi de absurdŭ, de sacru şi de profanŭ! Cea ce este maĭ puçinŭ obscurŭ se referesce ne apăratŭ la originea societăţilorŭ, la istoriea lorŭ şi maĭ alesŭ la istoriea primilorŭ principĭ, în timpŭ ce dogma se referesce la aceleaşĭ credinţe, séŭ maĭ bine la aceleaşĭ erorĭ ale uneĭ tradiţiunĭ perdute! Şi sanctuarulŭ păgânŭ este într'adevĕrŭ receptorulŭ întunecosŭ alŭ părerilorŭ false ale sensurilorŭ, este loculŭ de întîlnire a miĭ de lucrurĭ estravagante ale imaginaţiuneĭ, este asilulŭ consacratŭ alŭ tutorŭ nebuniilorŭ inimeĭ şi alŭ tutorŭ aberatiunilor secolilorŭ.

Astŭ-feliŭ de temple, astŭ-felŭ de preoţĭ potŭ fi temple şi preoţĭ aĭ verităţeĭ?

Cine va puté să susţină acésta?

Nu, nicĭ înşişĭ păgâniĭ n'aŭ credutŭ seriosŭ.

Creştinismulŭ singurŭ de la nascerea sa a publicatŭ acéstă pretenţiune şi singurŭ elŭ are dreptulŭ, pentru că dogma sa este consecinte şi este de acordŭ cu acéstă pretenţiune. Politeismulŭ, când atacă creştinismulŭ cu atâta furóre, avu acestŭ presimţimêntŭ. Vo-

cea creştinismuluĭ fu auḑită ca unŭ strigătŭ puternicŭ alŭ sciinţeĭ, care venia să descepte consciinţa. Indată Idololatriea se simţi lovită în temeliea sa, şi, ne avêndŭ nimicŭ a opune ataculuĭ acestuĭ strigătŭ generosŭ, idololatriea, ameninţată în esistenţa sa, respunse printr'unŭ strigătŭ de turbare. Acéstă turbare nu era din convicţiune, ci era desperarea acelora, cari eraŭ să înceteze de a trăi, pentru că viéţa lorŭ era legată cu a idoluluĭ lorŭ. Astŭ-felŭ este debilitatea minciuneĭ, care de la sine n'are nimicŭ fixŭ. Şi cum s'ar puté ca împrejurulŭ firuluĭ eroreĭ să crească uă credinţă, uă convicţiune? Nu, păgâniĭ nu credeaŭ în păgânismŭ, şi, în timpulŭ nostru, unŭ ereticŭ n'are şi nu póte avé de câtŭ uă falsă încredere în erorile, cari ilŭ separă de credinţa universală; déră elŭ crede cu tótă siguranţa articolele comune celorŭ două confesiunĭ, şi nu este de câtŭ credinţa comună prin care se póte esplica durata eresiilorŭ. Nu se póte esplica succesele luĭ Luterŭ şi Calvinŭ de câtŭ prin pasiunile ómenilorŭ şi prin ajutórele ce priimiră de la politica principilorŭ şi a celorŭ marĭ, cari se serviră de eresie ca de uă armă.

Care este religiunea absolută, ce luminéză, dirige şi linişteşce consciinţa, ca credinţa creştină? Cele-alte religiunĭ false lasă spiritulŭ ca pe uă navă fără conductorŭ, să rătăcéscă în voia întêmplăreĭ.

Tóte religiunile, afară de religiunea creştină, aruncă sufletulŭ numaĭ în afacerile vieţeĭ comune. Confuciŭ propune Chinesilorŭ agricultura, Licurgŭ şi Numa creḑură a ţiné pe concetăţeniĭ lorŭ prin ecilibrulŭ legilorŭ şi prin armoniea uneĭ societăţĭ bine regulate, Mahometŭ impinse pe discipuliĭ seĭ la cucerirea lumeĭ prin sabie. Toţĭ ênsă limitară pe omŭ numaĭ în lucrurĭ esteriórе. Bine! Déră ce reportŭ esistă între aceste ocupaţiunĭ şi între sentimentulŭ religiosŭ. La toţĭ aceştia vĕḑŭ cetăţenĭ, uă naţiune, unŭ legislatorŭ, unŭ cuceritorŭ, dérŏ nicăirĭ unŭ pontifice. Şi cine altulŭ putea, de câtŭ numaĭ Dumneḑeŭ, să afirme cu acéstă certitudine absolută, capabilă de a linişti consciinţa, să afirme, ḑicŭ, veritaţĭ, precum este esistenţa luĭ Dumneḑeŭ, nemurirea sufletuluĭ, credinţa despre iadŭ, despre paradisŭ, cari sunt basa tuturorŭ religiunilorŭ? Cândŭ Iisusŭ Christosŭ enuncie aceste verităţĭ ca esenţă a doctrineĭ séle, acésta o face cu tótă imposanta şi cu totŭ ce este absolutŭ şi maiestosŭ în caracterulŭ seŭ de *Fiŭ alŭ luĭ Dumneḑeŭ.*

Fără îndoélă, trebue credinţă pentru divinitatea luĭ Iisusŭ; dérŏ uă dată admisă acéstă credinţă, doctrina creştină se presintă cu precisiunea şi claritatea Algebreĭ : în doctrina creştină, nu putemŭ a nu admira înlănţuirea şi unitatea uneĭ sciinţe.

Intemeiată pe Biblie, acéstă doctrină esplică fórte bine tradiţiunile lumeĭ; ea rĕspândesce lumină asupra acestorŭ tradiţiunĭ şi cele alte dogme se referescŭ la dênsa ca părţile uneĭ catene (lanţŭ).

Creştinismulŭ este superiorŭ nu numaĭ tutorŭ filosofilorŭ, ci şi tutorŭ religiunilorŭ; chreştiniĭ nu-şĭ făcŭ ilusiune despre natura lucrurilorŭ. Nu se póte imputa creştinilorŭ nicĭ subtilitatea, nicĭ şarlataniea ideologilorŭ, cari aŭ credutŭ că resolvă cestiunile cele marĭ teologice cu disertaţiunĭ vane despre lucrurĭ şi cestiunĭ marĭ. Chreştiniĭ nu se potŭ asemĕna cu aceĭ ne înţelepţĭ, a cărorŭ nebunie este cam identică cu a unuĭ copilŭ, care voesce să atingă cerulŭ cu mâna, care cere luna spre a se juca cu ea! Chreştinismulŭ dice cu simplicitate «Nicĭ unŭ omŭ n'a vĕdutŭ pe Dumnedeŭ. Dumnedeŭ a revelatŭ cea ce este Elŭ. Revelaţiunea sa este unŭ misterŭ, pe care raţiunea nu-lŭ póte concipe; dérŏ fiindŭ-că Dumnedeŭ a vorbitŭ, trebue să credemŭ.

Evangeliea posede uă virtute séŭ putere secretă şi eficace, uă căldură care lucréză asupra inteliginţeĭ şi care încântă inima. A medita asupra Evangelieĭ este a contempla Cerulŭ. Evangeliea nu este uă carte, ci este uă fiinţă vie cu uă acţiune şi putere, care invade peste totŭ ce se opune estensiuneĭ séle. Écĕ pe masă acéstă Carte escelinte (aci Napoleonŭ pune mâna pe Evangelie cu mare respectŭ), pe care nu obosescŭ de a o citi în tóte dilele cu aceeaşĭ plăcere. Iisusŭ Christosŭ nu variéză şi nu se sfiesce în învĕţătura sa. Cea maĭ mică afirmaţiune din partea Sa pe câtŭ este de simplă, pe atâtŭ este de profundă, în câtŭ captivă nu numaĭ pe ignorantŭ, ci chiar şi pe celŭ maĭ eruditŭ, numaĭ să fie cu atenţiune.

Nicăirĭ nu se póte găsi acéstă serie de idei şi de maxime morale pline de frumuseţe, cari defiléză întocmaĭ ca bataliónele miliţieĭ ceresci, şi carĭ producŭ în sufletulŭ nostru acelaşĭ sentimentu, ca şi căudŭ contĕmplămŭ întinderea infinită a ceruluĭ strălucitorŭ, într'uă frumósă nópte de véră, cândŭ astriĭ rĕspândescŭ din tóte părţile lumină.

Nu numaĭ este preocupatŭ spiritulŭ nostru, dérŏ este dominatŭ prin acéstă lectură a evangelieĭ. Evangeliea, uă dată devenită magistrulŭ spirituluĭ nostru, ne iubesce. Dumneḑeŭ acum este şi amiculŭ şi adevĕratulŭ nostru părinte. Sufletulŭ atrasŭ de frumuseţea Evangelieĭ, nu maĭ este alŭ sĕŭ, ci Dumneḑeŭ se face stăpînŭ peste elŭ îndată, şi-ĭ dirige atâtŭ cugetările, câtŭ şi facultăţile; cu alte cuvinte, sufletulŭ acum este alŭ luĭ Dumneḑeŭ.

Ce probă maĭ mare despre divinitatea luĭ Iisusŭ Christosŭ, care are un imperiŭ atâtŭ de absolutŭ şi nu altŭ scopŭ de câtŭ ameliorarea spirituală a individilorŭ, puritatea consciinţeĭ, unirea cu totŭ ce este adevĕratŭ, adică sânţeniea sufletuluĭ?

Écĕ uă adevĕrată religiune şi unŭ adevĕratŭ pontifice.

Şi cea ce ne convinge nu sunt de câtŭ beneficiele şi fericirea, ce resultă dintr'uă atare credinţă! Omulŭ care crede este fericitŭ! Ah! voĭ nu sciţĭ ce este a crede; a crede este a vedé pe Dumneḑeŭ; pentru că celŭ ce crede, are ochiĭ ficşĭ la Dumneḑeŭ. Fericitŭ este celŭ ce crede! Numaĭ cine nu vrea, acela nu crede. Astŭ-felŭ este creştinismulŭ, care satisface într'unŭ modŭ de ajunsŭ şi completŭ raţiunea acelora, cari aŭ admisŭ uă dată principiulŭ, ce se esplică singurŭ prinŭ revelaţiunea de susŭ şi în urmă esplică miĭ de dificultăţĭ, cari nu se potŭ esplica de câtŭ prin credinţă.

In fine, ultimulŭ meŭ argumentŭ este că nu esistă Dumneḑeŭ (în cerŭ), décă unŭ omŭ a pututŭ concipe şi esecuta cu deplinŭ succesŭ planulŭ giganticŭ de a smulge pentru sine cultulŭ supremŭ, usurpândŭ numele luĭ Dumneḑeŭ. Iisusŭ este singurulŭ, care a cutezatŭ a face acésta, Elŭ este singurulŭ, care a ḑisŭ şi a afirmatŭ Insuşĭ despre Sine, fără sfiélă: *Eŭ suntŭ Dumneḑeŭ*, cea ce este fórte diferitŭ de afirmaţiunea: Eŭ suntŭ unŭ Dumneḑeŭ, séŭ: *sunt Dumneḑeĭ*, Istorie nu menţionéză că ar fi fostŭ vre unŭ omŭ, care să se califice pe sine în modŭ absolutŭ cu acestŭ titlu. Mitologiea nu ne spune nicăirĭ că Jupiterŭ şi ceĭ alţĭ Ḑeĭ s'aŭ divinisatŭ eĭ înşişĭ. Décă arŭ fi făcutŭ ceva în acéstă privinţă, ar fi fostŭ din partea lorŭ uă monstruositate şi culmea orgoliuluĭ, ar fi fostŭ uă estravaganţă destulŭ de absurdă. Acésta a făcut'o posteritatea, ereḑiĭ primilorŭ despoţĭ; aceştia i-aŭ divinisatŭ. Toţĭ ómeniĭ fiindŭ de aceeaşĭ rasă, Alexandru a pututŭ a se numi fiulŭ luĭ Jupiterŭ. Dérŏ tótă Grecia a surîsŭ (rîsŭ) de acéstă iubire de sine peste mĕsură; totŭ asemenea apote-

osa imperatorilorŭ românĭ nicĭ uă dată n'a fostŭ considerată do români ca unŭ lucru seriosŭ. Mahometŭ şi Confuciŭ aŭ voitŭ a trece în ochiĭ poporuluĭ purŭ şi simplu numaĭ ca agenţĭ aĭ Divinităţeĭ. Ḑea Egeriea a luĭ Numa nu a fostŭ de câtŭ personificaţiunea uneĭ inspiraţiunĭ scósă în solitudinea pădurilorŭ. Ḑeiĭ Brama aĭ Indieĭ sunt uă invenţiune psichologică.

Cum dérŏ unŭ Judeŭ, a căruĭ esistenţă istorică este maĭ adevĕrată, maĭ reală de câtŭ tóte cele-alte ale timpuluĭ, în care Elŭ a trăitŭ, cum Elŭ singurŭ, fiiulŭ unuĭ Teslarŭ, se dă pe sine de la începutŭ că este chiar Dumneḑeŭ, că este fiinţă prin escelinţă, şi creatorulŭ tutorŭ fiinţelorŭ? Elŭ îşĭ arógă tóte felurile de adoraţiunĭ. Elŭ zidesce cultulŭ sĕŭ cu mâna sa, nu cu petre, ci cu ómeni. Noĭ ne mirăm, ba chiar rĕmânemŭ estasiaţĭ, când ne gândimŭ la cuceririle luĭ Alexandru. Eĭ bine! écĕ unŭ cuceritorŭ, care confiscă in profitulŭ seŭ, unesce, incorporéză, cu Sine Insuşĭ, nu uă naţiune, ci neamulŭ omenescŭ.

Ce minune! sufletulŭ umanŭ cu tóte facultăţile séle se anexéză la esistenţa luĭ Iisusŭ Christosŭ.! Şi cum acésta? Printr'uă minune, care întrе ver-ce minune. Iisusŭ voesce amórea ómenilorŭ, adică voesce tocmaĭ aceea ce este fórte greŭ de dobînditŭ în lume, cere ceea ce unŭ înţeleptŭ în vanŭ cere de la óre-cari amicĭ, unŭ părinte de la fiiĭ sĕĭ, unŭ soçŭ de la soçiea sa, unŭ frate de la fratele sĕŭ; cu unŭ cuvêntŭ, cere inima în modŭ absolutŭ; acésta voesce şi îndată reuşesce: Din acésta m'am convinsŭ şi amŭ conchisŭ despre divinitatea sa. Alexandru, Cesarŭ, Anibalŭ, Ludovicŭ XIV cu totŭ geniulŭ lorŭ în acéstă întreprindere n'aŭ reuşitŭ. Eĭ aŭ cuceritŭ lumea, dérŏ n'aŭ pututŭ avé fericirea de a avé unŭ amicŭ. Eŭ suntŭ, póte, singurulŭ din timpulŭ nostru care iubescŭ pe Anibalŭ, pe Cesarŭ, pe Alexandru. . . pe Marele Ludovicŭ XIV, care a aruncatŭ atâta strălucire asupra Franciеĭ şi chiar în lume; şi cu tóte acestea nu avea celŭ puçinŭ unŭ amicŭ în regatulŭ sĕŭ, ba nicĭ chiar în familiea sa. Este adevĕratŭ, că noĭ iubimŭ pe copiiĭ noştri. Déră óre pentru ce? Noĭ ascultămŭ şi ne supunemŭ unuĭ instinctŭ naturalŭ, uneĭ vocĭ a luĭ Dumneḑeŭ, uneĭ necesităţĭ pe care chiar bestiile o recunoscŭ şi o împlinescŭ. Dérŏ câţĭ copiĭ remânŭ ne simţitorĭ la mângăĭările nóstre! Câţĭ copiĭ nu rĕmânŭ ingraţĭ şi ne simţitorĭ la atâtea îngrijirĭ ce revĕrsămŭ asupră-le cu prodigalitate.

Copiiĭ Domnieĭ téle te iubescŭ, Bertrand? Tu ĭĭ iubescĭ şi nu escĭ securŭ, că veĭ avé fericirea de a-ţĭ plăti copiiĭ prin iubire. Nicĭ binefacerile tele, nicĭ natura nu vorŭ rĕuşi vre-uă-dată de a inspira uă ĭubire ca aceea a creştinilorŭ pentru Dumneḑeŭ! Décă tu muriaĭ, fiiĭ tĕĭ 'şĭ arŭ fi adusŭ aminte de tine cheltuindŭ starea ta, fŏră îndoiélă; déră copiiĭ tĕĭ ceĭ micĭ abia arŭ fi sciutŭ că aĭ esistatŭ. . . cu tóte că escĭ generarulŭ Bertrand! Şi noĭ suntemŭ într'uă insulă, unde nu aveţĭ de câtŭ distracţiunea şi vederea familieĭ vóstre.

Iisusŭ Christosŭ vorbesce, şi de aci înainte popórele ne contenitŭ sunt legate de Dênsulŭ prin legăturĭ maĭ strînse, maĭ intime de câtŭ legăturile de sânge, prin uă unire maĭ sacră, maĭ imperiósă de câtŭ ver-ce legătură. Elŭ aprinde şi nutresce flacăra uneĭ ĭubirĭ, care prevaléză peste ver-ce altă ĭubire. Acéstă minune a voinţeĭ luĭ Iisusŭ s'ar puté să nu ne facă a recunósce în *Cuvêntulŭ* intrupatŭ pe Creatorulŭ lumeĭ? Fondatoriĭ religiunilorŭ n'aŭ avutŭ nicĭ chiar idee despre acéstă misteriósă amóre, care este esenţa Chreştinismuluĭ subtŭ frumosulŭ nume de Caritate. Fondatoriĭ religiunilorŭ n'aŭ avutŭ acéstă idee, pentru că nu s'aŭ păzitŭ de a se arunca contra uneĭ stînceĭ, în fine pentru că într'uă asemenea operaţiune *de a se face iubiţĭ*, omulŭ pórtă în sine sentimentulŭ profundŭ despre neputinţa sa.

Totŭ asemenea, cea maĭ mare minune a luĭ Iisusŭ Christosŭ este imperiulŭ Carităţeĭ. Elŭ singurŭ a înălţatŭ inima ómenilorŭ pênĕ la invisibilŭ, pĕnĕ la sacrificiulŭ timpuluĭ; Elŭ singurŭ creândŭ uă imolaţiune (sacrificiŭ), a creatŭ uă legătură între cerŭ şi pămêntŭ.

Toţĭ aceia, carĭ credŭ sincerŭ, într'ênsulŭ simtŭ acéstă amóre admirabilă, supranaturală, superióră, acestŭ fenomenŭ ne esplicabilŭ şi imposibilŭ pentru raţiunea şi forţele omuluĭ; acestŭ focŭ sacru adusŭ pe pămêntŭ de către acestŭ noŭ Prometeŭ, a căruĭ putere şi durată nicĭ timpulŭ, acestŭ mare destructorŭ, nu póte nicĭ a le slăbi, nicĭ a le limita. Eŭ, Napoleonŭ, admirŭ şi maĭ multŭ, pentru că adesea m'am gânditŭ la acésta, şi tocmaĭ acésta, îmĭ probéză divinitatea luĭ Iisusŭ Christosŭ!! Eŭ am făcutŭ atâtŭ de multŭ, în câtŭ mulţimile muriaŭ pentru mine. Luĭ Dumneḑeŭ ĭĭ displace de a face eŭ vre'uă comparaţiune între entusiasmulŭ soldaţilorŭ şi caritatea creştină, carĭ sunt diferite ca şi causele lorŭ.

Dérŏ în fine, presenţa mea era necesară, trebuia electricitatea privireĭ mele, accentulŭ meŭ, trebuia unŭ cuvêntŭ din partea mea, şi numaĭ atuncĭ aprindeam foculŭ sacru în inimĭ. De securŭ, eŭ posedŭ secretulŭ acesteĭ puterĭ magice, care înalţă spiritulŭ, dérŏ n'aşĭ puté a-lŭ comunica nimenuĭ ; nicĭ unulŭ dintre generaliĭ meĭ nu l'a priimitŭ de la mine, nicĭ l'a ghicitŭ; ênsă eŭ nu maĭ am şi secretulŭ de a eternisa numele meŭ şi amórea cŏtre mine, nicĭ de a face minunĭ fŏră ajutorulŭ materieĭ.

Acum, când sunt la Sânta Elena, ... acum când sunt pironitŭ pe acéstă stâncă, cine se luptă şi cuceresce imperie pentru mine ? Unde suntŭ curtisaniĭ nenorocireĭ mele ? Se gândescŭ eĭ la mine ? Cine se mişcă în loculŭ meŭ în Europa ? Cine a maĭ rĕmasŭ credinciosŭ ? Unde suntŭ amiciĭ meĭ ? Da, voĭ doĭ, séŭ treĭ, pe cari fidelitatea vĕ face nemuritorĭ, voĭ împărtăşiţĭ şi consolaţĭ esilulŭ meŭ.

Aci vocea luĭ Napeleonŭ luă unŭ accentŭ particularŭ de melancolie ironică şi de profundă tristeţe : Da, esistenţa mea a strălucitŭ prin lumina diademeĭ şi a suveranităţeĭ şi tu, Bertrand, cugetaĭ despre acéstă lumină, ca despre uă boltă de invalidĭ, aurită de noĭ şi care reflectă radele sóreluĭ... Dérŏ nenorocirile aŭ venitŭ, aurulŭ puçinŭ câte puçinŭ s'a stersŭ, ploiea nenorociriĭ şi a ultragielorŭ cu cari mĕ adăpa în fie-care di iea cele din urmă părticele.

Nu suntemŭ, Bertrand, de cât plumbŭ şi curêndŭ voiŭ fi pămêntŭ.

Astŭ-felŭ este sórta ómenilorŭ marĭ ! ! a luĭ Cesarŭ şi Alexandru, şi lumea chiarŭ ne uită! Numele unuĭ cuceritorŭ ca şi alŭ imperatoruluĭ nu este maĭ multŭ de câtŭ uă temă de colegiŭ. Ispravele nóstre cadŭ subt lopata unuĭ pedantŭ care ne laudă saŭ ne insultă. Câte judecăţĭ diferite se pronunţă despre marele Ludovicŭ alŭ XIV ! Abia mortŭ, şi marele rege însuşĭ fu lăsatŭ singurŭ, isolatŭ în camera sa de culcare de la Versailles. Ne îngrijitŭ de curtisaniĭ sĕĭ şi, póte, chiar obiectulŭ risuluĭ. Elŭ numaĭ era stăpînulŭ lorŭ, ci unŭ cadavru şi gróza uneĭ descompoziţiunĭ.

Encŏ unŭ momentŭ, écĕ sórta mea şi cea ce are să mi se întîmple. Asasinatŭ de oligarchiea Anglieĭ, eŭ morŭ înainte de timpŭ şi cadavru asemenea are a fi inapoiatŭ pămêntuluĭ spre a deveni mâncare vermilorŭ. Écĕ sórta fórte apropiată a luĭ Napoleonŭ. Ce,

abisŭ între miseriea mea profundă şi impĕrăţiea eternă a luĭ Iisusŭ Christos, predicatŭ, iubitŭ, adoratŭ şi trăindŭ în totŭ universulŭ!... Şi óre acésta este mórte a luĭ Iisusŭ Christosŭ? Nu este óre viéţă acéstă? Écĕ dérŏ mórtea luĭ Iisusŭ Christosŭ, a luĭ Dumneḑeŭ.

Dupŏ acésta imperatorulŭ tăcu, şi fiindŭ că generalulŭ Bertrand totŭ asemenea tăcea, Napoleonŭ ḑise: Décă tu nu înţelegĭ că Iisusu Christosŭ este Dumneḑeŭ, eĭ bine! atuncĭ este o greşală, că te am făcutŭ generalŭ.

Diac. **St. Călinescu.**

MAXIME MORALE ESTRASE

DIN

SANTA SCRIPTURA (1)

Iubiţĭ dreptatea ceĭ ce judecaţĭ pămĕntulŭ, cunósceţĭ pe Domnulŭ întru bunătate şi întru Smereniea inimeĭ căutaţi-lŭ pre elŭ (Inţelepc. luĭ Solom. I, 1) (2).

Păziţi-vĕ dar de răpstire, care nimicu nu folosesce, şi de clevetirĭ vĕ opriţĭ limba, că cuvĕntulŭ celŭ întru ascunsŭ nu va trece şi gura cea mincinósă omóră sufletulŭ (Ibid. 11).

Nu poftiţĭ mórtea întru necazurile vóstre, nicĭ vĕ trageţĭ vouĕ perire cu lucrulŭ mânilorŭ vóstre; că Dumneḑeŭ mórte n'a făcutŭ, nicĭ se bucură de perirea celorŭ viĭ. (Ibid. 12—13).

Rădĕcina înţelepciuneĭ este a se teme de Dumneḑeŭ, şi ramurile eĭ lungime de ḑile. (Sirachŭ 1, 19).

Cununa înţelepciuneĭ este frica Domnuluĭ care isvorĕsce pacea şi vindecare .... (Sirachŭ I, 17).

---

(1) Aceste sentinţe séŭ Maxime morale sunt estrase din ediţiunea sânteĭ scripturĭ, făcută la Buzĕŭ; observândŭ ênsă óre-cari diferinţe între textulŭ originalŭ alŭ septuaginteĭ şi intre textulŭ ediţiuneĭ de Buzĕŭ le am notatu în josulŭ pagineĭ în notele ce punemŭ aci, cum se aflā în Septuaginta.

(2) Iubiţĭ dreptatea ceĭ ce judecaţĭ pămêntulŭ, cugetaţĭ despre Domnulŭ întru bunĕtate (φρονήσατε περὶ τοῦ Κυρίου ἐν ἀγαθότητι) şi în simplitatea inimeĭ (ἐν ἁπλότητι τῆς Καρδίας) căutaţi-lŭ pre elŭ.

Frica Domnuluĭ va desfăta inima şi va da veselie, şi bucurie, şi lungime de ḑile. (Ibid. 11).

Nu te înălţa pe tine maĭ pe susŭ, ca să nu caḑĭ şi să aducĭ necinste sufletuluĭ tĕŭ. (Ibid. 29).

Celŭ ce cinstesce pe tată, veseli-se-va de fiĭ şi în ḑiua rugăciuneĭ séle se va auḑi.

Fiule, sprijinesce pe tatălŭ la bătrîneţe, şi nu-lŭ mahni pe elŭ în viéţa luĭ.

Cele maĭ pe susŭ de tine nu le căuta, şi cele maĭ tarĭ de câtŭ tine nu le cerca nebunesce (1).

Nu grăi improtiva adevĕruluĭ, ci te ruşinéză pentru ne sciinţata.

Pênĕ la mórte luptă-te pentru adevĕrŭ şi Domnulŭ Dumneḑeŭ se va lupta pentru tine.

Amiculŭ credinciosŭ este unŭ acoperemêntŭ tare, şi celŭ ce l'a aflatŭ pe elŭ, aflat'a comóră.

Nu rîde de omulŭ celŭ ce este întru amărăcĭunea sufletuluĭ seŭ, că este celŭ ce smeresce şi înalţă.

Căutândŭ a estrage aceste maxime am confruntatŭ maĭ multe editiunĭ ale sânteĭ scripturĭ, şi am observatŭ, décă nu uă mare diferinţă de sensŭ, dérŏ celŭ puçinŭ óre-care diferinţă în cea ce concerne modulŭ espresiuneĭ.

In unele vedemŭ concisiune, în altele perifrase ce nu se potŭ afla în originalŭ şi chiar versetele nu corespundŭ în aceste ediţiunĭ. N'ar fi bine óre ca noĭ Românii să avemŭ uă ediţiune normativă a sânteĭ scripturĭ, spre a nu se da locŭ la erorĭ, când se facŭ citaţiunĭ?

Diac. **St. Călinescu.**

(1) In septuaginta se află: cele maĭ grele de câtŭ tine (de câtŭ puterile tele Χαλεπώτερά σου) nu căuta, şi cele maĭ tarĭ de câtŭ tine nu cerceta.

CHRONICA ECLESIASTICA

I

BISERICA ORTODOCSA

1. Patriarchia de Constantinupolŭ. Ocupaţiunile Bisericeĭ de Constantinupolŭ în împrejurările actuale aŭ unŭ caracterŭ nu curat-eclesiasticŭ; şi acésta din causă, că atât organisaţiunea comunităţeĭ ortodocse din Constantinupolŭ, cât şi resbelul impunŭ Patriarchieĭ ocupaţiunĭ, ce nu privescŭ în modŭ directŭ pre afacerile religióse ale comunităţeĭ.

Legea gardeĭ orăşeneşcĭ, aplicându-se asupra tutuǐor supuşilor imperiuluĭ otomanŭ, a trebuitŭ să ocupe şi pre Biserica, séŭ maĭ precis, pre comunitatea ortodocsă din Constantinupolŭ. Prea Sânţitul Patriarchŭ Ioakim, supunênd legea gardeĭ orăşenescĭ în desbaterea consiliuluĭ micstŭ al Patriarchieĭ, n'a respins'o, dupre cum a făcutŭ comunitatea Armenilor din Imperiu, dar s'aŭ găsitŭ mĕsurile, prin mijlocul cărora acéstă lege să se aplice între creştiniĭ, supuşĭ administraţiuneĭ Patriarchieĭ. Dupre cum ni comunică din Constantinupolŭ fóĭa «Stéóa Orientuluĭ» Prea Sânţitul Patriarchŭ a intervenitŭ pre lôngă Vizirul Sublimeĭ Porţĭ, ca în legea mençionată să se introducĕ următórele scutirĭ : a) Să între în şirurile gardeĭ orăşenescĭ numaĭ persónele, care aŭ etatea de 20 anĭ împliniţĭ ; b) Ca creştiniĭ, intraţĭ în gardă, să formeze companiĭ separate ; c) Să li se dea unŭ drapelŭ propriu ; şi d) să fie scutiţĭ de obligaţiunea gardeĭ profesoriĭ, eleviĭ şi tineriĭ, cariĭ sûntŭ unicĭ la familiĭ.

Aceste propunerĭ, făcute de Prea Sânţitul Patriarchŭ, Viziruluĭ, aŭ fostŭ acceptate de acesta, însoçindu-le de promisiunea, că le va supune comisiuneĭ, însărcinatĕ cu formanea gardeĭ orăşenescĭ.

Cu tóte scutirile şi promisiunile, obţinute din partea Vizirului, Prea Sânţitul Patriarchŭ Ioakim a trebuitu să aĭbă nemulţemire din partea locuitorilor ortodocşĭ din Constantinupolŭ. In Pera maĭ mulţĭ locuitorĭ, adunându-se în una din Duminicĭ la Biserică, aŭ făcutŭ sgomotŭ mare contra legeĭ gardeĭ şi Prea Sânţitul Patriarchŭ a fostŭ insultatŭ cu espresiunĭ triviale. Kĭar şi doĕ din foile Constantinupoluluĭ s'aŭ făcutŭ echoul acestor sgomote, presentând pre Prea Sânţitul Ioakim, ce pre o persónă, ce sub-semnéză totŭ, ce i se presintă de cătrĕ corpul micstŭ. (Stéoa Orientuluĭ).

Metropolitul de Pelagonia, Prea Sânţitul Mateĭ, continuă cu cuceririle séle în comtul elementuluĭ romănescŭ din Macedonia. După ce a supusŭ scaunuluĭ Patriarchieĭ de Constantinupolŭ pênĕ la 1800 de familiĭ, smulgându-le de sub administraţiunea Ecsarchatuluĭ Bulgarŭ, acum se ocupă cu întórcerea şi ale altora, la ortodocsie, conform espresiuneĭ foieĭ «Stéoa Orientuluĭ». In Bitolia şi în Perlepe Prea Sânţitul Mateĭ a supusŭ Patriarchieĭ maĭ multe parochiĭ eclesiastice, între care preste 92 de sate, maĭ rĕmânând numaĭ vr'o 9 sate sub administraţiunea Bisericeĭ Bulgare. La aceste fóĭa menţionată adaugă, sperând, că neobositul prelatŭ al Metropolieĭ de Pelagonia va face, ca mĕsurile, luate de curênd, să-şĭ aĭbă resultatul lor bunŭ şi să alunge cu totul schisma bulgară din Eparchie. . . . Ore n'ar fi maĭ ortodocsŭ, ca să înceteze o dată vederile aceste înguste, ale publiciştilor de Constantinupolŭ? Ore nu este maĭ conform cu interesele Patriarchieĭ **ecumenice**, ca schisma să nu maĭ ecsiste, ĭar Vlachiĭ din Macedonia să-şĭ aĭbă şi eĭ o Biserică naţională, cu clerul şi serviciul divinŭ romănescŭ? Astă-ḑĭ sûntemŭ în seculul XIX-le, când privirile ortodocsieĭ asupra Bisericilor naţionale aŭ începutŭ să străbată şi la Apusŭ, şi când vederile evuluĭ meḑiu de o singură Biserică centrală şi unŭ singurŭ imperiŭ, nu ar trebui să maĭ domine minţele celor, ce sûntŭ meniţĭ a lumina opiniunea publică. . . . Alt-mintrelea omenirea nu se va bucura niciodată de resolvarea cestiuneĭ Orientuluĭ. . . . Şi protestele Patriarchieĭ contra statuluĭ romănŭ de la 30 Noemvrie anul espiratŭ, schisma Bulgarieĭ şi grecizarea Vlachilor din Macedonia şi Tesalia va sgudui încă pre popóre şi va da mult de lucru diplomaţieĭ europiene. . . . .

Prea Sânţitul Ioakim, Patriarchul de Constantinopolŭ, a presentatŭ Porţeĭ otomane unŭ raportŭ despre tóte neorânduelele, comise prin diferite Eparchiĭ, de sub administraţiunea Patriarchieĭ, de cătrĕ Başibuzucĭ şi Cerkezĭ. Raportul, cuprindênd actele acestor fiare cu kipŭ omenescŭ pênĕ la începutul luĭ Februarie curentŭ, este unŭ actŭ din cele maĭ înfiorătóre, care va atesta în viitorŭ, că numaĭ creştinismul este în stare, ca să domolĭascĕ pre omŭ şi sĕ-lŭ facĕ, ca încetul cu încetul să se moralizeze şi prin acésta sĕ devinĕ şi civilisatŭ. Distrugerea de sate în mase, uciderea fĕrĕ de scrupulŭ pĕnĕ şi a copiilor nevinovaţĭ, robirea copiilor şi a fetelor, despoĭarea şi batjocorirea locaşurilor sânte potŭ să-şĭ aĭbă locul numaĭ la popórele, care prin religiunea lor despartŭ omenirea în doĕ tabere inamice, în credincioşĭ şi necredincioşĭ aĭ profetuluĭ, în popóre alese şi inimice luĭ D-ḑeŭ . . . Faptele din raportul Prea Sânţituluĭ Patriarchŭ atestă pênĕ la evidinţă, că autoriĭ lor sûntŭ încă departe de morala creştină.

In fine Prea Sânţitul Ioakim a supusŭ la aprobarea guvernuluĭ otomanŭ Regulamentul pentru administraţiunea monastirilor din muntele Atonuluĭ, elaboratŭ de cătrĕ S. Sinodŭ şi consiliul micstŭ al Patriarchieĭ. Acestŭ Regulamentŭ, traducêndu-se în limba grécă va servi ca normă pentru superioriĭ monastirilor în aceĭa, ce privesce conducerea monachilor din mençionatele monastirĭ. Noĭ vomŭ căuta, ca să ţinemu pre lectoriĭ noştri în curentul acesteĭ afacerĭ.

2. Biserica română. Monitorul Oficialŭ al Ţereĭ publică în numĕrul de la 16 Februarie programa, dupre carea are a se oficia serviciul divinŭ din Sâmbăta morţilor, 18 Februarie anul curentŭ. Acéstă programă se referĕ numaĭ la Solemnitatea ce are a se ţinea prin Bisericile din Bucurescĭ şi specialminte pre la acele cari aŭ cimitire publice.

Cu acéstă ocasiune adăugămŭ, a ruga din noŭ pre membriĭ S-luĭ Sinodŭ al Bisericeĭ Române autocefale, ca să îngrijascĕ şi de sufletele acelor creştinĭ aĭ Bisericeĭ române, ce aŭ muritŭ pentru Credinţă şi Patrie. E prea adevĕratŭ, că Biserica se rógă pentru repausul tuturor celor adormiţĭ în Domnul şi în cele doĕ Sâmbete, care se numescŭ în Biserică ale morţilor ea proaduce rugăcĭunĭ în aceste ḑile pentru toţĭ creştiniĭ ceĭ morţĭ. Ar fi însĕ ceva maĭ imposantŭ, şi totŭ-o-dată şi maĭ demnŭ, când în una din ḑilele anuluĭ, şi special-

minte din lunele August séŭ Septemvrie, în carea s'ar ficsa o ḑi, când tóte Bisericile din Ţéră să servească o panichidă morţilor, celor căḑuţĭ pentru Lege şi Patrie şi când clopotele de la tóte Bisericile din Ţéră, începêndŭ încă din ajunulŭ ḑileĭ, voimŭ să ḑicemŭ de la Rugăcĭunea de séră (Vecernie), să anunçe creştinilor, că fie-care membru al Bisericeĭ Române este datorŭ a merge la Biserică, şi a-şĭ face datoria cea maĭ sântă către Fiĭ Bisericeĭ şi aĭ Patrieĭ Române.

PROGRAMA

PENTRU

SERVICIULU SOLEMNELU, CE SE VA TINEA PENTRU SUFLETELE MORTILORU, SAMBATA LA 18 FEBRUARIE.

I. Inaltŭ Prea Sânţitulŭ Mitropolit-Primatŭ, impreună cu alţĭ Prea Sânţĭ archiereĭ va începe serviciulŭ divinŭ în Capela Cimitiruluĭ Belu la orele 10 ante-meridiane.

II. Toţĭ preoţiĭ din capitală vorŭ sêvârşi pe la Bisericile lorŭ sânta liturgie spre memoria repausaţilorŭ din parochiile lorŭ respective.

III. La orele 11, toţĭ preoţiĭ, aĭ cărorŭ enoriaşĭ inmormêntéză în cimitirulŭ Belu, vorŭ fi adunaţĭ la Biserica Sf. Gerge-Nou, de unde vorŭ porni pe josŭ pentru cimitirulŭ Belŭ în ordinea următóre:

1. O escortă de gendarmi;
2. Maĭ multe felinare şi stégurĭ bisericescĭ;
3. Chorurile bisericescĭ;
4. Unŭ Prea Sânţit archiereŭ, urmatŭ de toţĭ preuţiĭ, carĭ vorŭ merge în rîndŭ câte doui, îmbrăcaţĭ în epitrahil şi sfită.

IV. In totŭ timpulŭ procesiuneĭ se vorŭ trage clopotele de la tóte bisericile din capitală.

V. Dupĕ ce procesiunea va sosi în cimitirŭ, se va aştepta terminarea serviciuluĭ, dupŏ care se va face în mijloculŭ cimitiruluĭ, parastasulŭ generalŭ pentru rĕposaţiĭ, îmormêntaţĭ acolo. Dupĕ acésta preuţiĭ vorŭ citi moliftele, fie-care pe mormintele parochialilorŭ sĕĭ.

VI. Dupĕ terminarea parastasuluĭ, Inaltŭ Prea Sânţitul Mitropolit Primatŭ, se va duce la loculŭ de alăturea, unde să îmormêntéză soldaţiĭ, spre a citi unŭ trisaghionŭ pentru odichna sufletelorŭ celorŭ căḑuţĭ în resbelŭ.

VII. Preoţiĭ, aĭ cărorŭ enoriaşĭ înmormêntéză în cele alte cimitire, dupe ce vorŭ termina Sf. liturgie la bisericile lorŭ, vorŭ porni la cimitirele respective pentru a citi moliftele pe morminte.

*
* *

Jurnalul «Observatoriul» din Sibiu ni relatéză faptul următorŭ,

relativŭ la botezarea unuĭ Ebreŭ, motivatŭ prin luarea stéguluĭ de la Grivița. Éca faptul:

Luarea redutelorŭ, numite Grivița, este recunoscută de cătrĕ toțĭ strategiĭ competențĭ, ca faptă de supremulŭ eroismŭ, ce póte esecuta orĭ-ce trupă din lume. Fapta soldatuluĭ *Grigorie Ioanŭ*, care a luatŭ drapelulŭ turcescŭ la Grivița, este și astă-dĭ obiectulŭ conversațiuneĭ moltorŭ miĭ de patrioțĭ. In comuna St. Mihaiŭ, aĭ căreĭ poporenĭ suntŭ administrațĭ în cele bisericescĭ de cătrĕ preotul din comuna nóstră *Câcuciŭ*, se afla unŭ evreŭ tênĕrŭ de anĭ 20, anume *Isidor Hirsch*, ca cârciumarŭ, limba sa maternă este cea germană, déră cunósce bine și limba română, și pe cea maghiară, și îĭ place sĕ citéscă. Acelŭ june informatŭ maĭ de multe orĭ, parte din lectura diarelorŭ, parte din desele conversațiunĭ cu alțĭ ómenĭ despre fapta eroică a luĭ Grigorie Ioan, succesivŭ s'aŭ entusiasmatŭ întru atâta, în câtŭ s'a decisŭ a trece la religiunea christiană și prin baptismŭ a'șĭ lua numele de Gregorie Ioan. Acestŭ actŭ sântŭ s'a și îndeplinitŭ asupra luĭ Hirsch sâmbătă în 2 Februarie st. n. de cătrĕ rev. sa dn. protopopŭ și parochŭ Michailŭ Crisianu de la S. Reginu, de unde întorcêndu-se neofitulŭ nostru acasă, creștiniĭ noștri 'lŭ petrecură ca în triumfŭ; éră dênsulŭ oprindu-se și la casa mea, de bucuria ce'lŭ coprinsese, a strigatŭ. «Să trăéscă românimea; sĕ trăescŭ și eŭ robulŭ luĭ D-deŭ, botezatŭ pe numele Grigorie Ioan bravulŭ, ca sĕ pociŭ face națiuneĭ mele onóre!»

Câcuciu, 2 Febr. 1878. Daniilŭ Farkas m. pr.

Dupŏ acestea. depinde multŭ de la omenia și bunulŭ simțiŭ alŭ locuitorilorŭ românĭ, ca neofitulŭ sĕ se țină pe tótă viața sa fericitŭ, că aŭ adoptatu divinele învĕțăturĭ ale christianismuluĭ.

II

BISERICELE ETERODOCSE

1. **Biserica papală.** Evenimentul celŭ maĭ însĕmnatŭ din Biserica papală a trebuitŭ cu dreptŭ cuvêntŭ să ne intereseze și pre noĭ. Mórtea Papeĭ Piu al IX-le, petrecută la 27 Ianuarie anul curentŭ, a provocatŭ o mulțime de speranțe în lumea catolică și acésta cu atâta maĭ mult, căcĭ bătrînul Papă n'a încetatŭ a se conduce de aceleașĭ principiĭ pĕnĕ în ultimele momente ale viețeĭ séle.

Noĭ dămŭ aicĭ dupre «Telegraful romanŭ» din Sibiu ultima adresă circulară cătrĕ puterile Europeĭ, prin care Piu IX-le protestéză contra suireĭ pre Tronul Italieĭ a principeluĭ Humbert, fiiul celŭ maĭ mare al decedatuluĭ Rege al Italieĭ Victor Emanuel.

La 5 (17) Ianuarie, va să ḑicĕ puţin înaintea catastrofeĭ, Papa Piu a ordonatŭ a se face protestul formalŭ contra suireĭ pre tronŭ a luĭ Humbert, ca rege al Italieĭ.

Tecstul acestuĭ documentŭ e următorul :

Palatul Vaticanuluĭ, 17 Ian. 1878.

Papa suveran, ţiind minte sfânta Sa îndatorire, de a apĕra drepturile inprescriptibile ale sf. Scaunŭ, a avut tot-d'a-una grije, de a reclama contra intreprinderilor sacrilegiĭ ale guvernuluĭ subalpinŭ, făcute împrotiva putereĭ lumeştĭ a acestuĭ sf. Scaunŭ.

Intre reclamaţiele de acestŭ felŭ trebue să numĕrămŭ, pentru însemnătatea împregiurărilorŭ, ce le-aŭ dictatŭ, următórele : Notele făcute dupre ordinul Sânţieĭ Sale la 24 Martie, 1860 şi adresate corpuluĭ diplomaticŭ contra anecsiuneĭ Romagneĭ la Piemont ; cele de la 12 şi 18 Septembrie ale aceluiaş anŭ, contra invasieĭ silnice în ţinuturĭ şi în Umbria; cea de la 15 Aprilie 1861, când rĕposatul rege Victor Emanuel şĭ-a luatŭ titlulŭ de rege al Italieĭ, şi în fine cea de la 27 Septembrie 1870, data criminaleĭ ocupărĭ a Romeĭ.

Aceste proteste solemne aŭ avutŭ tot-d'a-una deplina lor vigóre şi aniĭ trecuţĭ, departe de a le lua puterea, aŭ doveditŭ din contră tótă înţelepciunea şi necesitatea lor, căcĭ o esperienţă tristă a arătat numerosele piedicĭ, de care a trebuitŭ să se atingă Rf. Părinte în îndeplinirea misiuneĭ sale apostolice, lipsitŭ fiind de statele sale.

Dupŏ mórtea numituluĭ rege, fiul sĕŭ celŭ maĭ mare, printr'unŭ manifestŭ solemnŭ şi publicŭ a luatŭ asemenea titlul de «Rege al Italieĭ», arogându'şĭ printr'asta de a sancţiona răpirea comisă; decĭ faţă cu acéstă împregiurare şi în numele sf. Scaunŭ nu putemŭ păstra tăcere, pentru că din ea unele persóne ar putea sĕ tragĕ conclusiĭ greşite, dând tăcereĭ unŭ înţelesŭ greşitŭ.

Din aceste cause şi voind a atrage luarea aminte a puterilor asupra asprimeĭ posiţieĭ, în care Biserica necontenitŭ se află, Sfinţia Sa a ordonatŭ josu iscălituluĭ Cardinalŭ Vicaru, de a protesta din noŭ şi a reclama pentru a păstra intact contra criminaleĭ răpirĭ, drep-

tul Bisericeĭ, asupra vechilorŭ eĭ domniĭ, — care ĭ-aŭ fostŭ date de providenţă, pentru a asigura neatêrnarea Papilor Romanĭ, deplina libertate a misiuneĭ lor apostolice, pacea şi liniscea catolicilorŭ, rĕspândiţĭ pe pămêntŭ.

Indeplinind ordinile Sfinţieĭ Sale, autorul acesteĭ scrierĭ ridică celŭ maĭ deplinŭ şi maĭ formalŭ protestŭ contra fapteĭ, de care e vorba şi contra sancţiuneĭ solemne, care voesce să se dea usurpaţiunilorŭ, comise spre paguba Sfântuluĭ Scaunŭ. Subsemnatulŭ rógă pe Escelenţia Vóstră, de a aduce acestŭ protestŭ la cunoscinţa guvernuluĭ sĕŭ şi se folosesce de ocasiunea acésta, pentru a reînoi simţimêntele stimeĭ séle celeĭ maĭ distincte,

(Semnat) **Ioan Cardinalŭ Simeoni.**

Tot ḑiarul, mençionatŭ maĭ sus, ni comunică şi unele detaliĭ, relative la modulŭ înmormêntareĭ precum şi la modulŭ alegereĭ de viitoruluĭ Papă:

In privirea vacanţieĭ scaunuluĭ Papal vinŭ din Roma maĭ multe scirĭ. Serviciul înmormântăreĭ rĕmăşiţelor luĭ Piu IX se urméză ast-fel: Cadavrul a fost espusŭ Sâmbăta trecută în Capela sixtină şi de acolo a fost dusŭ în Biserica Sântul Petru, unde a rĕmasŭ espus Dumineca, Lunĭ şi Marţĭ. Garda de nobilĭ făcea priveghiul lângă catafalcŭ, dar o mulţime atât de mare de ómenĭ se grămădesce în lăuntrul Bisericeĭ, în cât s'a vĕḑut nevoia, de a recurge la garde militare, pentru a ţinea buna orânduélă. Tot Sâmbăta trecută s'a deschis şi testamentul luĭ Piu al IX. După ḑiarul «Popolo romano» testamentul este fórte scurtŭ şi se ocupă esclusiv cu interesele Bisericeĭ. Rĕposatul constată prin testamentŭ, că tóte silinţele vieţeĭ sale aŭ avutŭ de scopŭ binele Sfântuluĭ scaun şi recomandă Bisericeĭ, ca în vremea vacanţieĭ treĭ cardinalĭ să fie însărcinaţĭ cu gestiunea afacerilor. Tot acolo dă sfatul, ca conclava să se ţie în Roma. «Opinione» «Popolo romano» şi «Voce deia verita» credŭ asemenea, că conclava se va întruni la Roma. «Riforma» află, că toţĭ cardinaliĭ câţĭ locuescŭ la Roma, sûnt înţeleşĭ, de a alege de Papă pe unŭ colegŭ înaintatŭ în vêrstă de naţionalitate italianŭ.

In întrunirea de Vinerĭ a cardinalilor a fost, după «Italie» multe dispute; uniĭ cardinalĭ aŭ întrebuinţat kiar cuvêntul schisma. Cardinaluĭ din Pietro a ameninţat de maĭ multe orĭ că va ri-

dica ședința. Sâmbătă însă s'a hotărît cu mare majoritate, ca conclava să se ție la Roma, și numaĭ 11 voturĭ aŭ fost în contra.

Despre ultimele momente ale Papeĭ se maĭ daŭ următórele amĕnunte din isvorŭ fórte bunŭ. Papa se afla de câte-va dile bine, căcĭ nu zăcea în pat ci rĕzimat, de cârjă, putea să umble singur prin apartamentele sale, ba avea chiar apetitŭ maĭ bun și era fórte bine dispus. Doctorul Cecarelli îșĭ făcu visita sa obicinuită și Papa îĭ dise vesel: «Doctore, îmĭ pare că înainte de a-mĭ lua catrafusele am să mĕ însănătoșezŭ cu totul. Gândesce numaĭ că umblu fără cârjă, picórele mi sûnt maĭ puțin umflate și mĕ simt cu totul ușor.» Dar doctorul, în loc de a împărtăși bucuria Papeĭ, făcu o fașă fórte seriósă care 'l neliniști puțin pe bolnav. Doctorul căuta piciórele și găsi că umflătura, de care Papa suferise de anĭ întregĭ, dispăruse aprópe cu totul și că fontanelele se uscase. El nu-ĭ tăinuĭ Papeĭ, că vede în acésta un semn fórte rĕŭ, căcĭ sucurile puteaŭ să se amestice cu sângele; decĭ îl sfătuĭ să se culce în așternut, ceea ce bolnavul și făcu. Se maĭ aduseră îndată încă doĭ medicĭ, carĭ îl găsiră într'o stare rea, căcĭ se tânguia, că are greutățĭ de respirație. Pe la 10 óre séra avea frigurĭ, carĭ se sporiră peste nópte, în cât Papa începu, să vorbéscă într'aiurea și momentele de luciditate deveniaŭ tot maĭ rare. Către 7 césurĭ diminéța Papa îșĭ perduse simțirile și cardinalul Bilio îl împărtăși cu sfintele taine.

Cardinalul Vicar Monaco di la Valette dete ordin, ca potirul să fie espus în tóte Bisericele și cardinalul secretar de stat Simeoni, anunçă corpuluĭ diplomatic, acreditat la Vatican de starea în care se afla Papa. La 8 ore începură să curgă trăsurile; toțĭ cardinaliĭ din Roma, tot corpul diplomatic, artistocrația înaltă, o mulțime de dame veniseră la Vatican, așteptând în anticameră și în sala Svițeranilor.

Pe la amédă-di li se spuse tuturor, că agonia începuse. Atuncĭ toțĭ cădură în genunchĭ și se rugară. Cu tóte acestea abia pe la 6 césurĭ séra ușile marĭ de bronz ale Vaticanuluĭ se închiseră, un semnŭ că Papa murise într'adevĕr. Toțĭ cățĭ nu se țineaŭ de Vatican, a trebuit să se depărteze, ușile tóte s'aŭ închis și cavaleriĭ di cappa e spada — un fel de camerarĭ — aŭ pădit cadavrul.

Conclava se va ținea în Vatican, căcĭ în pravilele vechĭ se dice

că alegerea nouluĭ Papă trebue să se facă în palatul apostolic, în care a rĕposat cel din urmă purtător al Tiareĭ.

Dreptul de veto îl aŭ patru puterĭ: Austria, Francia, Spania şi Portugalia. Dar acest drept nu póte fi esercitat de cât numaĭ o singură dată şi asupra unuĭ singur nume, încât tóte puterile, n'ar puté să escludĕ cu voturile lor, de cât cel mult pe patru candidaţĭ.

Respectiv de Testamentul Papeĭ Piu IX-le, eca ce ni maĭ comunică fóĭa din Constantinupolŭ « Bizantidă ».

« Papa Piu IX-le avea deprinderea, de a scrie dispoşiţiunile séle ulteriόre pre foĭ separate, în ordinea dupre cum ideile îĭ veniaŭ în minte. Aceste foĭ, 11 la numĕrŭ s'aŭ găsitŭ legate cu o aţă de mĕtase şi tóte la unŭ locŭ. Prin aceste note s'a observatŭ, că Papa lasă câte unŭ obiectŭ de suvenire fie-căruĭ principe, bine-vĕḑutŭ de dênsul şi care îşĭ perduse Domnia. Din catalogul acestor principĭ, ereḑĭ aĭ Papeĭ, lipsia numaĭ Don-Carlos din Spania şi Principele Napoleon, fiiul luĭ Napoleon III-le, care era şi finul Papeĭ. Piu IX-le considera pre Don-Carlos, ca demnŭ de sórta luĭ, şi el a rĕmasŭ de acéstă opiniune pênĕ la mórte, de şi ḑiarele papale şi clericaliĭ aveaŭ nisce privirĭ cu totul contrare. Ce se atinge de principele Napoleon, apoĭ Papa avea convicţiunea, că Napoleon al III-le a fostŭ adevĕrata causă a perdereĭ dominaţiuneĭ lumescĭ, ĭar pre sprijinul, ce Napoleon III-le a arătatŭ cătrĕ scaunul papalŭ, Piu îl considera, ca nesincerŭ. In testamentul Papeĭ se observă o mulţime de darurĭ, făcute Bisericelor şi cardinalilor, şi specialminte cardinalilor Simeoni, Martel şi Lavalet.

« Sĕraciĭ Romeĭ aŭ a primi dupre Testamentŭ 100,000 leĭ, cariĭ se vorŭ distribui de cătrĕ Parochĭ. In dispoşiţiunile luĭ Piu nu se vede nimicŭ, relativ la darurile cele multe şi marĭ, care eraŭ primite în timpurile depre urmă şi acum se aflaŭ depuse în museele Vaticanuluĭ. Acum s'a pusŭ cestiunea, décă aceste darurĭ aŭ fostŭ aduse personalŭ luĭ Piu IX-le, séŭ Papeĭ Bisericeĭ catolice; căcĭ în casul dintâiŭ ele apartinŭ clirononiilor luĭ Piu, ĭar în al doilea s-luĭ Scaunŭ. Dar din cele, ce se petrecŭ, ar putea cine-va să conkidĕ, că are să se găsĭascĕ o solutiune împăcĭuitóre a cestiuneĭ. Tóte aceste darurĭ sûnt obiecte de o valóre fórte mare şi cele maĭ multe de o artă sublimă.

Ḑiarul « Desbaterele » face unŭ resumatŭ al actelor mortuluĭ Papă Piu IX-le. Papa Piu IX-le este presentatŭ aicĭ, ca revoluţionarul celŭ maĭ mare, în ce se atinge de actele, operate de dênsul în Biserica papală. Opera luĭ este asemĕnată cu actele luĭ Grigoriu VII şi Papa Inocentiu III, dar numaĭ resultatele actelor, provenite de la aceştĭ Papĭ diferŭ între dênsele din causa circumstărilor istorice diferite. In totŭ casul noĭ presentămŭ lectorilor noştri vederile ḑiaruluĭ « Desbaterele » asupra actelor luĭ Piu IX-le, pentru ca să se convingĕ fie-cine, că între Biserica papalĕ şi cea ortodocsă este o diferinţă enormă. Biserica ortodocsă a mersŭ tot-dé-una cu popórele şi în fruntea progresuluĭ lor, aicĭ însĕ se vorŭ vedea aceleaşĭ tendinţe ale evuluĭ meḑiu, unde Biserica a fostŭ şi este tot-de-una opusă putereĭ lumescĭ.

« Epocha nóstră, ce asistă la evenimentele cele maĭ marĭ, privesce nu cu puţină mirare la mórtea luĭ Piu IX-le, precum şi la modificarea Autocratieĭ otomane; ambele de o importanţă fórte mare şi care se potŭ considera, ca nisce acte ale provedinţeĭ divine. Aceste evenimente vorŭ aduce modificărĭ capitale în viéţa popórelor, ce voĭescŭ să trăĭascĕ dupre legile cele noĕ, (adecă ale creştinismuluĭ, ḑicemŭ noĭ).

« Nu vomŭ întreprinde aicĭ ca să espunemŭ biografia luĭ Piu IX-le; acéstă biografie cuprinde istoria Europeĭ de 30 anĭ. Respectabilul, virtuosul şi celŭ maĭ sânţitŭ din toţĭ iereiĭ, Piu IX-le, ca mare Pontifice al Bisericeĭ, a fostŭ tot aşa de mare, ca Gregoriu VII, şi Inocentiu III-le, şi între succesoriĭ Apostoluluĭ Petru puţinĭ sûntŭ acia, cariĭ aŭ sguduitŭ aşa de tare şi de adûnc lumea şi maĭ ales Biserica.

« Ne luând în consideraţiune, de cât o parte din viéţa luĭ Piu IX-le, adecă periodul, unde el, arḑênd de zelul religiuneĭ, anatematiza tóte libertăţile, şi se opunea, ca o pedică supra-naturală, tuturor mişcărilor seculuILuĭ, ne întrebămŭ, déca el este Papa acela, care, învĕlindu-se în tiéra papală, a facutŭ când-va, ca să se presinte, ca o skîntee electrică, punênd în lume pretutindenea focŭ. Da, din Roma, a eşitŭ furtuna, carea la 1848 a mişcatŭ şi a sguduitŭ tronurile Europeĭ, şi tot-o-dată a pusŭ popórele în ferberea cea maĭ mare. In faça faptelor séle, Papa a rĕmasŭ dupŏ acésta desaprobatŭ, şi a trăitŭ restul vieţeĭ séle într'o penitenţă.

«Aparţinemŭ la acea clasă de ómenĭ, cariĭ admitŭ, că Papa se întorsese la calea adevěrului, mărginindu-se în dominaţiunea, indispensabilă luĭ. Unŭ Papă liberalŭ, constituţionalŭ şi liberŭ de legile umane, acum devenise imposibilŭ. Papa este representantul, şi ca să ḑicemŭ astŭ-felŭ, incorporarea dogmelor, ce nu-ĭ apărtinŭ. Amăgirea şi erórea consista în aceĭa, fiind că mulţĭ din liberaliĭ Bisericeĭ credeaŭ că o împăcare între principiile vieţeĭ şi ale Bisericeĭ era posibilă. Cereaŭ de la Papa aceĭa, ce el nu putea şi nicĭ i se permitea, ca să cedeze; el nu putea să supună dominaţiunea spirituală şi neskimbabilă a Bisericeĭystereĭ lumescĭ. Legile civile nu se puteaŭ împăca cu dogmele Bisericeĭ papale. Papa s'a amăgitŭ, felicitând revolutiunea; şi liberaliĭ Bisericeĭ eraŭ amăgiţĭ toţĭ, creḑend, că Biserica póte să skimbe faça lucrurilor. Acum însĕ amăgirea a despărutŭ, din causa loviturilor, date Bisericeĭ kĭar de către Papa.

«Nu vomŭ cerceta aicĭ partea politică a vieţeĭ luĭ Piu IX-le, Intronarea putereĭ lumescĭ în Roma, şi prin urmare finele dominaţiuneĭ lumescĭ papale este pentru noĭ revoluţiunea cea maĭ mare, operată în creştinismŭ de la epocha Mareluĭ Constantin în genere. Dar pentru noĭ aicĭ este importantŭ, precum şi pentru toţĭ creştiniĭ, aceĭa că revoluţiunea radicală şi skimbarea profundă a Bisericeĭ a adusŭ cu sine, în persóna luĭ Piu IX-le, nimicirea dominaţiuneĭ lumescĭ din Biserică. Şi putemŭ, prin urmare să afirmămŭ, că, Piu IX-le, este unul din revoluţionariĭ ceĭ maĭ marĭ, ce are istoria.

«Concordatul revoluţiuneĭ celeĭ marĭ francese nu a mişcatŭ atâta pre Franţa pentru pondul eĭ celŭ mare, pre cât acestŭ actŭ a espusŭ Biserica, prin Piu IX-le. Nicĭ unŭ guvernŭ lumescŭ, nicĭ o administraţiune politică, orĭ cât de despotică ar fi pututŭ ea să fie, nu putea să împingă pre Biserică la actele, pre care ea le-a efectuatŭ după acésta. După dogma concepţiuneĭ nemaculate, după silabŭ, dupĕ sinodul ecumenicŭ, şi după dogma infailibilităţeĭ papale, după tóte aceste dogme noĕ, care aŭ căḑutŭ în Biserică, ca din ceriŭ, Religiunea şi Biserica s'aŭ skimbatŭ. Nu vomŭ ḑice, că în urmarea unor aseminea fapte, s'a aplicatŭ principiul libertăţeĭ sociale la tóte popórele, dar trebue să recunóscemŭ, că s'a introdusŭ principiul egalităţeĭ eclesiastice, şi tóte Bisericile naţionale, ce compunŭ marea familie creştină, s'aŭ skimbatŭ şi kĭar în serviciile lor divine.

ICA	No. pogóneilor de pămănt ce posedă	No. Familiilor: Familii	No. Familiilor: Suflete	De către cine este întreţinută Biserica	NUMELE şi PRONUMELE Preoţilor	Etatea	Cursul Absolvit	Salariul pe an dupe Budget: Leĭ	Salariul pe an dupe Budget: B.	No. pogónelor de pămănt ce primesce
. .		130	450	de enoriaşĭ	Vasile Băncilă . .	62	privat			
lĭ. .					. . . . .					
lĭ .		170	569	„	Petre Mironescu . .	25	4 cl. sem.			
. .					. . . . .					
ĭ. .		238	801	„	Gheorghe Angheluţă .	28	„	10		
. .	38 p.	320	980	„	Nicolae Bărdanu . .	45	„	10		19 p.
. .					Mateĭ Niţie . . .	46	catichet			
. .					. . . . .					
. .		105	566	„	Nicolae Jora . . .	62	privat	10		
. .					Nicolae Bucurŭ . .	38	5 cl. sem.	10		
ĭ. .		260	830	„	Vasilie Botez . .	30	4 cl. sem.			
. .					Ión Irimia . . .	54	privat			
ĭ. .		96	331	„	Gheorghe Merlan . .	60	catichet			
. .					. . . . .					
. .	19 p.	110	361	„	. . . . .			80		
serică .	19 p.	217	938	„	Ioan Silivestru . .	27	4 cl. sem.	80		9 p.
. .					. . . . .					
lĭ. .	19 p.	90	315	„	Ión Focşănénu . .	28	„			9 p.
. .					. . . . .					
ĭ. .	19 p.	107	370	„	Pricopi Coţacu . .	62	privat			9 p.
ĭ. .		36	141	„	. . . . .					
. .	19 p.	70	245	„	Gheorghe Berdan . .	23	4 cl. sem.			9 p.
. ,	19 p.	72	250	„	. . . . .					
lĭ.		143	530	„	. . . . .					
. .					. . . . .					
lĭ. .		60	210	„	Theodor Dorinu . .	29	4 cl. sem.			
. .					. . . . .					
. .		112	700	„	. . . . .					
. .					. . . . .					
. .		150	560	„	Ión Decusară . .	26	„			
. .					. . . . .					
. .		66	231	„	. . . . .					
iserică .		78	306	„	. . . . .					
. Domn.	19 p.	130	480	„	Gheorghe Grosu . .	40	4 cl. sem.			
lĭ. .		167	604	„	Petru Druţă . . .	50	catichet			
e. .		197	769	„	Ión Chirvăsuţă . .	48	privat			
. .		80	306	„	Nicolae Postolache .	23	4 cl. sem.			
. .					. . . . .					
iserică .		170	623	„	Costantin Pascu . .	28	„			
. .					. . . . .					
lĭ. .		100	371	„	Niculae Cherciu . .	24	„			
tezător.		185	661	„	Gheorghe Pamfilie. .	24	„			
. .					. . . . .					